

E. Skogerbø, A. Habbestad, M.R. Fjærli og E. Josefsen:
Sannhets- og forsoningskommisjonen i mediene
I.-A. Sara: Vannkraft i Alta-Kautokeino og vindkraft på Fosen
E. Skogerbø og N.N. Bhroin: Reinflyttingen på NRK Sápmi
T. Söder: Det sydlapska bokspråket

Samisk revitalisering Protest og forsoning

Mediehistorisk Tidsskrift nr. 2 2024

Årgang 21, nr. 42

Norsk Mediehistorisk Forening
www.medietidsskrift.no

**Redaksjon for dette nummeret
av Mediehistorisk Tidsskrift:**

Redaktør:

Øystein Pedersen Dahlen

Redaksjonsråd:

Astrid Gynnild

Roy Krøvel

Christine Myrvang

Arnhild Skre

Ove Solum

© 2024 Forfatterne

Design/Grafisk produksjon: Endre Barstad Grafisk

endre.barstad@online.no

Omslag: Endre Barstad Grafisk

ISSN digital utgave: 2464-4277

Utgitt av Norsk Mediehistorisk Forening

Tidsskriftet er Open Access og publiseres under lisensen

Creative Commons CC BY-NC 4.0. Betingelsene kan leses her:

<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.no>

Mediehistorisk Tidsskrift er medlem av

Directory of Open Access Journals (doaj.org).

Adresse:

Norsk Mediehistorisk Forening

c/o Mediebedriftenes Landsforening

Skippergata 24

0154 Oslo

Hjemmeside: www.medietidsskrift.no

Samisk revitalisering

Protest og forsoning

Mediehistorisk Tidsskrift nr. 2 2024

(Årgang 21, nr. 42)

Utgitt av

Norsk Mediehistorisk Forening

Innhold

Leder

Det samiske i det moderne Norge 6

FAGFELLEVDERTE ARTIKLER

Eli Skogerbø, Amalie Drage Habbestad, Maren Rønning Fjærli og Eva Josefsen
Sannhets- og forsoningskommisjonen i mediene 12

Inker-Anni Sara

Sámi media reporting on the industrial development in the Sámi region:
The Fovsen case and the Álaheadju-Guovdageidnu case 40

Eli Skogerbø og Niamh Ní Bhroin

Slow-TV as a format for Indigenous media production: The Case of Giđđajohtin ... 58

Torbjörn Söder

The lifespan of Old Literary Southern Saami. 78

MEDIEMINNER

Gunvald Opstad

Til minne om min læremester 94

BOKANMELDELSE

Hans Fredrik Dahl

Pressestøtten gjennomlyst

Anmeldelse av Paul Bjerke og Lars J. Halvorsen: *Pressestøtten*
og Tone Kristin Aker og Paul Bjerke: *Fagpressen i 125 år* 98

Om bidragsyterne 104

For forfattere og fagfeller 106

Tidligere utgaver 109

Det samiske i det moderne Norge

Samiske medier har ikke passet inn i fortellingen om den moderne norske nasjonalstaten. Den senere tids flytende modernitet har imidlertid gitt større rom for både samiske medier og det samiske i norske medier.

Øystein Pedersen Dahlen
Redaktør for Mediehistorisk tidsskrift,
Dosent ved Høgskolen Kristiania
Oystein.dahlen@kristiania.no
orcid.org/0000-0002-4591-4581

Utviklingen av samiske medier og omtalen av det samiske i norske medier følger på mange måter utviklingen av det moderne Norge – fra ensrettet nasjonalisme til dagens mer flytende (og pluralistiske) modernitet.

Etableringen av den norske staten er et moderne prosjekt med røtter tilbake til den gryende nasjonalismen på 1800-tallet. Denne nasjonalismen var knyttet til ensretting med et felles språk og bestemte kulturelle kjennetegn. Det etniske samholdet sto over alle andre lojaliteter og var grunnlaget for enhet og selvhevdelse.¹

Under disse omstendighetene ble den første samiske avisen forsøkt etablert i 1873. Men *Muittalægje* (Den som forteller) overlevde ikke mer enn i to år på grunn av mangel på subsidier, annonser og støtte fra myndighetene.²

Helt på slutten av århundret ble *Nuorttanaste* (Øststjernen) opprettet. Bladet ble fra starten i 1898 utgitt av presten Gustav F. Lund. Den var i lange tider den eneste nyhetsavisen på samisk under den verste assimilasjonsperioden frem til andre verdenskrig, men den eksisterer fortsatt i dag.³

Nasjonal ensretting

Gjennom første halvdel av 1900-tallet ble nasjonalstaten etablert som et tydeligere sosialt fenomen som skulle inkludere alle innbyggere, og alle innbyggere skulle underlegge seg statens styre, kontroll og nasjonale ensretting.⁴ I Norge førte dette til en hard assimileringsspolitikk ovenfor samene, med mål om å sivilisere den samiske minoriteten.⁵

Denne politikken var del av en bredere moderniseringstenkning der sivilisasjon ble sett på som en prosess for å forfine og kontrollere både mennesker og natur. Som Rune Slagstad påpeker, var modernitetens prosjekt bygget på «Bildung zum Menschen» – en ide om at mennesket kunne utvikles gjennom kultur, utdanning og instrumentell kontroll.⁶ Samene måtte bli norske for å ta del i den nye kunnskapen og bli moderne mennesker. Samenes språk, kultur og tradisjoner ble sett på som hindringer for denne prosessen.⁷

Mange ga opp sin samiske identitet og sitt samiske språk, som ble forsøkt fjernet av den norske staten. Aviser som ble utgitt i denne tiden, forsøkte å bevare samisk språk og kultur, men få av dem overlevde over lengre tid.⁸

Korte radiosendinger

Etter andre verdenskrig var det imidlertid en liten oppmykning av diskriminerende lover og reguleringer, men det sosialdemokratiske gjenreisingsprosjektet «tok i liten grad hensyn til en liten minoritet som ble oppfattet som gammeldags».⁹ Det ble imidlertid etablert korte samiske sendinger hver uke i de tre statlige radiostasjonene NRK, YLE og SR. De samiske sendingene startet i Vadsø i 1946 med 20 minutter i uka.¹⁰ De samiske sendingene ble opprett under en periode preget av forsøk på rasjonell styring og inkludering av hele befolkningen.¹¹ Nasjonale institusjoner sto for en autoritativ makt og for fordeling av goder og muligheter. Det var enighet om at tidens grunnleggende problem var integrering av massene, og at denne oppgaven krevde sterke former for sosial organisering.¹²

I denne *organiserte moderniteten* var det en økning i størrelsen på organisasjoner, og detaljerte definisjoner av oppgaver og hierarkier ble etablert innenfor organisasjonene for å skape forutsigbarhet i prosesser og resultater.¹³ Dette samsvarer på mange måter med det Jürgen Habermas beskriver som kolonialiseringen av livsverdenen, der folks hverdag og sosiale relasjoner gradvis blir underlagt økonomiske og administrative logikker.¹⁴

Fornorskningspolitikken mot samene kan betraktes som en manifestasjon av statlig kontroll i den organiserte moderniteten. Staten så seg selv som ansvarlig for å sivilisere minoriteter for å skape en homogen og sammenhengende nasjonalstat.

Krise i moderniteten og gjenoppblomstring

Utviklingen i Norge (og resten av Europa) fra 1960 til 1980 kan omtales som en krise i moderniteten. Denne krisen representerer et sammenbrudd av den organiserte moderniteten og utvikler seg etter hvert til en form for liberal og global nettverkskapitalisme. Dette skaper også en gjenoppblomstring av det sivile samfunnet, som en reaksjon på undertrykkningen av sivile organisasjoner under den organiserte moderniteten.¹⁵

Zygmunt Bauman kaller denne utviklingen for en slags *flytende modernitet*.¹⁶ Dette er en tid preget av usikkerhet og kontinuerlig endring, hvor tradisjonelle institusjoner og identiteter er i oppløsning, og institusjoner og sosiale grupper må (og kan) tilpasse seg en verden i rask endring.

For samene innebærer dette både utfordringer og muligheter. Tradisjonelle livsformer som reindrift blir utfordret av moderne krav og globalisering, men samtidig gir moderne medier og oppløsningen av tradisjonelle institusjoner og identiteter nye muligheter for å styrke språk og kultur.

Dette kommer spesielt til uttrykk med demonstrasjonene mot utbyggingen av Alta–Kautokeino-vassdraget og revitaliseringen av samisk språk og kultur i 1970- og 1980-årene.

Risikosamfunnet

Disse protestene finner også gjenklang i det Ulrich Beck skriver om risikosamfunnet, da han bringer inn den økologiske dimensjonen i den sosiologiske analysen av utviklingen av det moderne samfunnet.¹⁷ Dette synliggjør hvordan moderne samfunn ikke bare er preget av sosial og økonomisk risiko, men også av miljømessige utfordringer som kan true både natur og kulturelle leveområder. For samene representerte Alta-saken en dobbel kamp – både for naturens rettigheter og for å bevare en kulturell identitet. Dette er i tråd med Becks idé om at moderne konflikter ofte oppstår i skjæringspunktet mellom globalisering, miljøhensyn og kulturell selvbestemmelse.

Disse protestene finner også gjenklang i Anthony Giddens' forståelse av senmodernitet, hvor endringer i tid og rom har skapt større usikkerhet og økt opplevelsen av risiko.¹⁸

Alta-saken kan forstås som et eksempel på denne menneskeskapt risiko, hvor økonomisk utvikling

og teknologiske inngrep utfordrer både naturens og lokalbefolkningens integritet. Da individer og samfunn kontinuerlig evaluerer og tilpasser sine handlinger, illustrerer dette hvordan Alta-protestene ikke bare var en reaksjon på miljødeleggelser, men også et krav om selvbestemmelse og kulturell anerkjennelse.

Hybriditet i den nye moderniteten

Den indisk-amerikansk kulturforskeren Homi K. Bhabha viser spesifikt til hvordan det nye moderne (eller postmoderne) utfordrer tradisjonelle, etnosentriske forståelser av kunnskap og historie. Kulturell identitet er nemlig ikke fast eller statisk, men et resultat av samspill mellom ulike kulturer, ofte i koloniale og postkoloniale kontekster.

Når ulike kulturelle elementer blandes og skaper noe nytt, oppstår det en slag hybriditet, som utfordrer etablerte maktstrukturer og nasjonale identiteter. Dette kan utfordre majoritetens forsøk på å skape (eller bevare) en homogen nasjonal identitet.¹⁹

Denne hybriditeten kan forstås som rom for kulturelle forhandlinger. Samiske medier representerer denne dynamikken ved å kombinere tradisjonelle samiske perspektiver med moderne medieformater og teknologi. De skaper ikke bare en motstemme til majoritetens narrativ, men bidrar også til å transformere offentligheten gjennom å synliggjøre samiske erfaringer og dermed også endre forståelsen av det norske.

I dette *tredje rommet* kan kulturelle forskjeller møtes, forhandles og redefineres. Det tredje rommet representerer en arena hvor nye identiteter og meninger kan oppstå, utenfor dikotomier som kolonialist-kolonisert eller urfolk-majoritet.

Sannhet og forsoning

Sannhets- og forsoningskommisjonen, som ble lagt frem 1. juni 2023, representerer en prosess som kan kobles til Bhabhas idé om *grenseland* som et sted for nye forhandlinger.²⁰ Kommisjonen gir samiske stemmer rom til å artikulere sin historie og sine krav i offentligheten, noe som bidrar til å utfordre tidligere marginalisering.

Forsoningen kan ses på som en hybrid prosess der ulike kulturelle, politiske og historiske perspektiver møtes og skaper noe nytt. Det handler om å forhandle frem en ny forståelse av samspillet mellom majoriteten og minoritetene (samer, kvener og skogfinner).

Forsoning innebærer også en erkjennelse av at samisk kultur alltid har vært en del av det norske samfunnet, selv om den har blitt forsøkt marginalisert. Samtidig er det viktig å anerkjenne at forsoning ikke kan oppnås uten reelle strukturelle endringer som sikrer samiske rettigheter. For det er som Kathrine Nedrefjord skriver i *Sameproblemet*:

Det er minoritetens forbannelse: Vi kan ikke vinne i et demokrati dersom majoriteten ikke viser oss nåde. Vår kultur, vårt språk, vår etniske identitet hviler på majoriteten, nordmennesenes velvilje, barmhjertighet. Dersom de vender oss ryggen i morgen, blir lei maset vårt, synes vi tar for stor plass, så taper vi enda mer. Sårbarheta vår ligger allerede der, i ordet, minoritet. Vi kan aldri vinne noe valg eller en krig aleine. Vi må alliere oss.²¹

Økt interesse hos *Nordlys*

I Pressehistorisk tidsskrift nr. 24/2005 skriver Arne Johansen Ijäs (1950–2017) om hvordan avisa *Nordlys* økte interessen for samiske spørsmål fra 1970 til 2000. Her var også utbyggingen av Alta–Kautokeino-vassdraget viktig.

Stoffmengden økte jevnt og trutt frem mot årtusenskiftet, og journalistene i *Nordlys* viste større og

større interesse for og innsikt i det samiske. De definerte etter hvert mye av dette stoffområdet som vesentlig og aktuelt for sine lesere. I tillegg startet den sjøsamiske revitaliseringen for alvor i 1980-årene, ikke minst i Nord-Troms, som tilhørte et sentralt dekningsområde for avisen.²²

Undersøkelser av hybride mediemøter

De fagfellevurderte artiklene i dette nummeret dreier seg rundt ulike hybride mediemøter mellom samer og den nasjonale majoriteten – hovedsakelig innenfor senmoderniteten.

I den første artikkelen undersøker **Skogerbø, Habbestad, Fjærli** og **Josefsen** innholdet i den norske mediedekningen av Sannhets- og forsoningskommisjonen. De viser at hierarkiske og elitedominerte strukturer preget mediedekningen, der enkelthendelser vektlegges mer enn langsiktige prosesser. Selv om det er en stor økning i dekingen i dagene rundt overleveringen, 1. juni 2023, er interessen – spesielt fra landsdekkende norske medier – kortvarig, og saken forsvinner fort fra den nasjonale nyhetsagendaen.

Inker-Anni Sara undersøker NRK Sápmis nyhetsdekning av vindkraftutbyggingen på Fosen i 2023 og den samiske avisen Sámi Áigis dekning av vannkraftutbyggingen i Alta–Kautokeino i 1979 og 1980. Studien viser at innrammingen av nyheter om industriutvikling i samiske medier har endret seg fra å være i hovedsak en miljøramme til i høyere grad å være en menneskerettighetsramme.

Eli Skogerbø og **Niamh Ní Bhroin** analyserer NRK Sápmis direktesending fra reinflytting (Giddajohntin) fra 24. april til 3. mai 2017. De utforsker programmet som en urfolksmedieproduksjon og undersøker NRKs beslutning om å produsere programmet. De belyser hvordan sakte-TV-formatet ble brukt for å muliggjøre historiefortelling fra et urfolksperspektiv. Analysen viser også hvordan urfolksmedieproduksjoner kan innebære samarbeid og tilpasning mellom ulike aktører innenfor NRK-systemet.

Torbjörn Söder undersøker hvordan utviklingen og bruken av det såkalte sørsamiske skriftspråket (det Sydlapska bokspråket) har blitt reflektert i trykte medier over tid. Det sydsamiske skriftspråket er et samisk skriftspråk som ble utviklet i Sverige på midten av 1700-tallet for å skape et standardspråk som kunne brukes av prester i misjonsarbeidet blant samer i Sverige. Religionen var nemlig et viktig verktøy i Sveriges koloniale ambisjoner på den tiden. Språket dominerte samisk trykt media frem til andre halvdel av 1800-tallet.

Hans Fredrik Dahl anmelder bøkene *Pressestøtten* og *Fagpressen 125 år*, og **Gunvald Opstad** minnes tidligere redaktør og læremester **Per Buer** i dette nummerets *Medieminner*.

Asker, 16. desember 2024

Øystein Pedersen Dahlen

Noter

- 1 Jf. Bauman, Z. (2006). *Flytende modernitet*. Vidarforlaget.
- 2 Ijäs, A. J. (2011). *Sámi preassahistorjá: Muitalægje rájes Ávvira rádjái* / Samisk pressehistorie fra Mitalægje til Ávvir. ČálliidLágádus, s. 13; Rasmussen, T., Sara, I.-A., og Krøvel, R. (2021). A Sámi media system? *Nordicom Review*, 42(S2), s. 26.
- 3 Ijäs, A. J. (2005). Nuorttanaste – kristelig månedsblad og samisk nyhetsavis. *Pressehitoriske skrifter* nr. 5/2005, s. 83–97.
- 4 Wagner, P. (1994). *A Sociology of Modernity. Liberty and Discipline*. Routledge; Wagner, P. (2001). *A History and Theory of the Social Sciences*. Sage, s. 75.
- 5 Ryymin, T. (2007). *Civilizing the «Uncivilized»: The Fight against Tuberculosis in Northern Norway at the Beginning of the Twentieth Century*. *Acta Borealia*, 24(2).
- 6 Slagstad, R. (2001). *De nasjonale strateger*. Pax forlag, s. 83.
- 7 Nielsen, M.B.O. (2011). *Norges historie 1840–1914*. Bind 3 i H.J. Orning (red.). Norvgr, s. 177.

- 8 Ijäs, A. J. (2011). *Sámi preassahistorjá: Muitalægje rájes Ávvira rádjái* / Samisk pressehistorie fra Muitalægje til Ávvir. ČálliidLágádus, s. 8–17.
- 9 Simonsen, A.H. (2020). Joik, reinsdyr og urfolksambivalens, side 101–117. I S. Alghasi, E. Eide og A.H. Simonsen: *Hvem er «vi» nå?* Medier og minoriteter i Norge. Cappelen Damm Akademisk, s. 105.
- 10 Skogerbø, E. (2000). *Samiske medier. Innhold, bruk og rammevilkår*. Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo.
- 11 Carleheden, M. (2010). «The imaginary signification of modernity: a re-examination», *Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory*, 11(2), s. 64.
- 12 Wagner, P. (1994). *A Sociology of Modernity. Liberty and Discipline*. Routledge; Wagner, P. (2001). *A History and Theory of the Social Sciences*. Sage, s. 75.
- 13 Wagner, P. (1994). *A Sociology of Modernity. Liberty and Discipline*. Routledge; Wagner, P. (2001). *A History and Theory of the Social Sciences*. Sage, s. 128.
- 14 Habermas, J. (1987). *The Theory of Communicative Action. The Critique of Functionalist Reason*. Part Two. Polity Press.
- 15 Wagner, P. (1994). *A Sociology of Modernity. Liberty and Discipline*. Routledge; Wagner, P. (2001). *A History and Theory of the Social Sciences*. Sage, s. 182.
- 16 Bauman, Z. (2006). *Flytende modernitet*. Vidarforlaget.
- 17 Beck, U. (1986/1992). *Risk society: Towards a new modernity*. Sage Publications
- 18 Giddens, A. (1991/1996). *Modernitet og selvidentitet*. Hans Reitzels forlag; Giddens, A. (1990/1997). *Modernitetens konsekvenser*. Pax Forlag.
- 19 Bhabha, H.K. (1994/2012). *The Location of Culture*. Routledge. E-bok: <https://www-taylorfrancis-com.egms.idm.oclc.org/books/mono/10.4324/9780203820551/location-culture-homi-bhabha>; Bennet, D. og Bhabha, H.K. (1998). Liberalism and minority culture. I Bennet, D. (red.): *Multicultural states: Rethinking difference and identity*. Taylor & Francis Group, s. 37–47.
- 20 Bhabha, H.K. (1998). Culture's in Between. I Bennet, D. (red.): *Multicultural states: Rethinking difference and identity*. Taylor & Francis Group, s. 29–36.
- 21 Nedrefjord, K (2024). *Sameproblemet*. Roman. Forlaget Oktober, s. 213.
- 22 Ijäs, A.J. (2015). Fra usynlig til synlig. Omtaler av samer i avisa Nordlys 1970–2000. *Pressehistorisk tidsskrift* nr. 24, s. 83–92, https://medietidsskrift.no/wp-content/uploads/2015/12/Pressehistorisk_tidsskrift-24-2015.pdf

Dokument 19 (2022–2023)

Sannhet og forsoning

– grunnlag for et oppgjør med fornorskingspolitikk og urett mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner

RAPPORT TIL STORTINGET FRA SANNHETS- OG FORSONINGSKOMMISSJONEN
Avgitt til Stortingets presidentskap 01.06.2023

Sannhet- og forsoningskommissjonens rapport, overlevert til Stortinget 1. juni 2023. Faksimile/skjerm bilde: Sannhet- og forsoningskommissjonen 2023.

The Truth and Reconciliation Commission in the Media

Abstract: *With the aim of uncovering injustices committed against the Sami and Kven/Norwegian Finns by the Norwegian state, the Truth and Reconciliation Commission delivered its report to the Norwegian Parliament on June 1, 2023. This study examines the media coverage of the Commission's work, the Commission's communication with the media and how this influenced the media coverage. The study utilizes both quantitative and qualitative media data, as well as interviews. The analysis of the quantitative media data shows that media coverage of the Commission was low, despite the increasing attention in news media at the delivery of the report. We link this to the Commission's communication strategy. The qualitative analysis, a discourse analytical approach, identifies four discourses: injustice, the need for action, collective responsibility, and ongoing Norwegianization. The study also reveals how hierarchical and elite-dominated structures characterize the coverage of the Commission, where events are emphasized over processes.*

Keywords: *Truth and Reconciliation committees, Norwegianization, indigenous rights, news coverage, discourse analysis*

Fagfelleurdert

Sannhets- og forsoningskommisjonen i mediene

Sammendrag: Med formål om å avdekke urett og overgrep begått mot samer og kvener/norskfinner av den norske stat, overleverte Sannhets- og forsoningskommisjonen sin sluttrapport til Stortinget 1. juni 2023. I denne studien undersøker vi den norske mediedekningen av kommisjonens arbeid, med særlig vekt på overleveringen av selve rapporten, samt hvordan Sannhets- og forsoningskommisjonen kommuniserte med mediene og hvordan dette påvirket mediedekningen. I studien er det benyttet både kvantitative og kvalitative mediedata, i tillegg til intervjuer. Analysen av de kvantitative mediedataene viser at mediedekningen av kommisjonen var lav, til tross for en økende nyhetsverdi rundt overleveringen av rapporten. Dette knyttes til kommisjonens kommunikasjonsformer som i liten grad involverte nyhetsmediene. Den kvalitative analysen, her basert på en diskursanalytisk tilnærming, identifiserer fire diskurser: urett, behov for handling, kollektivt ansvar og pågående forforskning. Studien avslører også hvordan hierarkiske og elitedominerte strukturer preger mediedekningen av kommisjonen, der enkelthendelser vektlegges mer enn langsiktige prosesser.

Emneord: Sannhets- og forsoningskommisjoner, forforskning, urfolk og nasjonale minoriteter, mediedekning, diskursanalyse

Eli Skogerbo
Professor,
Universitetet i Oslo (UiO)
eli.skogerbo@media.uio.no

Amalie Drage Habbestad
Førstekonsulent,
Norges arktiske universitet, UiT
amalie.d.habbestad@uit.no

Maren Rønning Fjærli
Vitenskapelig assistent
Universitetet i Oslo (UiO),
marenrf@student.ilos.uio.no

Eva Josefsen
Professor,
Norges arktiske universitet, UiT
eva.josefsen@uit.no

Innledning

Den norske sannhets- og forsoningskommisjonen leverte sin rapport til Stortinget 1. juni 2023.¹ Forslaget om en sannhets- og forsoningskommisjon hadde i flere år vært debattert, opprinnelig foreslått som en kommisjon for det samiske folket og med vekt på betydningen av internatskolene som for forskningsinstitusjoner. Stortingets endelige mandat omfattet både samer og kvener/norskfinner, og oppgaven var å ta for seg for forskningspolitikken i en større sammenheng. Kommisjonen ble nedsatt av Stortinget våren 2018 og jobbet fram til de overleverte sin rapport til Stortinget 1. juni 2023. Rapporten har vært på høring og behandles etter planen av Stortinget i november 2024.

Det fins mange studier og en rekke eksempler på at journalistikk og mediedekning både har initiert og vært viktige i sannhets- og forsoningskommisjoners arbeid: «One of the most important things a truth and reconciliation commission can do is to engage the wider public with its work», skriver den kanadiske juristen Kim Stanton.² Bare ved å trekke inn hele befolkningen i kommisjonens arbeid kan den uretten som avdekkes, blir forstått og akseptert av flere enn den utsatte minoriteten. I dette bildet spiller journalistikk en avgjørende rolle, både ved sette lys på urett som må opp i dagen, men også ved å generere offentlig bevissthet og interesse for kommisjonenes arbeid og resultater.³ Journalistikk og

nyhetsdekning har makt og mulighet til å utfordre samfunnsmessige tabuer og kaste lys over praksiser som en gang var skjult for offentligheten.⁴ Denne artikkelen vil belyse mediedekningen av den norske sannhets- og forsoningskommisjonens arbeid i 2023.

Med utgangspunkt i tidligere studier og funn av både sannhetskommisjoner og kommisjoner som har gransket historisk urett, ser denne artikkelen på medieomtalen og mediedebatten om Sannhets- og forsoningskommisjonen og spør:

- 1) *Hvordan kommuniserte kommisjonen med mediene og de berørte partene, og hvordan påvirket valget av kommunikasjonsformer mediedekningen?*
- 2) *Hvilke medier rapporterte om kommisjonens arbeid, og når? og*
- 3) *Hvordan ble kommisjonens sluttrapport kommentert og analysert av norsk riksmidia?*

Bakgrunn

Den 23. mars 2017 publiserte nrk.no/sápmi et hemmeligstemplet internnotat fra same- og minoritetspolitisk avdeling i Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) fra juni 2016.⁵ Bakgrunnen for notatet var en anmodning til KMD fra Sametinget om å sette i gang en granskningskommisjon og kartlegging av fornorskningspolitikken. I dette notatet framgikk det, i korte trekk, at KMD ikke ønsket å nedsette en granskning av fornorskningspolitikken og dens konsekvenser for samer i Norge i form av en sannhetskommisjon. Forklaringen var at de fryktet forventninger om tiltak knyttet til en slik kommisjon, og at lignende krav skulle komme fra kvensk/norskfinsk hold dersom en slik kommisjon ble nedsatt. Desember 2016 ble forslaget om en sannhetskommisjon for fornorskning og urett mot samer og kvener framsatt for Stortinget i et representantforslag framsatt av Kirsti Bergstø (SV) og Torgeir Knag Fylkesnes (SV).⁶ Det var ingen betydelig offentlig debatt rundt en felles sannhets- og forsoningskommisjon for både samer og kvener/norskfinner.

Forslaget var på høring i mai 2017 før Stortingets presidentskap fikk i oppgave å formulere mandat og foreslå medlemmer og sammensetning av kommisjonen, samt navn på kommisjonen, og ble oppfordret til å konsultere med Sametinget og kvenske/norskfinske representanter om dette.⁷

I 2018 opprettet Stortinget Sannhets- og forsoningskommisjonen, bestående av tolv personer.^{8,9} Kommisjonsmedlemmene var for det meste akademikere med samisk, kvensk/norskfinsk og norsk bakgrunn, mens leder var tidligere statsråd og stortingsrepresentant Dagfinn Høybråten. I 2019 inkluderte kommisjonen den skogfinske minoriteten i sitt mandat. Kommisjonens begrunnelse for denne beslutningen er ikke kjent. Kommisjonen gjennomførte arkivgranskinger og fikk utarbeidet åtte eksterne utredninger,¹⁰ hadde totalt 37 åpne møter og kaffemøter og deltok på diverse seminarer, festivaler og sammenkomster. Kommisjonen hadde også møter med blant annet Sametinget, kvenske/norskfinske og skogfinske organisasjoner og andre norske organisasjoner og institusjoner, samt kommisjonene på svensk og finsk side.¹¹

Kommisjonen hadde som mandat å utrede statens fornorskningspolitikken gjennom (1) å gi en historisk kartlegging av norske myndigheters politikk overfor samer og kvener/norskfinner, (2) å se på ettervirkningene av fornorskningspolitikken, og (3) å foreslå tiltak som bidrar til forsoning. I tillegg til beskrivelser av selve oppdraget omhandlet mandatet også utdrettet arbeid, både med hensyn til involvering av og konsultering med berørte miljøer og organisasjoner og formidling til offentligheten. Om det siste sier mandatet: «Fordi etablering av en felles forståelse av fortiden og bredere kunnskap om vår felles historie er en hovedmålsetting for kommisjonens arbeid, skal kommisjonen i tillegg til å avlegge en avsluttende rapport finne egnede midler til å formidle den kunnskapen som framskaffes. Dette kan gjøres ved bruk av digitale medier/internett, gjennom samarbeid med tradisjonelle massemedier og gjennom andre kanaler kommisjonen oppfatter som hensiktsmessige.»¹² Som sitatet viser, hadde kommisjonen i oppdrag å

formidle kunnskapen de frambrakte, ikke bare gjennom en sluttrapport, men også ved kommunikasjon gjennom nyhetsmedier og andre offentlige kommunikasjonskanaler. Mandatet åpnet også for at kommisjonen kunne publisere delrapporter underveis i arbeidet. Kommisjonen hadde altså et ansvar for å finne egnede måter å formidle om sine funn på og informere offentligheten i stort underveis i arbeidet. Samtidig hadde den et handlingsrom når det gjaldt sin offentlige profil og sitt utadrettede formidlingsarbeid.

Kommisjonsrapporten redegjør kort for kommisjonens kommunikasjonsstrategi i et eget delkapittel om *Samfunnskontakt*.¹³ Her vises det til at kommisjonen hadde åpne møter og annen møtevirksomhet med aktører, organisasjoner og institusjoner samt deltok på ulike arenaer hvor det ble formidlet om kommisjonen. Det informeres videre om kommisjonens grafiske profil og kommunikasjonskanalene som besto av en nettside, en Facebook-side og en YouTube-kanal, som har vært brukt til å publisere nyheter, hendelser og kalenderoppdateringer.¹⁴ Det sies videre at nyhetsmediene har vært invitert til åpne møter, og at kommisjonen har hatt 30 presseoppslag i måneden direkte relatert til granskningen.

I praksis hadde kommisjonen sin egen nettside, en Facebook-side og en YouTube-kanal som alle ble fjernet innen en måned etter at kommisjonen avsluttet sitt arbeid. Det var få tilfeller der kommisjonsmedlemmene engasjerte seg i nyhetsmedier, og når de gjorde det, var det i all hovedsak kommisjonslederen. Et sentralt eksempel er et intervju med VG i februar 2023, der Høybråten pekte fram mot avleveringen av sluttrapporten 1. juni samme år. I hovedsak hadde kommisjonen et mer omfattende søkelys fra offentligheten to ganger i 2023: Ved overleveringen av rapporten 1. juni, samt 6. mars da kommisjonen hadde en åpen høring om forsoningstiltak. Begge datoene sammenfalt med medieoppmerksomheten rundt Fosen-aksjonene i Oslo.

Fosen-saken var omtalt i sluttrapporten og ble en integrert del av mediedekningen. Fosen-aksjonene fant første gang sted 24. februar 2023, da en gruppe unge samer og miljøaktivister startet en sivil ulydighetsaksjon i Olje- og energidepartementets inngangsparti i Oslo. Aksjonen var en markering av at det var 500 dager siden Høyesterett dømte etableringen av vindkraftverk på Fosen i Trøndelag i strid med menneskerettighetene til reindriftssamene i området,¹⁵ og av at denne dommen ikke hadde utløst noen reaksjon fra statlige myndigheter. Til tross for dommen fikk altså vindturbinleggene, majoritetseid av staten gjennom Statkraft, fortsette sin virksomhet. Framleggelsen av kommisjonens rapport skjedde 1. juni 2023, dagen før den andre runden med demonstrasjoner mot regjeringens manglende oppfølging av høyesterettsdommen i Fosen-saken. Demonstrasjonene som fant sted utenfor stortingsbygningen, der samer og miljøaktivister protesterte mot vindkraftverkene på Fosen, ga økt oppmerksomhet til kommisjonsrapporten.

Kommisjonen overleverte rapporten i en egen seremoni på Stortinget, direkte sendt på TV og strømmet på nettet, og rapporten ble deretter formidlet gjennom en direkte strømmet og sammenhengende opplesning på *NRK TV* som varte i godt over et døgn. Kommisjonens sluttrapport følger i stor grad strukturen fra mandatet, med unntak av del I, som tar for seg hvordan kommisjonen forsto og utførte sitt oppdrag. Del II følger med en historisk kartlegging av forsoningspolitikken, del III handler om konsekvensene av den, og del IV handler om forsoning og presenterer kommisjonens forslag til forsoningstiltak.¹⁶

To kategorier av sannhetskommisjoner

Det finnes to hovedtyper av sannhets- og forsoningskommisjoner. Den første er den opprinnelige versjonen som har vært etablert i mange nye demokratiske stater etter regimeskifte fra krig, diktatur eller andre totalitære regimer, og der hele befolkningen har vært utsatt for overgrep og menneskerettighetsbrudd. Den andre kategorien er nyere og omfatter sannhets- og forsoningskommisjoner i etablerte demokratier og hvor det er minoritetsgrupper i landet som har vært utsatt for urett av den demokratiske staten

Stortingets flertall uttrykte dyp beklagelse til alle som er blitt urettferdig behandlet i forbindelse med fornuksningspolitikken under behandlingen av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport 12. november 2024. Fremskrittspartiets stortingsgruppe støttet imidlertid verken unnskyldningen eller forslagene til forsoningstiltak. Bildet viser saksordfører Svein Harberg (H) helt til høyre, da han presenterte rapporten for Stortinget.

selv. Sannhets- og forsoningskommisjoner opprettes normalt av politiske myndigheter, men ikke alltid. Derimot skal slike kommisjoner være uavhengige av statsmakten, og de skal ha frihet til å velge egne arbeids- og kommunikasjonsformer.¹⁷

Den første kategorien av kommisjoner har som mål å ta et oppgjør med et tidligere voldelig regime ved at ofre får slippe til med sine opplevelser og erfaringer. Ofrene kan i utgangspunktet være hele landets befolkning, og oppgjøret har som mål å etablere en felles forståelse av en historie som har påvirket hele samfunnet. I slike stater vil sannhets- og forsoningskommisjoner være et sentralt tiltak for å konsolidere den nye demokratiske staten og sikre at dette skjer på et rettsstatlig fundament ved at det tas et oppgjør med overgripere. Her har ofre tidligere vært en del av et samfunn som «were once whole, then experienced a rift, and now must be made whole again»,¹⁸ og hvor «societal healing» kan forstås som forsoning.¹⁹ I denne kategorien forventes sannhetskommisjoner «to make recommendations with respect to appropriate reparations for the victims such as compensation that may enable the victims to improve their quality of life»,²⁰ og for «commemoration, apology and reparation».²¹ Den sør-afrikanske kommisjonen er den best kjente blant disse kommisjonene.

Den andre typen er kommisjoner som er etablert i veletablerte demokratier, det vil si hvor det er den demokratiske staten selv som har begått overgrep og gjort urett. Slike kommisjoner har i hovedsak blitt etablert i løpet av de siste to tiårene. Den norske sannhets- og forsoningskommisjonen tilhører denne kategorien, sammen med blant annet kommisjoner i Canada, delstaten Victoria i Australia, Grønland, Sverige og Finland. Disse kommisjonene tar for seg hvordan avgrensede deler av landets befolkning, nemlig urfolk og kulturelle minoriteter, har vært utsatt for assimilering, diskriminering og overgrep som et resultat av demokratiske og rettslige beslutninger. Her er det altså ikke snakk om stater som har gått

«Med dette ber stortinget om unnskyldning for tidligere stortings aktive rolle i fornorskningspolitikken og erkjenner ansvar for denne politikens konsekvenser for grupper og enkeltindivider», sa saksordfører Svein Harberg (H) til stortinget 12. november 2024.

fra å være *hele*, har gjennomgått en splittelse på grunn av vold mot landets borgere, og nå må finne tilbake til et helbredet samfunn. I etablerte demokratier har det vært det demokratiske systemet selv, ved den permanente majoritetskulturens dominans, som over lang tid initierte, utviklet og implementerte assimileringspolitikken, og som fremmet samfunnsnormer for majoritetskulturens hegemoni. I Norge ble idealet om en kulturelt homogen stat etablert som grunnlaget for framveksten av den moderne statens formelle og juridiske strukturer – og dermed samfunnsstrukturer generelt. Det er med dette som bakgrunn at mediens rapportering om den norske sannhets- og forsoningskommisjonen bør undersøkes.

Teori og litteratur

I avsnittene ovenfor har vi skissert bakteppet for analysen. I denne delen skal vi redegjøre for tidligere studier av dekning og journalistikk rundt sannhets- og forsoningskommisjoner. Vi trekker også på studier av mediedekning og journalistikk rundt lignende kommisjoner som har hatt som oppdrag å avdekke historisk urett og overgrep mot grupper, minoriteter og urfolk, ettersom disse også har hatt som mandat å belyse, granske og foreslå tiltak for å hele skader og forhindre at urett gjentas.

Studier av medier og sannhetskommisjoner

Det er flere kilder i forskningslitteraturen om den opprinnelige typen av sannhets- og forsoningskommisjoner i nye demokratier, det vil si der hvor hele befolkningen har vært ofre for tidligere voldelige regimer, hvor mediens betydning for kommisjonsarbeidet har vært belyst. Molly Andrews peker på at sannhetskommisjoner i nye demokratier (f.eks. Sør-Afrika) kan fungere som «grand narratives», der historiene som blir fortalt og hørt, blir betydningsfulle for nasjonen og den nasjonale fellesskapsbyggingen.

Hun skildrer sannhetskommisjoner som forvaltere av det kollektive minnet, hvor innbyggerne engasjerer seg i å fortelle og lytte til hverandres historier. Slik kunne sannhetskommisjoner gi mulighet for landets innbyggere til å være med og bestemme hva som skal være inkludert, og hva som skal være ekskludert fra historien nasjonen forteller om seg selv og sin traumatiske fortid.²² Hayner peker derimot på at sannhetskommisjonene, på grunn av sine mandater, mål, de politiske omgivelsene og politisk organisering, blir selektive i utvalget av historiene de presenterer.²³

I etablerte demokratier, som det norske, er perspektivet om «grand narratives» mindre relevant, etter som staten allerede bygger på et «forestilt fellesskap» – «imagined community»²⁴ der nasjonsbyggingen i stor grad har skjedd ved å utdefinere, diskriminere og assimilere kulturelle og etniske minoriteter.²⁵ Mange norske medier har også spilt en stor rolle i nasjonsbyggingshistorien og har i større eller mindre grad tatt et oppgjør med egen rolle. Nyhetsdekning og journalistikk er praksis som både befinner seg i den historiske konteksten og har som oppgave å kritisk granske hvordan fornorskningsprosessene har skapt urett og ulikhet og fremdeles gjør det.

Det finnes også en omfattende og allsidig forskning på sannhets- og forsoningskommisjoner i vel etablerte demokratier, der staten selv har gjort overgrep mot landets kulturelle minoriteter og urfolk. Forskning i Canada har blant annet vært rettet mot hvordan en kommisjon kan mobilisere befolkningen²⁶ og formidle urfolks narrativer²⁷. Det har også vært studier av nyhetsmedienes betydning for forståelsen og formidlingen av forsoning. Rosemary Nagy og Emily Gillespie studerte hvordan nyhetsmediene «rammet inn» (*framed*) nyhetshistoriene om den kanadiske sannhetskommisjonens arbeid med å avdekke behandlingen av de kanadiske urfolkene på internatskoler (*residential schools*). Mens urfolks egne organisasjoner og talspersoner framhevet de langsiktige konsekvensene av internatskolene og understreket at forsoning krevde avkolonisering og politisk og systemisk endring nasjonalt, fokuserte nyhetsmediene på *overlevende* fra disse skolene som traumatiserte individer, og på forsoning som tilgivelse, helbredelse og forståelse.²⁸ Videre fant de at sammenhengen fra sannhet til forsoning ble rammet inn av mediene som *sannhet som terapi, ikke-urfolks roller som vitner, behovet for utdanning og opplysning*²⁹ og *at sannheten er forsoning*³⁰. Matt James bygget videre på deres funn og undersøkte hvilke forståelser av forsoning som kom til uttrykk i medietekster over en periode før og under arbeidet til den kanadiske sannhets- og forsoningskommisjonen. Han fant blant annet at medierapporteringen kunne deles i tre: Forsoning handlet om medmenneskelighet og reparasjon for urfolk, mens ikke-urfolks bidrag var «lytting, læring og godvilje», hvor affektiv representasjon overskygget mer substansielle oppfatninger av forsoning knyttet til land og ressurser, og at arbeidet med offentlige arrangementer og oppsøkende strategier ikke endret denne oppfatningen.³¹ Nagy og Gillespie og James peker altså på at mens urfolks organisasjoner trekker fram at forsoning handler om at den koloniserende makten retter opp tidligere urett ved systemiske og strukturelle endringer, framheves ikke-substansielle tiltak som lytting og læring – og ikke refordeling av ressurser og makt – som sentralt i forsoningsprosessene for majoritetssamfunnets institusjoner.³²

Nyheter og medielogikk

Studiene til Nagy og Gillespie og James om hvordan den kanadiske sannhets- og forsoningskommisjonens sentrale begreper, «sannhet» og «forsoning», ble fortolket og dekket i nyhetsmediene, belyser også hvordan journalistikkens egne kriterier for utvelgelse av nyheter fører til at mediedekningen blir preget av stereotyper og forenklinger. Forskningslitteraturen om nyheter og nyhetsproduksjon belyser både hvordan nyheter konstrueres og fortelles i en sosial kontekst, og hvordan journalistikken er preget av hensyn som kan være vanskelige å forene.³³ Studier av nyhetsproduksjon viser at eksklusivitet, konflikt, negativitet, drama, eliteorientering og saker som allerede er på dagsordenen, har høyere nyhetsverdi enn

politiske og prosessuelle nyheter som går over lang tid, er komplekse og oppfattes som mindre relevante for mediets publikum.³⁴ Galtung og Ruge pekte allerede for seksti år siden på at kriteriene for nyhetsproduksjon i praksis privilegerer historier om dem som allerede er mektige.³⁵ Ofte framstilles staten i mediene – ikke minst i Norge – som relativt harmonisk, mens minoriteter og marginaliserte er kilder til konflikt og problemer. Når vi legger dette perspektivet på journalistikk om sannhetskommisjoner, kan disse trekkene ved nyhetsproduksjonen bidra til å svekke den offentlige forståelsen og bevisstheten om kommisjonens virksomhet og funn, og marginalisere saker om sosiale grupper og etniske minoriteter i landsdekkende nyhetsmedier – som også kan betegnes som majoritetsmedier.³⁶

Nyhetsjournalistikk vil ofte sette søkelys på et relativt smalt spekter av historier som antas å være av interesse for det publikummet de betjener, i varierende grad begrenset av markeder, nasjonaliteter, lokaliteter eller språk, og dermed overskygge andre.³⁷ Vranic og Skogerbø³⁸ har for eksempel vist at mediedekningen av den norske sannhetskommisjonen var størst i 2017, altså mens debatten om forslaget om en kommisjon pågikk, og før kommisjonen ble oppnevnt. Deretter gikk mediedekningen ned hvert år. Andre studier har dokumentert at samiske spørsmål i hovedsak dekkes av regionale og lokale medier i nord.³⁹ Det finnes mange studier som handler om at minoritetsperspektiver og minoritetssaker i liten grad kommer fram i landsdekkende nyhetsmedier.⁴⁰ I land og landområder som har vært utsatt for kolonisering og assimileringpolitikk, vet vi at nyheter om og fra urfolk og etniske minoriteter har vært gjenstand for marginalisering, ekskludering og fortielse. Dette har vært en sentral del av maktutøvelsen i koloniserte områder, også i Norden.⁴¹ Selv om den samiske mediehistorien er lang, har samiske medier og nyhetsproduksjon helt fram til de siste tiårene hatt lite gjennomslag i majoritetsmediene.⁴² Dette kan forklares, som nevnt ovenfor, av nasjonsbygging og eksklusjon. Men det kan også forklares ut fra journalistikkens og nyhetslogikkens egne mekanismer og verdier som tilsier at saker som handler om eliter og konflikt, og som oppleves som relevant og nært for det publikummet (markedet) mediet henvender seg til, vil bli prioritert som nyhetshistorier.

Et annet aspekt som kan ha betydning for dekingen av sannhetskommisjonen, er om den gjennom sin egen kommunikasjonsstrategi har søkt å sette og påvirke nyhetsmedienes dagsorden.⁴³ Flere kommisjoner med gransking av fortidig og nåtidig urett internasjonalt (Sør-Afrika, Canada, Sverige) har hatt utstrakt medieinvolvering som middel for å nå ut til majoritetsbefolkningen og sette sine saker på både den mediale og politiske dagsordenen.⁴⁴ Timing, samhandling med journalister og media, og produksjon av såkalte «informasjonssubsidier» (f.eks. pressemeldinger, historier, kronikker) kan være avgjørende for å tiltrekke medieoppmerksomhet til kommisjonenes arbeid og funn.⁴⁵ Broderstad og Josefsen illustrerer dette poenget, hvor de viser at den norske sannhets- og forsoningskommisjonen hadde åpne lokale møter der de hovedsakelig lyttet til enkeltpersoner og organisasjoner, mens formidling fra kommisjonens side om foreløpige funn i arbeidet ikke var prioritert.⁴⁶ Møter med organisasjoner og institusjoner var ofte lukket for innsyn fra media og publikum, og kommisjonen produserte lite informasjon beregnet på å tiltrekke seg medieoppmerksomhet, engasjere publikum og opplyse offentligheten om kommisjonens arbeid, slik blant annet Stanton og de Costa peker på som sentrale aspekter ved sannhets- og forsoningskommisjoner.⁴⁷

Medierapportering og offentlig lytting

I forskningslitteraturen finnes det også normative retninger som peker på betydningen av at journalistikken bør bidra til «public listening»⁴⁸. Ved å flytte ansvaret fra den som snakker, til lytteren, kan offentlig lytting være en vei for rettferdighet.⁴⁹ Journalistikkens oppgave blir i dette perspektivet å få fram saker, synspunkter og grupper som ikke har blitt hørt, og bidra til at de blir det. Mediesosiologen Charles Husband argumenterer for en rett til å bli forstått som utfyller den antatte retten til å kommunisere

i en multietnisk offentlighet.⁵⁰ Dette perspektivet er en videreføring av argumentet om at undertrykte og marginaliserte grupper og stemmer må gis større tilgang (access) til journalistikk og medier. I «public listening»-perspektivet ses tilgang i seg selv som utilstrekkelig, og ansvaret forskyves derfor fra de marginaliserte til at offentlige institusjoner med privilegier og makt (som nyhetsmedier) har ansvaret for å lytte til disse gruppenes krav og meninger og løfte dem fram i offentligheten. I tråd med denne tenkingen blir både nyhetsmedienes og sannhetskommisjonens rolle å aktivt lytte til historier fra folk og grupper som har vært fortiet, og å avdekke og undersøke skjulte historier og formidle dette videre.⁵¹ Lytteperspektivet peker mot at historier kan ha vært kjent og fortalt før, men ikke aktivt lyttet til. Det er imidlertid ikke gitt at lytting i seg selv fører til endring, slik blant annet Nagy og Gillespie og James pekte på.⁵² Nyhetsmedier kan for eksempel løfte fram samiske erfaringer og synspunkter om manglende rettigheter til land og vann uten at krav om refordeling av ressurser støttes verken redaksjonelt eller av politiske myndigheter. Eva Maria Fjellheim beskriver for eksempel hvordan konsultasjonsprosessene omkring utbyggingen av vindkraftverket på Øyfjellet ble opplevd som uten betydning for utfallet av reindrifstutøverne i området.⁵³

Journalistikk kan også ha en instrumentell rolle i å fremme lyttepraksis på ulike nivåer mens sannhetskommisjoner arbeider. Costera Meijer og Wasserman er blant dem som har argumentert for at lytteperspektivet flytter oppmerksomheten fra journalistikkens tradisjonelle vaktbikkjerolle til etikk og praksis som kan legge til rette for politisk lytting.⁵⁴ O'Donnell framhever journalistikkens potensial til å gjøre det mulig for folk å lytte og høre ukjente stemmer, bryte stillhet og bygge meningsfull dialog til tross for forskjeller og avvik.⁵⁵ Wasserman påpeker at en lytteetikk kan forsterke journalistikkens rolle fra å være portvoktere til å bli portåpnere.⁵⁶ Vektleggingen av å lytte på tvers av forskjeller framhever skjæringspunktet mellom lytteprosesser, demokrati, medier og marginalisering. Det er imidlertid en innbygd spenning i disse perspektivene i forhold til hvilke roller journalistikken har overfor sannhetskommisjonenes virksomhet: På den ene siden kan journalistikken ses på som et virkemiddel, en kanal, for at kommisjonene kan kommunisere med de berørte partene og formidle sine funn. På den andre siden skal journalistikken også granske og overvåke kommisjonens virksomhet som forvalter av sannhet om historisk urett. Disse studiene peker på at det er nødvendig å problematisere journalistikkens makt til å velge vinklinger som individualiserer konsekvensene av statlige overgrep, og deres makt til å velge narrativer som ikke rokker ved koloniale strukturer.

Journalistikken har viktige roller å spille: for det første for å gi en omfattende og nøyaktig redegjørelse for kommisjonens saksgang og funn, og for det andre for å gi grunnlag for meninger og debatter.⁵⁷ Journalistikken slutter heller ikke med konklusjonen av kommisjonens arbeid. Medienes rapportering følger opp gjennomføringen av anbefalingene fra kommisjonen. Slik løpende dekning kan sikre at publikum forblir engasjert og informert, og fungerer som en drivkraft for å skape konkret og varig endring.

De perspektivene vi har trukket fram over, danner det teoretiske grunnlaget for analysen av mediedekningen som blir presentert på sidene som følger.

Tilnærming og metoder

Vår analyse baserer seg på både kvantitative og kvalitative analyser av mediedata. Ved hjelp av medieovervåkingsverktøyet Infomedia, som har vært benyttet i forskningsprosjektet Expectations, Truth and Reconciliation in a Democratic Welfare State (TRUCOM),⁵⁸ undersøker artikkelen mediedekningen – på nettet og i fysiske aviser – om kommisjonen i perioden 01.01.–31.12.2023. Dataene inkluderer artikler samt debatt-/meningsinnlegg fra aviser, både på nett og papir, i tillegg til TV og radio.⁵⁹ Vi har hatt et aktivt søk i Infomedia etter ordene «sannhetskommisjonen», «forsoningskommisjonen» og «sannhets- og forsoningskommisjonen». Nøkkelinformasjon om dataene ble registrert i et Excel-ark, og flere spørsmål

ble stilt og besvart med ja eller nei. Noen refleksjoner rundt kategoriseringene og spørsmålene som ble stilt om dataene som ble samlet, er nødvendige her.

Ved koding av dataene ble mediedekningen sortert i to hovedkategorier: «om kommisjonen» og «kommisjonen bare nevnt». Dette har gjort det mulig for oss å skille mellom mediedekning som eksplisitt var opptatt av kommisjonen, og mediedekning som bare viste en bevissthet om kommisjonens eksistens, eller der kommisjonen var nevnt i en setning. Vi forholder oss derfor til data kodet som «om kommisjonen» i denne artikkelen.

Kvalitativ analyse av medietekster

I tillegg til den kvantitative oversikten har vi valgt ut 21 nyhetssaker og kommentarer fra riksdekkende norske nyhetsmedier for kvalitativ analyse. Sakene ble publisert i forbindelse med overleveringen av meldingen til Stortinget. Kriteriet for utvalgelse var 1) at saken eller kommentaren var direkte knyttet til publiseringen av rapporten fra Sannhets- og forsoningskommisjonen; 2) at nyhetsmediet som publiserte den, var et landsdekkende nyhetsmedium, det vil si en type medium som hadde marginal dekning av sannhetskommisjonen mens arbeidet pågikk;⁶⁰ og 3) at artiklene eller kommentarene opprinnelig ble publisert av nyhetsmediet (dvs. ikke var en nyhetsbyråartikkel). Etter disse kriteriene bestod utvalget av 21 tekster, publisert mellom 1. og 8. juni 2023. 20 av dem er artikler (ledere, kronikker og nyhetsartikler) og én er et radioinnslag på Dagsnytt 18 (NRK P2). Artiklene er publisert i mediehusene *Verdens Gang (VG)*, *Aftenposten*, *Dagbladet*, *NRK*, *Vårt Land*, *Klassekampen*, *Dagsavisen*, *Nationen* og *Morgenbladet*.

Artiklene er analysert ved hjelp av diskursanalyse, en tilnærming som undersøker «hvordan en tekst er tilpasset en bestemt kontekst, og hvilke tenke-, tale-, handlings- og væremåter denne teksten uttrykker i den aktuelle konteksten».⁶¹ Denne tilnærmingen studerer språk i kontekst, med utgangspunkt i at språket gir adgang til virkeligheten, og at gjennom språket konstrueres representasjoner av virkeligheten, altså diskurser.⁶² Diskurser kan forstås som tale- og tenkemåter som uttrykker og reflekterer verdensoppfatninger,⁶³ og som språkbruk knyttet til holdninger, verdier og kunnskap.⁶⁴ Diskursanalyse bidrar dermed til en økt bevissthet om hvordan mediene uttrykker holdninger til verden, samt hvordan språkbruk representerer tale- og tankemønstre.⁶⁵ Ettersom utvalget består av et lite antall tekster, er disse nærlest. Det er lagt vekt på språk, formuleringer, vinklinger og perspektiver, og hvilke stemmer som kommer fram i artikkelen, både gjennom kildebruk og innhold. Bildebruk er også med på å uttrykke perspektiver og synliggjøre stemmer, derfor er artiklenes bilder også analysert.

Intervjuer

I tillegg til de kvantitative og kvalitative analysene av mediedata har intervjudata fra TRUCOM-prosjektet vært bakgrunnskilder. Det ble det gjort intervjuer under kommisjonens arbeidsperiode med enkeltpersoner, samepolitikere, stortingsrepresentanter og samiske og kvenske/norskfinske organisasjoner og institusjoner som var i kontakt med kommisjonen. I tillegg ble det gjennomført i alt fire intervjuer med representanter for kommisjonen. Intervjuene omfattet et bredt spekter av temaer, herunder media. Spørsmålene handlet om den da pågående mediedekningen og omfanget av denne, og hvordan kommisjonen har fulgt opp mandatet om å formidle kunnskapen som ble innhentet, gjennom bruken av sosiale medier. Intervjuene er analysert og kategorisert i analyseverktøyet Nvivo.

Resultater

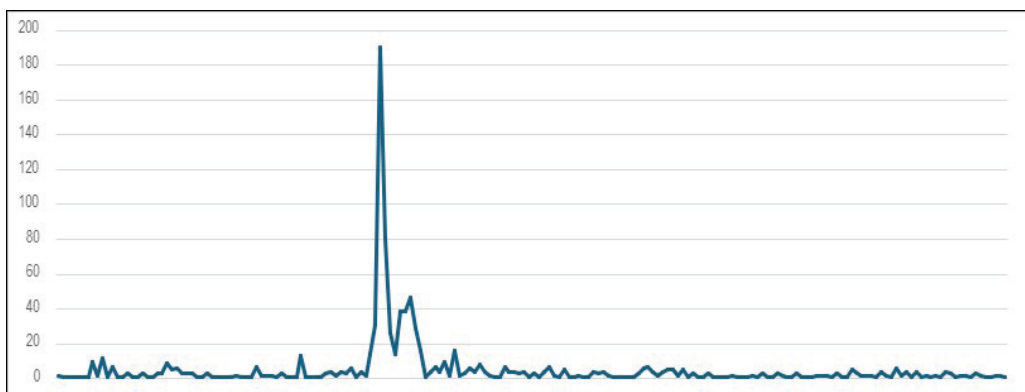
Sannhets- og forsoningskommisjonen hadde en egen kommunikasjonsplan. Det oppgis i intervju at informasjon fra kommisjonen ble delt via brosjyrer, flyere og annonser fra kommisjonen, samt på kom-

misjonens nettside, Facebook-side og YouTube-kanal. Det ble videre gitt informasjon på ulike møter om kommisjonens mandat, arbeidsform og medlemmer, inkludert åpne folkemøter. Det opplyses i intervju at representanter for kommisjonen har stilt opp på intervju ved henvendelser fra nyhetsmediene. Det er i all hovedsak kommisjonslederen som har hatt denne oppgaven, selv om også andre medlemmer har representert kommisjonen i nyhetsmediene og på arenaer kommisjonen ble invitert til under arbeidet. Det trekkes også fram at kommisjonen orienterte seg mer mot nasjonale medier etter hvert som tidspunktet for avlevering av rapporten nærmet seg, altså mot journalister og mediekommentatorer. Denne kontakten handlet ikke primært om kontakt for intervju der og da, men opplyses å ha hatt fokus på å berede grunnen for framtidige medieoppslag i forbindelse med avleveringen av sluttrapporten. Hva dette innebar i praksis, ble ikke utdypet i intervjuene. Det ble i ettertid klart at bruken av kunst og kultur i formidlingen var en sentral del av kommisjonens kommunikasjonsstrategi.

Medieoppslag

Kommisjonen oppgir i sin sluttrapport at nasjonale, regionale og lokale medier har skrevet om arbeidet, og at media ble invitert til kommisjonens åpne møter. Det oppgis også at det hadde vært rundt 30 mediepublikasjoner knyttet direkte til kommisjonens arbeid hver måned.⁶⁶ Dessverre har vi ikke tilgang til datagrunnlaget for denne opplysningen. I vår analyse av mediedekningen bygger vi på dataene som er samlet inn av TRUCOM-prosjektet som beskrevet ovenfor. Vi gjorde et analytisk skille mellom media som rapporterte *om* kommisjonen og media som bare *nevner* kommisjonen i andre nyhetssaker. Vranic og Skogerbø fant at det var marginal og hierarkisk rapportering og debatt i landsdekkende nyhetsmedier om kommisjonen før den ble etablert og fram til 2021.⁶⁷ Dette avspeiles i at det meste av mediedekningen og debatten skjedde i samiske, kvenske, og lokale og regionale medier i Nord-Norge, det vil si i områdene som tradisjonelt har vært samenes hjemland og de tradisjonelle bosetningsområdene for kvener/norskfinner.

Vår analyse tar utgangspunkt i disse funnene og prosjektets registrering av mediedekningen i 2023. Når vi ser på hele mediedekningen om kommisjonen i 2023, 1004 saker, ser vi umiddelbart at den var marginal i store deler av året, men toppet seg rundt innleveringsdatoen for rapporten (figur 1) og falt ganske snart tilbake til et lavt nivå. Over halvparten av sakene i 2023 *om kommisjonen*, 523 saker, ble publisert i uken før og etter overleveringen av kommisjonens sluttrapport til Stortinget.

Figur 1: Mediedekningen om kommisjonen 2023. N: 1004

Kvantitativ analyse

Mediedekningen, som inkluderer tv, radio, nettavis og papiravis, i månedene før og etter at kommisjonens sluttrapport ble levert, fulgte mønsteret som er etablert i tidligere studier om kommisjonen.⁶⁸ Som figur 1. viser, er det også noe økt mediedekning rundt februar/mars, noe som henger sammen med kommisjonsleder Høybråtens intervju i VG 3. februar, den samiske nasjonaldagen 6. februar, Fosen-demonstrasjonene i Oslo i mars og den omfattende høringen som kommisjonen gjennomførte 6. mars 2023. På tross av disse fire faktorene tidlig på året 2023 var mediedekningen *om kommisjonen* lav.

Da rapporten ble levert 1. juni 2023, så vi økt medieoppmerksomhet samme dag, samt økt mediedekning på dagen én uke etter, men dette flater seg ut, og rundt en uke etter rapportinnleveringen er medieoppmerksomheten tilbake til samme nivå, om noe lavere, resten av året. Overleveringen av kommisjonens sluttrapport til Stortinget der stortingspresidenten mottok rapporten, ble direktesendt på TV og strømming, etterfulgt av ca. 30 timer direktesendt og strømmet opplesning av rapporten fra Nationaltheatret. Representanter for nasjonale institusjoner, scenekunstnere og helt vanlige folk leste kapitler fra rapporten. De pågående Fosen-demonstrasjonene økte sannsynligvis nyhetsverdien av rapporten i noen dager.

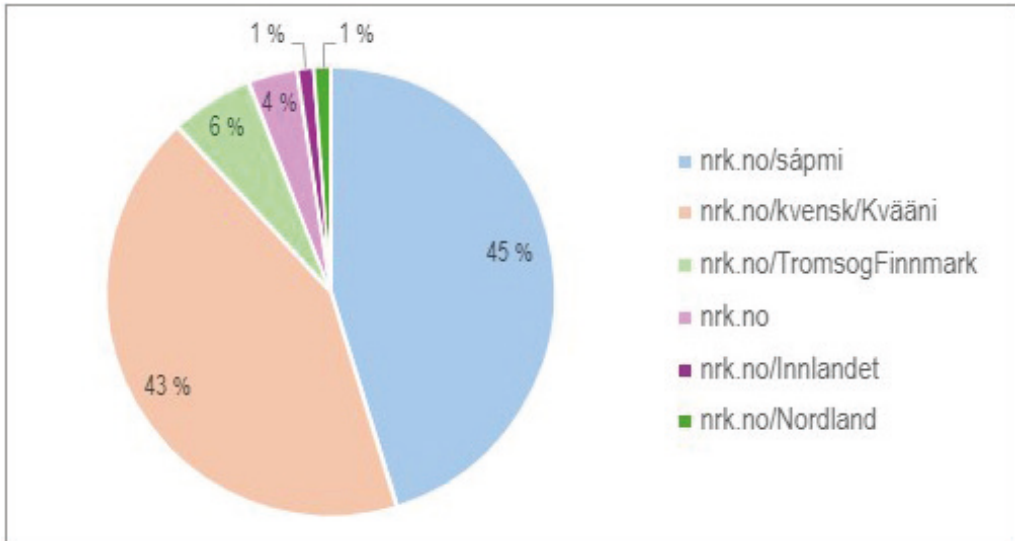
Når vi tar et skritt videre inn i analysen, finner vi også at den hierarkiske strukturen rundt hvilke nyhetsmedier som publiserte saker eller debattinnlegg om kommisjonen, fortsatte i 2023. Samiske og kvenske medier, samt lokale og regionale medier i nord, sto for hovedtyngden av mediedekningen og debatten om kommisjonen i 2023 (tabell 1) som tidligere år. *NRK* og *Vårt Land*, sistnevnte en kristen nisjeavis, var de eneste nyhetsmediene med et landsdekkende publikum som var blant de ti nyhetsmediene som dekket kommisjonsarbeidet mest.

Topp 10 medier «om kommisjonen»

Ságat	11 %
Ruijan Kaiku	9 %
Altaposten	6 %
Nordnorsk Debatt	4 %
Nordlys	4 %
NRK Sápmi	4 %
NRK Kvensk/NRK Kvääni	4 %
Framtid i Nord	4 %
iTromsø	3 %
Vårt Land	3 %

Tabell 1. Topp 10-medier som dekket kommisjonen i 2023. N: 1004

En nærmere titt på nettsidene til *NRK*, nrk.no, viser at de samiske og kvenske divisjonene av allmennkringkasteren var de dominerende innholdsprodusentene av innslag om kommisjonen (figur 2). Figur 2 inkluderer alle oppslag på *NRKs* nettavissider (N=84) fra 2023. Kun fire prosent av nrk.no sin mediedekning «om kommisjonen» ble publisert på nrk.no sin hovedkanal (figur 2). Distriktssiden til Nr.no for Troms og Finnmark hadde flere publikasjoner om kommisjonen enn hovedsiden til nrk.no.

Figur 2. Fordeling av oppslag i 2023 om kommisjonen i NRKs nettaviser. N: 85

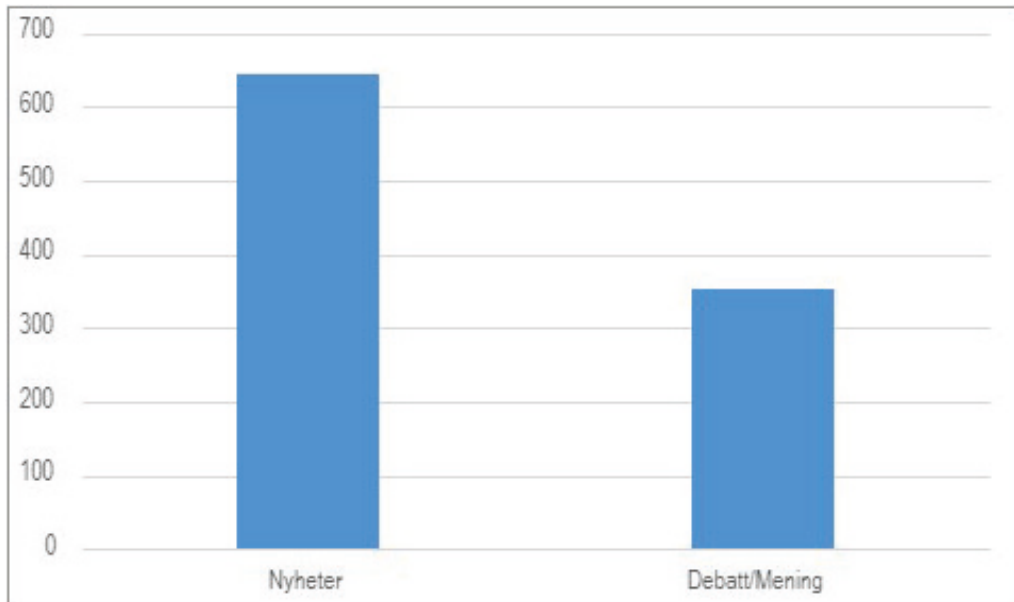
Det vi ser i figur 2, er at også på NRKs nettavissider har nyheter og debatt/meningsinnlegg om kommisjonen blitt rettet mot eller kategorisert som et tema hovedsakelig for samer, kvener/norskfinner og mer generelt for publikum i Nord-Norge.

Medieoppslag kan også deles inn i sjangre. Da vi gjorde dette for mediedekningen i 2023, fant vi at nyhetssaker utgjorde to tredjedeler av materialet, mens meningsstoff som kronikker og debatt bidro med en tredjedel av sakene (figur 3). I tillegg til at riksdekkende medier hadde økt dekningen rundt tidspunktet for kommisjonens sluttrapport 1. juni 2023, var det også flere leserbrev, kommentarer og kronikker i riksdekkende medier i 2023. I lokale, regionale, samiske og kvenske medier finner vi ikke at det skjer tilsvarende endring rundt dette tidspunktet, det har vært debatt om kommisjonen i mange år, og denne fortsatte også gjennom hele 2023.⁶⁹

Omtrent en uke etter overleveringsseremonien sank mediedekningen om kommisjonsrapporten i landsdekkende nyhetsmedier, illustrert ved at ingen av dem hadde mer enn ett element i den andre uken. Som forventet fortsatte rapporteringen i regionale, lokale, samiske og kvenske medier i perioden. Samlet viser den kvantitative analysen at kommisjonen forble et marginalt tema i norske nyhetsmedier. Det var ingen medietaushet om sakene, da samiske, kvenske og regionale og lokale medier opprettholdt nyhetsproduksjon og arenaer for debatt, men saken var mer eller mindre usynlig for flertallet av det norske mediepublikummet bortsett fra noen dager i juni 2023.

Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport i norske nyhetsmedier

Da Sannhets- og forsoningskommisjonen la fram sin rapport for Stortinget, publiserte kommisjonens leder Dagfinn Høybråten en kronikk i VG der han oppsummerte arbeidet med og funnene fra rapporten.⁷⁰ I kronikken gikk han inn på hvilke tiltak kommisjonen mente må gjennomføres, og forforskningens konsekvenser. Siden vi allerede vet at samiske, kvenske, lokale og regionale medier publiserte nyheter

Figur 3. Sjangere om kommisjonen. N: 1004

og debatt om kommisjonen mens den var i arbeid, ser vi i dette avsnittet på hvordan et utvalg av norske riksdekkende nyhetsmedier rapporterte og kommenterte rapporten (se metodeseksjonen for detaljer). Felles for disse mediene er at de relativt sjelden rapporterte om kommisjonen mens den arbeidet. I utvalget finnes det følgelig mange beskrivelser av rapportens innhold, referanser til overleveringen av rapporten og beskrivelser av fornorskningen. Andre gjennomgående temaer i tekstene inkluderer den da dagsaktuelle Fosen-saken, situasjonen for samer, kvener/norskfinner og skogfinner i dag, samt hva slags ansvar den norske majoritetsbefolkningen har i forbindelse med forsoning. Med utgangspunkt i artiklenes tematikk, vinkling og språkbruk har vi identifisert fire diskurser som alle uttrykker ulike forståelser av fornorskningen og muligheter for forsoning: urett-diskursen, handlingsdiskursen, kollektivt ansvar-diskursen og fornorskningen fortsetter-diskursen.

Urettdiskursen er fortidsorientert og gjenkjennes i beskrivelser av fornorskingsprosessen. Skildringene illustrerer hvordan fornorskningen representerer et mørkt kapittel i Norges historie som befolkningen og myndighetene i dag burde skammes over. Ettersom Sannhets- og forsoningskommisjonen offentlig presenterte sine funn om fornorskningen, knyttes referanser til rapporten i mediedekningen til urettdiskursen. Et annet kjennetegn som plasserer disse beskrivelsene i urettdiskursen, er bruken av et metaforisk språk. Eksempler på slik språkbruk inkluderer: «Denne mørke delen av Norges historie kaster sine skygger inn i vår egen tid»⁷¹, «En skammens rapport» [tittel]⁷¹ og «Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport slår en knyttneve inn i den nasjonale selvtilfredsheten»⁷², «En norsk skamlett» [tittel]⁷³, «Stortinget fikk i dag en rapport som er svært kritisk til fornorskningen, en tvangstrøye som lagde dype sår hos store deler av befolkningen»⁷⁴, «knusende dom»⁷⁵ og «Slaget om Øyfjellet» [tittel]⁷⁶. Den metaforiske språkbruken gjenkjennes som oftest i lederne og kronikkene, men også i noen av nyhetsartiklene. Den trolig mest siterte av disse kommentarene, «En skammens rapport», er skrevet av politisk kommentator

Meninger

Tap og urett i statlig regi

Sannhets- og forsoningskommissjonen som har gransket forforskning og urett mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner og leverte i dag sin rapport til Stortinget. Vi foreslår fem grep for et mer forsonet samfunn.

Dagfinn Høybråten, leder for Sannhets- og forsoningskommissjonen, står utenfor Stortinget i Oslo. Her er det skuespiller Lene Cecilia Sparrok som leser fra rapporten etter at den ble overlevert til Stortinget. Foto: Hanne John, NTB

Torsdag 1. juni 2023 kl. 12:03

En skammens rapport

Sannhets- og forsoningskommissjonens rapport slår en knyttneve inn i den nasjonale selvtilfredsheten.

▶ Lytt til artikkelen • 5 min

Sannhets- og forsoningskommissjonen fremføres i sin helhet på Nationaltheatret i Oslo. Her er det skuespiller Lene Cecilia Sparrok som leser fra rapporten etter at den ble overlevert til Stortinget. Foto: Hanne John, NTB

LEDER

Sannhets- og forsoningskommissjonen

En norsk skamplutt

Politikken lyktes nesten i sitt uhyggelige mål.

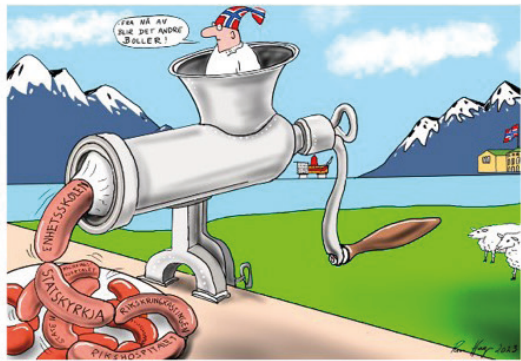
KAMPEN FORTSETTER: Ella Marie Hætta Isaksen og fosenaktivistene kjemper fortsatt for urfolks rettigheter. Sannhets- og forsoningskommissjonen betyr forhåpentlig et nytt kapittel i myndighetenes håndtering. Foto: Terje Bendiksy / NTB

KAMPEN FORTSETTER: Ella Marie Hætta Isaksen og fosenaktivistene kjemper fortsatt for urfolks rettigheter. Sannhets- og forsoningskommissjonen betyr forhåpentlig et nytt kapittel i myndighetenes håndtering. Foto: Terje Bendiksy / NTB

Leder

Viktig avdekking av hensynsløs forforskning

Sannhets- og forsoningskommissjonen har brukt fem år på å granske storsamfunnets forforskning og urett mot samer, kvener og skogfinner. Funnene smerter. Nå må de erkjennes og følges opp.

Tegning: Roar Hagen

Dagfinn Høybråten skriver at «offentlige myndigheter må erkjenne at det har vært begått urett og at forsoningspolitikken hadde negative konsekvenser både for enkeltindivider og for kvener/norskfinner, samer og skogfinner som grupper (VG, 01.06.23). «Sannhets- og forsoningskommissjonens rapport slår en knyttneve inn i den nasjonale selvtilfredsheten», skriver Harald Stanghelle i Aftenposten (01.06.23). «For å komme til forsoning, må sannheten om fortida fram i all sin vonde og brutale helhet», skriver lederskribenten i Dagbladet (01.06.23). «Funnene smerter. Nå må de erkjennes og følges opp», skriver lederskribenten i VG (01.06.23) – alle på samme dag som kommissjonens rapport ble lagt frem.

Harald Stanghelle og publisert i Aftenposten 1. juni 2023. Den framhever rapporten som et dokument som bærer bevis for den historiske assimileringen, misbruket og diskrimineringen av samene og de nasjonale minoritetene, og argumenterer sterkt for at det er på tide for norske myndigheter og det norske folk å

anerkjenne og ta et oppgjør med fortidens urettferdigheter og de pågående samtidige konsekvensene av tidligere politikk.⁷⁷ Som forventet var dette temaet, anerkjennelse, oppgjør og mulig framtidig forsoning blant de store temaene i rapporteringen og kronikkene vi har valgt ut.

Handlingsdiskursen, som er framtidorientert, finnes i artiklene som tar opp hvilke tiltak som må iverksettes for å skape forsoning. Et gjennomgående perspektiv i handlingsdiskursen er at jobben ikke er ferdig nå som kommisjonen har lagt fram rapporten, oppsummert i følgende setning fra en av artiklene: «Oppfølgingen av kommisjonens rapport krever erkjennelse som grunnlag, og vilje til handling som drivkraft – fra kommisjonens oppdragsgiver – Stortinget»⁷⁸. I artiklene fra *Vårt Land* knyttes kirkens rolle i fornorskningen og ansvar for forsoningen til handlingsdiskursen. Det legges mer vekt på hvilke tiltak myndighetene, Stortinget og offentlige instanser må gjøre, og mindre vekt på den vanlige nordmannens ansvar. Det perspektivet kan imidlertid også gjenkjennes i andre deler av utvalget.

Den tredje identifiserte diskursen legger vekt på at *folk flest* må ta innover seg konsekvensene fornorskningen hadde og fortsatt har for den samiske, kvenske, skogfinske og norskfinske befolkningen. På den måten kan man si at den kollektive ansvars-diskursen er nåtidsorientert. I disse skildringene ligger også implisitt et oppgjør mot nasjonsbygging og nasjonalisme, ettersom det understrekes at Norge må ta et kollektivt ansvar for å lære av tidligere feil og erkjenne at det er behov for en forsoningsprosess i nåtiden. «Det er helt essensielt at folk tar innholdet inn over seg: Slik har mennesker faktisk blitt behandlet i landet vårt i ganske nær fortid.»⁷⁹ I diskursen inngår også perspektiver om at forsoningen angår hele den norske befolkningen, samt at «det norske storsamfunnet» vil merke konsekvensene dersom forsoning ikke finner sted.

Den fjerde og siste identifiserte diskursen i analysens utvalg omhandler hvordan fornorskingsprosessen ikke er avsluttet, men fortsatt pågår i dag. Slik er også denne diskursen nåtidsorientert. Eksempler fra analyse materialet inkluderer koblinger til Fosen-saken og utfordringer knyttet til reindrift der og i andre områder, og beskrivelser av språktap blant samer og kvener i dag. Fosen-saken blir nevnt i flere artikler som et eksempel på pågående urett mot samer og blir beskrevet som en «tillitskrise» mellom den norske stat og den samiske befolkningen.⁸⁰ En rekke nyhetssaker hadde innslag der representanter for de tre folkegruppene, deriblant sametingspresidenten, ledere for samiske ungdomsorganisasjoner og representanter for Norske Reindriftssamers Landsforbund (NRL), ble intervjuet om funnene i rapporten og mulighetene for forsoning. Deres synspunkter var ofte kritiske og knyttet til den da pågående Fosen-saken. Det ble stilt mange spørsmål ved relevansen av rapporten midt i den pågående kampen mot statens omfattende geografiske og antallsvisse inngrepsplaner generelt, og Fosen-saken spesielt. Elle Nystad, en av lederne for demonstrasjonene, fryktet at rapporten ville bli skrinlagt og «krysset av på statens sjekkliste».⁸¹ Tom Kappfjell, tidligere politisk rådgiver for regjeringen, sa: «Samene har jo alltid måttet tilpasse seg. Vi tilpasset oss ny religion, vi tilpasset oss en ny måte å leve på, nå er det andre sin tur å tilpasse seg oss.»⁸²

I tillegg til de fire identifiserte diskursene er det er par andre perspektiver som kommer fram i artiklene. I noen artikler åpnes det opp for tvil om tiltakene kommisjonen foreslår, er nok for å oppnå forsoning. Dissensen blant kommisjonens medlemmer nevnes også et par steder, og én kronikk sår tvil om Høybråtens egnethet som leder for kommisjonen.⁸³ Videre handler to av artiklene om konflikter innad i de samiske miljøene og om samisk identitetspolitikk.⁸⁴ Det er også noen artikler som nevner hvordan kvener/norskfinner og skogfinner som minoritetsgrupper har blitt og fortsatt blir oversett, i større grad enn den samiske befolkningen.

Et gjennomgående trekk ved mediedekningen av Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport er de få sivilsamfunnsstemmene, altså perspektiver som ikke målbæres av offisielle representanter for det norske eller samiske samfunnet. Dette kommer til uttrykk i tema – de aller fleste artiklene handler om overleveringen av selve rapporten, fornorskningen, tiltak og pågående urett i et politisk lys, men også

Angripes fra alle kanter

Reindriftssamene i Norge sloss for å overleve. Store og små utbygginger gjør hverdagslivet vanskeligere for hver dag. Og Sannhetskommisjonen kommer neppe til å gjøre hverdagen bedre, mener reindrift-samer TV 2 har møtt i Midt-Norge.

KÅLVINGSTED: Det er bakgrunntid for miniatyra og minner Tor Enok Larsen må sjekke turhustene, selv om skuterforholdene ikke er optimale. Foto: Finn-Ove Hålgrensen / TV 2

– Det er flint og flott at de går tilbake i tid og ser på det som har skjedd. Men for oss fortsetter denne uretten. Vi kan ikke forsone oss med ting som fremdeles pågår. Det er vanskelig. Det hjelper ikke oss i dag hvis det bare fortsetter, sier han.

– Vi mister areal og blir pressa og skjøvet på hele tida, sier Larsen, som har tre barn som han håper kan fortsette driften, fortsette i næringa. For selv om det ser dystert ut, har han ikke tenkt å gi opp.

11. oktober 2021 felte Høyesterett en historisk dom over landets største vindkraftverk: Norske myndigheter brøt menneskerettighetene da de ga klarsignal til å bygge Fosenkraftverket, lød den enstemmige konklusjonen.

– En stor bekymring jeg har, er at det bare forblir en rapport og et papirstykke som blir en sjekkliste for den norske stat. At «nå har vi gravd fram sannheten og gjort vårt».

Nystad mener det er viktig at flere unge nå får kunnskap om hva som har skjedd, og at man også ser at fororskninga har gått ut over den yngre generasjonen.

– En av de største utfordringene mange unge samer føler på i dag er at vi mangler en del kunnskap om vårt eget språk, historie og kultur på grunn av fororskninga, sier Nystad og legger til:

«Vi kan ikke forsone oss med ting som fremdeles pågår», sa Tor Enok Larsen til TV2 (01.06.03).

i bruk av kilder – det er få artikler som har intervjuet eller refererer til kilder i sivilsamfunnet. Det finnes likevel et par unntak. Av 21 tekster er det tre artikler som belyser saken fra sivilsamfunnets perspektiv gjennom tematikk og bildebruk.⁸⁵ Temaet i disse artiklene er utfordringer knyttet til reindrift, og de har alle samiske reineiere som kilder. I én annen artikkel er det intervjuet en samisk kvinne, kort helt i slutten av artikkelen, men ellers er det kun referert til elitekilder, her i betydningen av politikere,⁸⁶ noe som igjen understreker den gjennomgående mangelen på vanlige folks stemmer.

Det finnes et par tilfeller der historien om fororskningen belyses fra et sivilsamfunnsperspektiv. Høybråten beskriver i en kronikk⁸⁷ og i radioinnslaget⁸⁸ hvordan samiske barn i Røros-området i andre halvdel av 1800-tallet ble tatt bort fra foreldrene sine og satt bort til familier blant den norske majoritetsbefolkningen. Bildebruken i de fleste av artiklene gjenspeiler imidlertid mangelen på et slikt perspektiv, ettersom artiklene stort sett inkluderer bilder av offisielle personer, Dagfinn Høybråten og resten av kommisjonen, stortingspresident Masud Gharakhani og sametingspresident Silje Karine Muotka under presentasjonen av kommisjonens rapport. Også her finnes det derimot et par unntak, som et bilde av en klasse med samiske barn fra 1950-årene,⁸⁹ samt bilder av samiske privatpersoner i fire artikler.⁹⁰

I denne mangelen på et sivilt perspektiv, til tross for noen unntak, gjenkjennes en tendens nyhetsmediene har til å prioritere eliter i nyhetsdekningen ved å dele historiene til dem som allerede er i maktposisjoner,⁹¹ mens problemer som angår marginaliserte grupper og stemmer, har en tendens til å bli oversett. Til tross for at et fåtall av artiklene inkluderer sivile stemmer fra den samiske, kvenske, skogfinske og norskfinske befolkningen, kan det likevel argumenteres for at tekstene i utvalget representerer

NYTT

Sannhetsrapport: Kirken drev etterretning mot kvenene

FUNN: Den norske kirke drev etterretning mot kvenene på 1930-tallet, ifølge Sannhets- og forsoningskommisjonen.

KIRKELEDERE: Tre ledere i Den norske kirke var tilstede da Sannhets- og forsoningskommisjonen la fram sin rapport torsdag. (Fra v.) Sara Ellen Anne Eira, leder for Samisk kirkedåd, preses Olav Fytkje Tveit og Kristin Gunleikrud Raamu. (Foto: Guro Asdal Mølnhagen)

KOMMENTAR

Overgrep i Guds navn

Det er rystende å lese hvor brutal fornorskingsprosessen var, som storsamfunnet utsatte samer, kvenene og skogfinnere for. Kirken deltok og lot seg bruke i alvorlige overgrep i Guds navn. Det gir kirken et særlig ansvar for å bidra til å reparere skader og søke forsoning.

KIRKENES: Samer avbildet på kirkeetappa i Sør-Varanger kirke fra cirka år 1900. I juni 2023 la Sannhets- og forsoningskommisjonen fram sin rapport. (Foto: Ellisiv Rønning Wessel/Grenselandsmuseet)

I Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport kom det frem at Den norske kirke drev etterretning mot kvenene på 1930-tallet (Vårt Land, 01.06.23). «Kirken deltok og lot seg bruke i alvorlige overgrep i Guds navn». Kirken har derfor «et særlig ansvar for å bidra til å reparere skader og søke forsoning», skrev politisk redaktør Berit Aalborg i Vårt Land, på dagen da Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport ble lagt frem (01.06.23).

et søkelys på utfordringer som angår minoritets- og urbefolkningen.

Ettersom Fosen-saken ble satt på dagsordenen gjennom demonstrasjoner i Oslo i dagene etter at rapporten var overlevert Stortinget, kom konfliktene om landrettigheter i sentrum for flere nyhetssaker og artikler. Både den kommersielle allmennkringkasteren TV2 og nisjeavisen *Klassekampen* publiserte reportasjer som beskriver utfordringene samisk ungdom møter når de prøver å opprettholde reindriften som levebrød. *Klassekampen*, i tillegg til å referere til dokumentasjonen av de historiske overgrepene og rasismen i rapporten, kjørte flere artikler om de pågående konfliktene mellom reindrift og næringsinteresser, særlig vindkraftindustrilegg. *Dagsavisen* fokuserte på rapporten ved å rette oppmerksomheten mot de hemmelige kontraktene som reindriftsutøverne måtte signere for å få erstatning for tapte landområder.

Et siste tema i riksdekkende medier var dissensen fra kommisjonsmedlem Aslak Syse.⁹² Dissens og konflikt var kontinuerlig til stede i den offentlige debatten – særlig i mindretall og lokale/regionale medier – før overleveringen av rapporten. Ingenting var kjent om interne konflikter i kommisjonen, da bare to personer, kommisjonslederen og sekretariatets leder, kom med offentlige uttalelser i løpet av kommisjonens arbeidsperiode. Som forventet vakte dissensen medieoppmerksomhet. *Morgenbladet* kommenterte Syses dissens, særlig i forskjellen mellom tilstilt assimilering og konsekvenser av tidligere urettferdighet mot urfolk og nasjonale minoriteter. I en kommentar i *Aftenposten* ble det spekulert i at interne konflikter og trusler om flere dissenter hadde dempet beskrivelsen av fornorskingspolitikken i sluttrapporten.

Noen av nisjemediene innrammet mediedekningen av kommisjonen annerledes. Den kristne avisen *Vårt Land* skilte seg ut ved å sette søkelyset på kirkens rolle i assimilering- og fornorskingsprosessene. I flere saker, nyheter så vel som kronikker, blir kirkens ansvar som institusjon og dens toppleders handlinger undersøkt og vurdert som overgrep og forbrytelser mot samer som urfolk og de nasjonale minoritetene.

Diskusjon

Når vi går tilbake til våre forskningsspørsmål, spurte vi først hvordan kommisjonen tilrettela for eller initierte medieoppmerksomhet, og dermed muligheter for publikum til å få innsikt i kommisjonens pågående arbeid, prioriteringer og funn underveis i arbeidet. Tidligere studier har pekt på at de landsdekkende nyhetsmediene hadde lite dekning av kommisjonens arbeid, og denne studien støtter dette. I løpet av sin arbeidsperiode på fem år valgte Sannhets- og forsoningskommisjonen arbeidsform og strategi for kommunikasjon som i praksis ga få informasjonssubsidier, det vil si historier, pressemeldinger, intervjuer, tilgang til kommisjonens medlemmer eller referater fra interne møter eller publiserte foreløpige rapporter. Som nevnt var det i hovedsak kommisjonslederen og sekretariatslederen som var tilgjengelige for intervjuer fra nyhetsmediene i denne perioden. Kommisjonen jobbet dels ved å møte lokalbefolkningen i åpne småskalamøter der de snakket om hvordan de jobbet, dels i lukkede arbeidsmøter der mediene ikke hadde adgang.

Kommisjonslederen ga noen få intervjuer til nyhetsmediene og deltok i enkelte programmer på radio og fjernsyn, blant annet ett intervju i forbindelse med Fosen-demonstrasjonene i februar 2023, og flere rundt overleveringen av rapporten. Når det gjelder agendabygging, timing og forberedelse av media og publikum for mottak av rapporten, er det få tegn på at slike verktøy for å involvere offentligheten ble brukt. Følgelig hadde mediene svært få muligheter til å følge de interne prosessene, holde kommisjonen ansvarlig for dens valg, eller rette oppmerksomheten mot kommisjonens valg og de tilsiktede og utilsiktede konsekvensene av disse. Som omtalt i noen av medieoppslagene ovenfor, som for eksempel i *Morgenbladets* kommentar om konfliktene internt i kommisjonen, kan interne konflikter innad i kommisjonen om definisjonen og beskrivelsen av fornorskning ha påvirket sluttrapporten. Som vi har sett, fikk rapporten relativt mye oppmerksomhet da den ble publisert, men kommisjonens forslag om oppgjør og forsoning var få og ganske vage når det gjaldt konkrete tiltak.⁹³ Den norske sannhetskommisjonen skilte seg på dette punktet fra kommisjoner som har brukt kontinuerlig mediekontakt som kommunikasjons- og formidlingskanal.⁹⁴

Vårt andre forskningsspørsmål, om når og hvilke medier som rapporterte om kommisjonen, viser at mediedekningen toppet seg rundt innleveringen av rapporten. Dette var ikke uventet, og spesielt ikke med den strategien som kommisjonen selv valgte med ikke å publisere delrapporter og funn underveis. Dermed fikk mediedekningen samme preg: Den endelige rapporten ble den store nyheten. Vi antydte tidligere at overleveringen, gitt relativt stor medieoppmerksomhet, direktesending fra Stortinget, og de samtidige Fosen-markeringene og opplesningen av rapporten på Nationaltheatret, hadde likheter med en mediebegivenhet, slik Dayan og Katz beskrev den.⁹⁵ Overleveringen var planlagt og direktesendt på NRK og hadde klare seremonielle trekk ved at stortingspresidenten tok imot rapporten på vegne av nasjonalforsamlingen og representanter for det norske og det samiske politiske systemet deltok. Men i likhet med Evans, som analyserte begivenheter knyttet til den sør-afrikanske sannhetskommisjonens virksomhet⁹⁶, fant vi at den medialiserte norske seremonien manglet vesentlige kjennetegn på en mediebegivenhet. Varigheten av seremonien var kort, og selv med de tilknyttede begivenhetene hadde den verken potensial eller mulighet til å samle et stort publikum. Til det var problematikken for kompleks og konfliktfull, som Evans og Hayner også påpeker.⁹⁷ Likevel ble rapporten en nyhetsbegivenhet, og alle typer medier laget en eller flere saker, kommentarer, nyhetsartikler og intervjuer. Medieoppmerksomheten fra riksdekkende medier avtok etter omtrent en uke, mens lokale, regionale og minoritets-medier holdt kommisjonen på dagsordenen gjennom lengre tid.

Den tredje problemstillingen stilte spørsmål om hvordan rapporten ble kommentert og rapportert av landsdekkende nyhetsmedier. Som vist over fant vi at mediedekningen gjenga hovedfunnene og ga

rom for både nyhetsrapportering og kommentarer om samiske og andre minoritetsspørsmål de første dagene etter innsendelsen. Dekningen fulgte velkjente mønstre i nyhetslogikken: Oppslagene prioriterte konflikt. Pressemeldingene og uttalelsene i rapporten belyste overgrep og hard assimilering, og Fosen-demonstrasjonene illustrerte at de den gang pågående konfliktene om vindkraftverkene på Fosen drev mye av rapporteringen. Nyhetsdekningen var også hierarkisk, i den forstand at rapporten fikk mye større dekning i samiske, kvenske og lokale og regionale medier i nord enn den fikk i landsdekkende medier. Dekningen var preget av overskygging av saker kategorisert som minoritets- og urfolksspørsmål, og dermed klassifisert som uten større nyhetsverdi for annet enn små segmenter av de landsdekkende nyhetsmedienes publikum.⁹⁸ Nærlesingen av de landsdekkende nyhetsmedienes artikler rundt overleveringsdatoen viser at majoritetsmediene likevel fikk fram hovedtrekkene i kommisjonens rapport, den historiske uretten og fornorskingen, mangelen på implementering av tiltak, pågående urett og konflikter, men også at artiklene – som forventet ut fra nyhetslogikken – var dominert av elitekilder og offisielle representanter, med noen få unntak. Diskursanalysen viste at rapportens innhold knyttet til anerkjenning av urett, behovet for handling og for at majoritetsbefolkningen tar ansvar for å tilegne seg kunnskap om konsekvensene av den tidligere og fortsatt pågående fornorskingsprosessen, ble gjenstand for både rapportering og debatt. De fire diskursene vi identifiserte i mediedekningen, har mye til felles med funnene fra analysene til Nagy og Gillespie og James fra Canada.⁹⁹ Vi finner at anerkjenning av urett og behov for forsoning og kunnskap trekkes fram, men at kommentarene er vage og uklare på forsoning og videre tiltak. Trekker vi inn perspektivet om offentlig lytting, finner vi tegn på at majoritetsmediene lyttet og videreformidlet kommisjonens funn av urett i mediedekningen, men det er svært kortvarig, og bare et lite fåtall av riksmidlene hadde mer enn et eller to oppslag rundt framleggingen. Det må også legges til at kommisjonens funn har vært godt dokumentert og godt kjent i de samiske og kvenske samfunnene. Saker om urett og overgrep har vært fortalt i familier, noen ganger tatt til retten, omtalt i samiske og norske medier og brakt inn for Stortinget i over hundre år, også av Sametinget de siste tiårene.

Det vi har sett ovenfor, viser at Sannhets- og forsoningskommisjonens arbeid og rapport aktualiserer spørsmål om hvordan stemmene til dem som har vært og er mål for marginaliserende offentlig politikk, slipper til i offentlige samtaler og diskusjoner. Samtidig har kommisjonslederen konkludert med at fornorskningen fortsatt pågår,¹⁰⁰ noe som aktualiserer spørsmål knyttet til hvordan offentlige systemer fortsatt virker marginaliserende og dermed resulterer i at fornorskningen fortsatt pågår. Denne vinklingen er lite framtrædende både i kommisjonsrapporten¹⁰¹ og i medieoppslag. I dette spenningsfeltet mellom virkninger og årsaker kunne media ha tatt en rolle knyttet til å sette søkelys på hvilke sannheter og rettferdigheter som vektlegges, hvilke behov for strukturelle endringer i samfunnet som eventuelt avdekkes, og hvilke som forblir skjult, og hvilket utvalg av tiltak som aktualiseres og tematiseres.

Konklusjon

Analysene våre av mediedekningen av Sannhets- og forsoningskommisjonen viser at kommisjonens arbeid hadde relativt liten mediedekning, både i løpet av de fem årene den arbeidet og ved overleveringen av rapporten. Selv om vi finner en stor økning i dekingen i dagene rundt overleveringen, 1. juni 2023, er interessen spesielt fra landsdekkende norske medier kortvarig, og saken forsvinner fort fra den nasjonale nyhetsagendaen. Vi finner forklaringene til dette både i de teoretiske perspektivene og i de empiriske analysene. Kommisjonens saksfelt, oppgjør med tidligere tiders urett, diskriminering og assimilering av det samiske urfolket og de etniske minoritetene kvener/norskfinner og skogfinner, er temaer som sjelden får stor plass i norske medier. Vår undersøkelse viser at minoritetsmedier, lokale og regionale medier deket disse saksområdene i langt større omfang enn landsdekkende majoritetsmedier. Når Sannhets- og

forsoningskommisjonen i tillegg valgte en arbeidsform som i liten grad involverte nyhetsmediene i det pågående arbeidet og produserte svært få informasjonssubsidier, ble mediedekningen også marginal. Kommisjonens arbeidsform samsvarte med hvordan norske offentlige utvalg eller granskingskommisjoner vanligvis opererer: Det oppnevnes parts- og ekspertsammensatte utvalg som kommer fram til en rapport som så offentliggjøres og dekkes i tråd med rapportens nyhetsverdi. Det skjedde også her. Men det kunne vært annerledes: Mandatet ga kommisjonen i oppgave å formidle kunnskapen den fikk fram, som et virkemiddel for å etablere og formidle en felles historieforståelse av fornorskningen. Analysen av dekingen rundt overleveringen av rapporten viste at nyhetsmediene til en viss grad fikk fram at fornorskningens konsekvenser hadde implikasjoner for hele samfunnet i form av kultur- og språktap, pågående assimilering, hets og rasisme, pågående og økende konflikter om «det grønne skiftet» og (forvaltning av) landområder, bevaring av natur og tradisjonsbærende næringer. Dette er tema som kommisjonen kunne ha løftet fram gjennom hele sin arbeidsperiode, men som nå ble redusert til den korte perioden som rapporten var på de landsdekkende mediens dagsorden.

Det analysen også viser, er at medierapporteringen fulgte forventede og veletablerte mønstre for nyhetsproduksjon: Dekningen av rapportens arbeid var hierarkisk, elitedominert og orient mot hendelser og ikke prosessen. Denne konklusjonen er ikke uventet, men vi fant også få spor av at journalistikken utøvde et kritisk blikk på kommisjonens arbeidsform og produkt. Dissensen fra ett medlem ga opphav til enkelte nyhetsoppslag, men kun én kommentator kommenterte kommisjonens mandat, arbeidsform og sammensetning og stilte spørsmål om dette kunne ha formet utfallet av kommisjonens arbeid.

Svaret på vårt spørsmål om hvorfor den journalistiske interessen for Sannhets- og forsoningskommisjonens rapport og arbeid var begrenset, finner vi altså både i saksfeltet, i nyhetslogikken og i kommisjonens valg av rutinepolitikken arbeidsform. Gitt at liten medieoppmerksomhet kan bidratt til mangelen på offentlig engasjement med kommisjonens funn og forslag, og kan ha hindret potensialet for forsoning, håper vi på mer interesse for Stortingets behandling. Videre forskning bør utforske den potensielle effekten som mangelen på mediedekning har på offentlig engasjement og oppfatninger av kommisjonen, og se på hvordan tidligere og pågående kommisjoner internasjonalt praktiserer åpenhet og inkludering.

Noter

- 1 Sannhets- og forsoningskommisjonen 2023
- 2 Stanton 2011: 8
- 3 Andrews 2003
- 4 McCallum og Waller 2021: 8; Stanton 2011
- 5 NRK, 23. mars 2017
- 6 Representantforslag 30 S (2016–2017)
- 7 Innst. 493 S (2016–2017), se Habbestad 2023 om konsultasjonene
- 8 Innst. 408 S (2017–2018)
- 9 Til forskjell fra Norge ble det i Sverige valgt å opprette to separate kommisjoner for henholdsvis samer og tornedalingar, kvæner og lantalauset, og med ulike mandat, mål og sammensetninger.
- 10 Sannhets- og forsoningskommisjonen 2023: 127
- 11 Sannhets- og forsoningskommisjonen 2023: 664–667)
- 12 Innst. 408 S (2017–2018): 4
- 13 Sannhets- og forsoningskommisjonen 2023: 120–122
- 14 Sannhets- og forsoningskommisjonen 2023: 122
- 15 HR-2021-1975-S
- 16 Sannhets- og forsoningskommisjonen 2023
- 17 Prasser 2021
- 18 Stanton 2022: 133

- 19 Hayner 2011: 145
- 20 Stanton 2011: 10
- 21 Stanton 2011: 11
- 22 Andrews 2003
- 23 Hayner 2011: 75–77
- 24 Anderson 2006
- 25 Andresen mfl. 2021
- 26 de Costa 2017
- 27 Niezen 2017
- 28 Nagy og Gillespie 2015: 6
- 29 Nagy og Gillespie 2015: 24
- 30 Nagy og Gillespie 2015: 31
- 31 James 2017: 365–366
- 32 Nagy og Gillespie 2015; James 2017
- 33 Se f.eks. Allern mfl. 2021; Sjøvaag 2020; Hornmoen og Steensen 2021
- 34 Se f.eks. Harcup og O'Neill 2017
- 35 Galtung og Ruge 1965
- 36 Carilli 2021; Thorbjørnsrud og Figenschou 2016; Ranji og Archetti 2024
- 37 Waller mfl. 2020
- 38 Vranic og Skogerbø 2022
- 39 Josefsen og Skogerbø 2011; Skogerbø mfl. 2019
- 40 Cottle 2000; Dreher og Waller 2021; Hess og Waller 2020
- 41 Se f.eks. Kovach 2009; Jensen 2019
- 42 Ijäs 2011
- 43 Kiouisis mfl. 2015; Boumans 2018
- 44 Skogerbø mfl. 2024; McCallum mfl. 2023
- 45 Allern 1997: 72
- 46 Broderstad og Josefsen 2023
- 47 Stanton 2011; Stanton 2022; de Costa 2017
- 48 Dreher 2009
- 49 Dreher og Waller 2021
- 50 Husband 1996: 2000
- 51 Dreher 2009
- 52 Nagy og Gillespie 2015; James 2017
- 53 Fjellheim 2023
- 54 Costera Meijer 2013; Wasserman 2013
- 55 O'Donnell 2009
- 56 Wasserman 2013
- 57 McCallum og Waller 2021
- 58 TRUCOM (2019–2024) var ledet av Eva Josefsen og finansiert av Norges forskningsråd.
- 59 Samme debatt-/meningsinnlegg har ofte blitt publisert i et mangfold av aviser, spesielt i Nord-Norge. Måten disse har blitt tatt med i datainnsamlingen på, er at alle ulike aviser er blitt talt, selv om debatt-/meningsinnlegget også er publisert i en annen avis.
- 60 Vranic og Skogerbø 2022
- 61 Hågvar 2007: 18
- 62 Jørgensen og Phillips 1999: 17
- 63 Jørgensen og Phillips 1999: 9
- 64 Fairclough 2010: 381
- 65 Hågvar 2007: 17
- 66 Sannhets- og forsoningskommisjonen 2023: 122
- 67 Vranic og Skogerbø (2022)
- 68 Vranic og Skogerbø 2022
- 69 Vranic og Skogerbø 2022
- 70 Høybråten, 1. juni 2023

- 71 Høybråten, 1. juni 2023
72 Stanghelle, 1. juni 2023
73 Dagbladets lederavdeling, 1. juni 2023
74 Haraldsen mfl., 1. juni 2023
75 Gullestad mfl., 3. juni 2023
76 Fadnes mfl., 3. juni 2023
77 Stanghelle, 1. juni 2023
78 VG, 1. juni 2023
79 VG, 1. juni 2023
80 Se f.eks. Gullestad mfl., 3. juni 2023
81 Aarsæther mfl., 2. juni 2023
82 Hågensen, 1. juni 2023
83 Bonde, 2. juni 2023
84 Trampe, 2. juni 2023; Rapp, 2. juni 2023
85 Gullestad, 1. juni 2023; Hågensen, 1. juni 2023; Fadnes mfl., 3. juni 2023
86 Haraldsen mfl., 1. juni 2023
87 Høybråten, 1. juni 2023
88 Dagsnytt 18, 1. juni 2023
89 VG, 1. juni 2023
90 Haraldsen mfl., 1. juni 2023; Gullestad, 1. juni 2023; Hågensen, 1. juni 2023; Fadnes mfl., 3. juni 2023
91 Galtung og Ruge 1965; Allern mfl. 2021
92 Sannhets- og forsoningskommisjonen 2023: 662–663
93 Josefsen mfl. 2024
94 Skogerbø mfl. 2024
95 Dayan og Katz 1994
96 Evans 2016
97 Evans 2016; Hayner 2011
98 Harcup og O'Neill 2017
99 Nagy og Gillespie 2015; James 2017
100 VG, 3. februar 2023
101 Josefsen mfl. 2024

Referanser

- Allern, S. (1997). *Når kildene byr opp til dans: et søkelys på profesjonelle kildeorganisasjoners mediestrategier og nyhetsinnflytelse*. Oslo: Pax forlag.
- Allern, S., Blach-Ørsten, M., Kantola, A. og Pollack, E. (2021) Development trends and challenges in Nordic political journalism. I Skogerbø, E., mfl. (red.), *Power, Communication, and Politics in the Nordic Countries*, s. 135–154. Göteborg: Nordicom.
- Anderson, B. (2006). *Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism*. New York: Verso.
- Andresen, A., Evjen, B. og Ryymin, T. (2021). *Samenes historie fra 1751–2010*. Oslo: Cappelen Damm Akademiske.
- Andrews, M. (2003). Grand national narratives and the project of truth commissions: a comparative analysis. *Media, Culture and Society*, 25(1), 45–65. <https://doi.org/10.1177/0163443703025001633>
- Boumans, J. (2018) Subsidizing the news? *Journalism Studies* 19(15), 2264–2282.
- Broderstad, W.G og Josefsen, E. (2023) The Norwegian trc. Truth, Reconciliation, and Public Engagement. *International Journal on Minority and Group Rights*, 31(2), 205–232. <https://doi.org/10.1163/15718115-bja10120>
- Carilli T (2021) Marginalized voices in the global media dialogue. I Powers, M. (red.), *Oxford research encyclopedia of communication*. Oxford: Oxford University Press.

- Costera Meijer, I. (2013). When news hurts: The promise of participatory storytelling for urban problem neighbourhoods. *Journalism Studies (London, England)*, 14(1), 13–28. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2012.662398>
- Cottle, S. (2000). *Ethnic minorities and the media: changing cultural boundaries*. Maidenhead, Berkshire: Open University Press.
- Dayan, D. og Katz, E. (1994). *Media Events: The Live Broadcasting of History*. Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- de Costa, R. (2017). Discursive institutions in non-transitional societies: The Truth and Reconciliation Commission of Canada. *International Political Science Review*, 38(2), 185–199. <https://doi.org/10.1177/0192512116667729>
- Dreher, T. (2009). Listening across difference: Media and multiculturalism beyond the politics of voice. *Continuum*, 23(4), 445–458. <https://doi.org/10.1080/10304310903015712>
- Dreher, T. og Waller, L. (2021). Enduring silence: racialized news values, white supremacy and a national apology for child sexual abuse. *Ethnic and Racial Studies*, 1–22. <https://doi.org/10.1080/01419870.2021.1971732>
- Evans, M. (2016). Televising South Africa's Truth and Reconciliation Commission: what liveness tells us about the commission; what the commission tells us about liveness. *Media, Culture og Society*, 38(5), 704–720. <https://doi.org/10.1177/0163443715620926>
- Fairclough, N. (2010). *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language* (2.utg.). Harlow: Longman.
- Fjellheim, E. M. (2023). «You Can Kill Us with Dialogue:» Critical Perspectives on Wind Energy Development in a Nordic-Saami Green Colonial Context. *Human Rights Review*, 24(1), 25–51. <https://doi.org/10.1007/s12142-023-00678-4>
- Galtung, J. og Ruge, M. H. (1965). The Structure of Foreign News. *Journal of Peace Research*, 2(1), 64–91. <http://www.jstor.org/stable/423011>
- Habbestad, A. D. (2023). *From ideas to final mandate: An analysis of the process of formulating the Norwegian TRC mandate and the idea systems at play* [Masteroppgave, UiT Norges arktiske universitet]. Munin Vitenarkiv. <https://munin.uit.no/bitstream/handle/10037/29449/thesis.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.
- Hayner, P.B. (2011). *Unspeakable Truths: Transitional Justice and the Challenge of Truth Commissions*. New York: Routledge.
- Hess, K. og Waller, L. (2020). Moral compass: How a small-town newspaper used silence in a hyper-charged controversy. *Journalism*, 21(4), 574–590. <https://doi.org/10.1177/1464884919886441>
- Hornmoen, H., og Steensen, S. (2021). *Journalistikkens filosofi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Husband, C. (1996). The right to be understood: Conceiving the multi-ethnic public sphere. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 9(2), 205–215. <https://doi.org/10.1080/13511610.1996.9968484>
- Husband, C. (2000). Recognising diversity and developing skills: The proper role of transcultural communication. *European Journal of Social Work*, 3(3), 225–234. <https://doi.org/10.1080/714052826>
- Hågvar, Y. B. (2007). *Å forstå avisa: Innføring i praktisk presseanalyse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ijäs, A. J. (2011). *Sámi preassahistorjá : Muitalægje rájes Ávvira rádjái/Samisk pressehistorie: fra Muitalægje til Ávvir. Kárášjohka, ČálliidLágádus*.

- Innst. 408 S (2017–2018) *Innstilling fra Stortingets presidentskap om mandat for og sammensetning av kommisjon som skal granske fornorfningspolitikk og urett ovenfor same, kvener og norskfinner*. Stortinget. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2017-2018/inns-201718-408s/?all=true>
- Innst. 493 S (2016–2017). *Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om representantforslag om en sannhetskommisjon for fornorfningspolitikk og urett begått mot det samiske og kvenske folk i Norge*. Stortinget. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Publikasjoner/Innstillinger/Stortinget/2016-2017/inns-201617-493s/?all=true>
- James, M. (2017). Changing the Subject: The TRC, Its National Events, and the Displacement of Substantive Reconciliation in Canadian Media Representations. *Journal of Canadian Studies*, 51(2), 362–397. <https://doi.org/10.3138/jcs.2016-0011.r1>
- Jensen, E. M. (2019). Indigenous methodologies and philosophies in academia. *Dutkansearvvi dieđalaš áigečála* 3(2), 173–191.
- Josefsen, E., Broderstad, E.G. og Hernes, H.K. (2024). Sannhet for forsoning? Om den norske sannhets- og forsoningskommisjonens rapport. *Nytt norsk tidsskrift*, 4(1), 72–81. <https://doi.org/10.18261/nnt.41.1.8>
- Josefsen, E. og Skogerbø, E. (2011). Den samiske offentligheten: mediedekningen av sametingsvalgkampen 2009. I Josefsen, E. og Saglie, J. (red.), *Sametingsvalg. Velgere, partier, medier*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Jørgensen, M. W. og Phillips, L. (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*. Fredriksberg: Roskilde Universitetsforlag/Samfundslitteratur.
- Kiousis, S., Kim, J. Y., Ragas, M., Wheat, G., Kochhar, S., Svensson, E., og Miles, M. (2014). Exploring New Frontiers of Agenda Building During the 2012 US Presidential Election Pre-Convention Period: Examining linkages across three levels. *Journalism Studies*, 16(3), 363–382. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2014.906930>
- Kovach, M. (2021) *Indigenous Methodologies: Characteristics, Conversations, and Contexts* (2nd edn.). Toronto, ON: University of Toronto Press.
- McCallum, K. og Waller, L. (2021). Truth, reconciliation and global ethics. I Ward, S.J.A. (red.), *Handbook of Global Media Ethics*. Springer Nature Switzerland AG [https://doi.org/https://doi.org/10.1007/978-3-319-32103-5](https://doi.org/10.1007/978-3-319-32103-5)
- McCallum, K., Waller, L. og Myers, A. (2023). Revelation, Reckoning and Recovery: Bearing Witness Proximally in Local Journalism. *Journalism Studies*, 1–19. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2023.2203754>
- Nagy, R. og Gillespie, E. (2015). Representing Reconciliation: A news frame analysis of print media coverage of Indian residential schools. *Transitional Justice Review* 1(3): 2.
- NRK (2017, 23. mars). **Hemmelig notat avslører hvordan regjeringen vil unngå granskning av fornorfningskningen**. **Hemmelig notat avslører hvordan regjeringen vil unngå granskning av fornorfningskningen – NRK Sápmi - samiske nyheter, kultur og underholdning**
- O'Donnell P (2009) Journalism, change and listening practices. *Continuum* 23(4): 503–517.
- Prasser, S. (2021) *Royal Commissions and public inquiries in Australia* (2nd edn.). Chatswood, N.S.W.: LexisNexis Australia.
- Ranji, B., og Archetti, C. (2024). The details that matter: Racism in Norwegian media during the Covid-19 pandemic. *Media, Culture og Society*, Online first. <https://doi.org/10.1177/01634437241241482>

- Sannhet- og forsoningskommisjonen. (2023). *Sannhet og forsoning – grunnlag for et oppgjør med forsoningspolitikken og urett mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner* (Dokument 19 (2022-2023)). <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/sannhets--og-forsoningskommisjonen/rapport-til-stortinget-fra-sannhets--og-forsoningskommisjonen.pdf>
- Skogerbø, E., Josefsen, E. og Fjellström, A.-M. (2019). Indigenous Political Journalism in the Norwegian and Swedish Public Service Broadcasters. *Journalism Studies*, 20(7), 991–1008. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2018.1477550>
- Skogerbø, E., McCallum, K. og Dreher, T. (2024). Overshadowed voices in media reporting on truth-telling commissions. *Media, Culture og Society*, 01634437241276125. <https://doi.org/10.1177/01634437241276125>
- Sjøvaag, H. (2020). *Journalistikkens problem : demokrati, økonomi og teknologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Stanton, K. (2011). Canada's truth and reconciliation commission: Settling the past? *International Indigenous Policy Journal*, 2(3), 2. <https://doi.org/10.18584/iipj.2011.2.3.2>
- Stanton, K. (2017). *Reconciling Truths: Reimagining Public Inquiries in Canada*. Vancouver: University of British Columbia Press, 2021. ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral-proquest-com.mime.uit.no/lib/tromsoub-ebooks/detail.action?docID=6854099>.
- Stanton K. (2022). *Reconciling Truths: Reimagining Public Inquiries in Canada*. Vancouver: UBC Press.
- VG (2023, 3. februar). Høybråten slipper samisk-bombe: – Fornorskningen pågår fortsatt. [Høybråten slipper samisk-bombe: – Fornorskningen pågår fortsatt \(vg.no\)](https://www.vg.no/hoybraaten-slipper-samisk-bombe--fornorskningen-pagaar-fortsatt)
- Vranic, A. og Skogerbø, E. (2022). Silence, Voice, and Public Listening: Media Coverage of the Truth and Reconciliation Commission. *Journal of Global Indigeneity*, 6(3), 1–17. <https://www.journalofglobalindigeneity.com/article/55645-silence-voice-and-public-listening-media-coverage-of-the-truth-and-reconciliation-commission>
- Waller, L., Dreher, T., Hess, K., McCallum, K. og Skogerbø, E. (2020). Media Hierarchies of Attention: News Values and Australia's Royal Commission into Institutional Responses to Child Sexual Abuse. *Journalism Studies*, 21(2), 180–196. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2019.1633244>
- Thorbjørnsrud, K. og Figenschou, T.U. (2016). Do Marginalized Sources Matter? *Journalism Studies*, 17(3), 337–355.
- VG (2023). Viktig avdekking av hensynsløs fornorskning. Leder 1. juni 2023 <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/rlXwnR/viktig-avdekking-av-hensynsloes-fornorskning>
- Wasserman, H. (2013). Journalism in a new democracy: The ethics of listening. *Communicatio*, 39(1), 67–84. <https://doi.org/10.1080/02500167.2013.772217>

Appendiks: artiklene i undersøkelsens utvalg

- Aalborg, B. (2023, 1. juni). Overgrep i Guds navn. *Vårt Land*. <https://www.vl.no/meninger/kommentar/2023/06/01/overgrep-i-guds-navn/>
- Aarsæther, A., Bendixen, A. og Føleide, A. (2023, 2. juni). Rapport om fornorskninga: Frykter det bare blir en del av statens sjekkliste. *NRK*. <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/frykter-rapporten-fra-sannhets--og-forsoningskommisjonen-bare-bli-en-stykke-papir-1.16430985>
- Bonde, A. (2023, 2. juni). Sannhets- og forsoningskommisjonen får krass kritikk fra eget medlem. *Morgenbladet*. <https://www.morgenbladet.no/aktuelt/kommentar/2023/06/01/sannhets-og-forsoningskommisjonen-far-krass-kritikk-fra-eget-medlem/>

- Braanen, B. (2023, 2. juni). Tidsskille for minoriteter. *Klassekampen*. <https://klassekampen.no/utgave/2023-06-02/leder>
- Dagbladets lederavdeling (2023, 1. juni). En norsk skamplott. *Dagbladet*. <https://www.dagbladet.no/meninger/en-norsk-skamplott/79421910>
- Dagsnytt 18. (2023, 1. juni). Kritikk av fornorskingspolitikk. [radiosending]. *NRK P2*. https://radio.nrk.no/podkast/dagsnytt_atten/sesong/202306/I_63f45478-41bb-41fd-b454-7841bba1fd90
- Fadnes, I., Mosjøen og Bratlie, T.H. (2023, 3. juni). Slaget om Øyfjellet. *Klassekampen*. <https://klassekampen.no/artikkel/2023-06-03/slaget-om-oyfjellet>
- Fyen, S. (2023, 1. juni). Rapport: Vindkraftutbyggere har presset reindriftssamer til hysjkontrakter. *Dagsavisen*. <https://www.dagsavisen.no/nyheter/politikk/2023/06/01/rapport-vindkraftutbyggere-har-preset-reindriftssamer-til-hysj-kontrakter/>
- Gullestad, F.H. (2023, 1. juni). Utslitt av å kjempe. *Klassekampen*. <https://klassekampen.no/artikkel/2023-06-01/utslitt-av-a-kjempe>
- Gullestad, F.H., Rapp, O. M. og Fadnes, I. (2023, 3. juni). Hard dom over Norge. *Klassekampen*, s.6-7.
- Haraldsen, S., Einarsdóttir, S. B., Nybø, K., Myrskog, L. M., Ballovara, M. og Varsi, T. (2023, 1. juni). Knallhard dom fra sannhetskommissjonen: – Noen vil bli rystet. *NRK*. https://www.nrk.no/sapmi/knallhard-dom-fra-sannhetskommissjonen_-_noen-vil-bli-rystet-1.16428615
- Høybråten, D. (2023, 1. juni). Tap og urett i statlig regi. *VG*. <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/76LeRo/tap-og-urett-i-statlig-regi>
- Hågensen, F.O. (2023, 1. juni). Angripes fra alle kanter. *TV2*. <https://www.tv2.no/nyheter/innenriks/angripes-fra-alle-kanter/15776230/>
- Lægland, M. og Sollerman, Y. S. (2023, 1. juni). Ny rapport om fornorsking av samer og minoriteter: – Har hatt alvorlige konsekvenser. *VG*. <https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/GMK7K6/ny-rapport-om-omstridt-fornorsking-av-samer-og-minoriteter-et-moerkt-kapittel-i-vaar-historie>
- Nordlund, E. (2023, 8. juni). Både samer og nordmenn kan trenge en Neil Young. *Nationen*. <https://www.nationen.no/bade-samer-og-nordmenn-kan-trenge-en-neil-young/o/5-148-368866>
- Rapp, O.M (2023, 2. juni). Maner til forsoning. *Klassekampen*. <https://klassekampen.no/artikkel/2023-06-02/maner-til-forsoning>
- Stanghelle, H. (2023, 1. juni). En skammens rapport. *Aftenposten*. <https://www.aftenposten.no/meninger/kommentar/i/nQXdRL/en-skammens-rapport>
- Trampe, S.V. (2023, 2. juni). Samepolitikk er også politikk. *Dagsavisen*. <https://www.dagsavisen.no/debatt/kommentar/2023/06/02/samepolitikk-er-ogsa-politikk/>
- Tvedt, J.H., Sylte, T. og Bjåen, B.K. (2023, 1. juni). Kommisjonsrapport: Kirken drev etterretning mot kvenene. *Vårt Land*. <https://www.vl.no/nyheter/2023/06/01/kommisjonsrapport-kirken-drev-etterretning-mot-kvenene/>
- VG. (2023, 1. juni). Viktig avdekking av hensynsløs fornorsking. <https://www.vg.no/nyheter/meninger/i/rlXwnR/viktig-avdekking-av-hensynsloes-fornorsking>
- Vårt Land. (2023, 2. juni). Sannhet og forsoning. <https://www.vl.no/meninger/leder/2023/06/02/sannhet-og-forsoning/>

Storheia, built by the company Fosen Vind, is Europe's largest wind power plant.

Samiske mediers dekning av industriutvikling i Sápmi: Fovsen-saken og Álaheadju-Guovdageaidnu-saken

Sammendrag: Denne studien viser at innrammingen av nyheter i samiske medier om industriutvikling har endret seg på 50 år, fra en hovedsakelig miljøramme til i høyere grad en menneskerettighetsramme. Studien undersøker nyhetsdekningen i NRK Sápmi av vindkraftutbyggingen Fosen Vind i Fovsen Njaarke Sijte i Trøndelag, og den samiske avisen Sámi Áigis dekning av vannkraftutbygging i Álaheadju-Guovdageaidnu (Alta-Kautokeino). Det undersøkes hvordan samiske medier dekker og innrammer industriell utvikling i den samiske regionen i Norge og motstanden fra det samiske samfunnet – og om hvordan denne dekningen og rammene har endret seg i løpet av 50 år med samisk mediehistorie. Det er skrevet betydelige arbeider om samisk mediehistorie, men måten samiske medier har rammet inn industriell utvikling i Sápmi i ulike tidsepoker har ikke vært studert tidligere.

Emneord: Samisk journalistikkhistorie, urfolkjournalistikk, industriell utvikling, framing, urfolksmotstand

Fagfelleurdert

Sámi media reporting on the industrial development in the Sámi region:

The Fovsen case and the Álaheadju-Guovdageaidnu case

Abstract: *This study shows how the framing of news about industrial development in Sámi media has changed over the past 50 years, from primarily an environmental frame to increasingly a human rights frame. The study examines the news coverage by NRK Sápmi of the Fosen Vind wind power development in Fovsen Njaarke Sijte in Trøndelag, as well as the Sámi newspaper Sámi Áigi's coverage of the hydropower development in Álaheadju-Guovdageaidnu (Alta-Kautokeino). The article investigates how the Sámi media covers and frames industrial development in the Sámi region of Norway and the resistance from the Sámi community – and how this coverage and these frames have changed over 50 years of Sámi media history. While significant work has been published on Sámi media history, the ways in which the Sámi media has framed industrial development in Sápmi during different time periods have not been previously studied.*

Keywords: *History of Sámi journalism, Indigenous journalism, industrial development, framing, Indigenous resistance*

Inker-Anni Sara
Associate Professor
Sámi University of Applied Sciences
inkeras@samas.no

Introduction

This research originates from various disputes between the Indigenous Sámi people and the surrounding nation states concerning the hydropower projects of previous decades and current wind power development projects. The study focuses on two industrial development projects, the Fosen Vind wind power project in the Fovsen Njaarke Sijte¹ in Trøndelag, Norway and the Álaheadju-Guovdageaidnu River hydropower development in Finnmark, Norway. The former is part of the current acceleration of the green transition on the traditional lands of the Indigenous Sámi people. The Sámi are an Indigenous people living in Finland, Norway, Sweden, and the Kola Peninsula, Russia.

This study asks how the Sámi media has covered and framed the planning and implementation of industrial development in the Sámi region of Norway and the related resistance of the Indigenous Sámi communities. The Fosen Vind wind power project has met with unprecedented resistance by Sámi activists, exemplified by the demonstrations in Oslo, Norway in 2023, which made headlines across Europe, just as Sámi and Norwegian activists did more than 40 years ago when they opposed the construction of a dam on the Álaheadju–Guovdageaidnu river in Stilla, Álaheadju (Alta), Finnmark Norway.

This study focuses on the news coverage of two development projects in the Sámi region of Nor-

way, the current wind power development in the Fovsen Njaarke Sijte in Trøndeland, Norway and the hydropower development of the Álaheadju–Guovdageaidnu river in the 1970s and 1980s in Finnmark, Norway. It examines the role of Sámi media in reporting and informing the Sámi people about industrial development,² related conflicts and the resistance³ of Sámi communities. The assumption is that the Sámi media plays a key role in informing both Sámi and Norwegian society about the industrial development taking place in the Sámi region. Therefore, the study analyses the Sámi news media's coverage of the industrial development in the Álaheadju–Guovdageaidnu river and Fovsen cases to find out how the Sámi media has framed and currently frames the industrial development and related conflicts in recent history in the Sámi region.

The results of the study show that the Sámi media's framing of reporting on the industrial development has shifted during the last 50 years from the environmental effects of industrial development and the collective rights of the Sámi to the violation of the Sámi's human rights. Whereas in the past Indigenous Sámi journalists focused on the consequences of industrial development for the environment, such as pollution and its effects on nature, reindeer, other animals and, finally, humans, today, the focus of Sámi journalism is on humans, human rights and human rights violations caused by industrial development.

This article answers the following research questions:

RQ1: How does the Sámi media's role as a promoter of freedom of speech and freedom of press manifest itself in the news, for example in how Sámi media frame and inform the Sámi about industrial development and the related resistance of Sámi communities?

RQ2: How has the Sámi media's framing in reporting on industrial development in relation to issues relevant to Sámi communities, their histories and environment and the Sámi way of life changed over time?

Context of industrial development in the Sámi region

The Sámi regions of Finland, Norway and Sweden are constantly under great pressure due to the exploitation of natural resources and industrial development by the majority societies. The construction of railways and the establishment of mines, as well as the more recent development of the so-called green transition, are seen as developments that follow one from the other. For instance, elsewhere in the Arctic region where Indigenous peoples live, such as Fairbanks in Alaska, Hay River in Canada, and Kiruna in Sweden, the establishment of mines has guided the construction of railways since the beginning of the twentieth century.⁴ In relation to the green transition, railways are considered a pivotal part of the future global transportation network due to their energy efficiency, lower rate of pollution and lower carbon dioxide emissions.⁵

The focus of this study is two industrial development projects, the Fosen Vind wind power development and the Álaheadju–Guovdageaidnu river hydropower development project. Preliminary plans for damming the Álaheadju–Guovdageaidnu river were made in 1968. According to the first dam plans, the entire Sámi village of Máze⁶ (Masi) with its church along the Álaheadju–Guovdageaidnu river would have been submerged. In 1979, both Sámi and Norwegian activists stopped road construction work in the planned dam area in Stilla, Álaheadju (Alta), Finnmark, Norway. At the peak of the demonstrations, more than 800 protestors opposed the construction of the dam.⁷

Demonstrations against the plan to dam the Álaheadju–Guovdageaidnu river led to a massive police operation in Norway. Consequently, the Stilla protests were reported all over Europe. When protests first hit the headlines, they were also reported by the Finnish Public Broadcasting Company, Yle. I remember

Protester during the People's Action against the development of the Álaheadju–Guovdageaidnu river (the Alta – Kautokeino Watershed) from 1978 to 1982. Photo: Alta Museum.

like it was yesterday when the Yle television evening news showed the Norwegian police carrying away protesters dressed in their Sámi outfits. I was nine years old at the time.

The Fovsen case is a conflict caused by wind power development in the Fovsen Njaarke Sijte in Trøndelag, Norway. The parties are the Sámi reindeer herders of the Fovsen Njaarke Sijte, the Norwegian Ministry of Energy and Fosen Vind DA wind power developers. The conflict heated up in January 2023 when young Sámi⁸ NSR-N activists and Norwegian activists from the Nature and Youth organization started demonstrating in Oslo 500 days after the Supreme Court of Norway's decision stating that the wind power development in the Fovsen Njaarke Sijte violates the rights of the Fovsen Sámi.⁹

When demonstrations started at the Ministry of Petroleum and Energy in Oslo on 23 February 2023, protesters demanded that the wind turbines be removed and the land be returned to the Fovsen Sámi. The demonstrators blocked the entry of the Ministry. The news items by NRK Sápmi refer to the Supreme Court of Norway's verdict that the construction decision was invalid because satisfactory mitigating measures had not been implemented as the reason young Sámi and Norwegian activists demonstrated against the government of Norway and the development of wind power. The demonstrators demanded that the human rights violations of the Fovsen reindeer-herding Sámi be stopped.

Green transition conflict mediation between Sámi and developers

The transition to green energy has multiple effects on Sámi communities and Sámi livelihoods such as reindeer herding. In the Sámi area of Finland, for example, it has been reported that the windmills change

reindeer migration paths.¹⁰ According to the United Nations' statements about the significant increase in the utilization of natural resources in the Sámi region of Sweden and related remarks by Amnesty International, the Swedish legislation should be reformed to better protect the rights of the Sámi.¹¹

The effects of the green transition already extend to the Sámi region of Sweden, and as has been the case since the beginning of colonialism in the fourteenth century, Swedish political decision-making today still ignores the participation of the Sámi.¹² Similarly, in Ájluokta (Drag) in Nordland, Norway meaningful stakeholder participation (MSE) of the Sámi in green transition development still is problematic. When establishing mines, for example, the recognition of commonly accepted set of facts remains challenging.¹³ Instead, it is required that the Sámi should be engaged in policy making from an early stage,¹⁴ and the human rights of the Sámi should be taken into account to create a just, green Nordic society.¹⁵

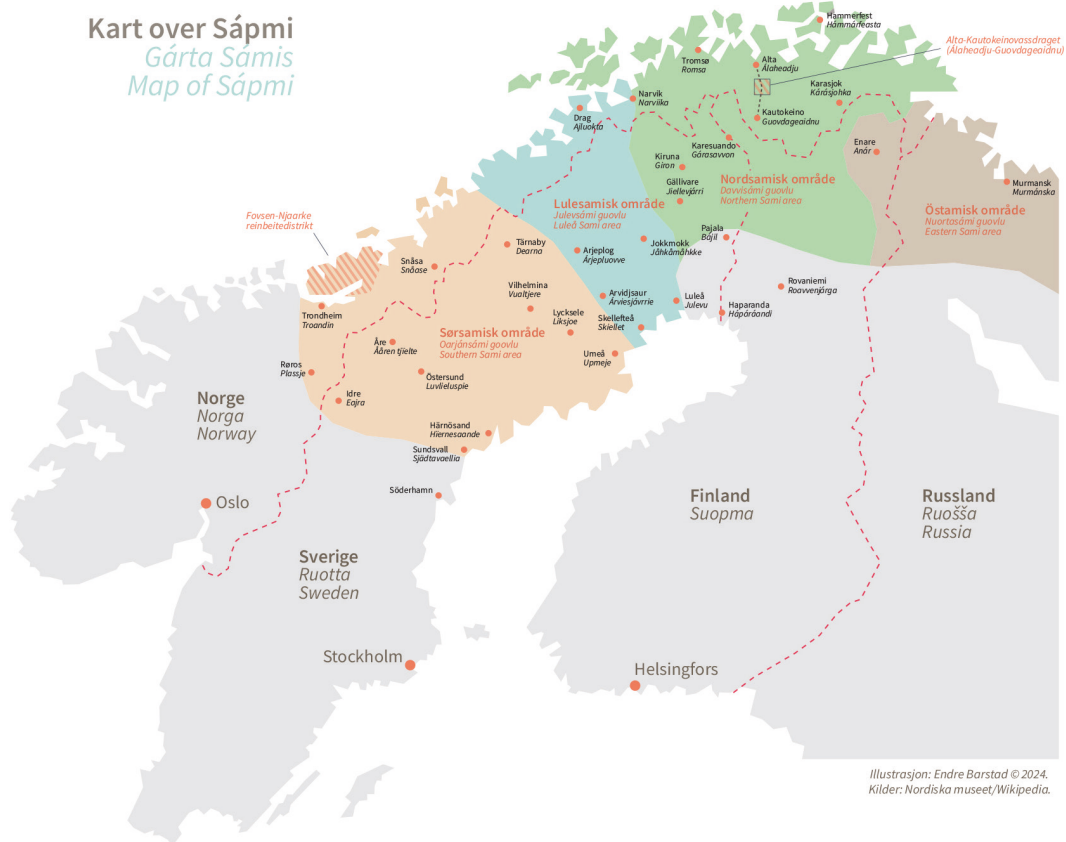
Indigenous journalism

Globally, Indigenous journalism is considered important to Indigenous peoples because it provides opportunities for "community participation and engagement" in selecting and framing news topics that matter to Indigenous communities. Moreover, it offers opportunities to "talk back" to the negative representations of Indigenous peoples proffered by the mainstream media.¹⁶ As in all societies, freedom of speech, freedom of the press and informed citizens are key to progress on their own terms.¹⁷ In Australia, for example, Indigenous communities have used Aboriginal news media to "generate political activity, circulate messages through and beyond the Indigenous public sphere, and educate the broader Australian community."¹⁸ In the United States, the Native American public sphere in the 1960s emphasized the rights of Native Americans, especially the right to self-determination. For instance, Coward (2023) refers to the Indigenous journalist Lehman Brightman¹⁹ who brought poorly resourced Native American schools into the public debate by reporting on them.²⁰

Considering the social power of the media, the role of the Sámi media in informing Sámi communities about the planned industrial development and the resistance it causes is major in the formation of resilient Sámi communities. The core of Indigenous peoples' resilience under colonial regimes is a systematic refusal to disappear, assimilate and integrate with the majority population.²¹ Resilience draws on "culturally distinctive strategies that reflect the specific histories, environments, and lifeways of indigenous peoples."²²

The matters that are relevant to the Sámi communities do not necessarily end up on the mainstream media's agenda. As Vranic and Skogerbø²³ found, for example, regarding the work of the Truth and Reconciliation Commission of Norway, the process was barely covered by the Norwegian mainstream media. Firstly, this study hypothesizes that the role of the Sámi media is significant because it monitors and covers Sámi issues that the mainstream media does not. Therefore, it is important to examine how the Sámi media frames the industrial development and the related Sámi resistance taking place in the Sámi region. To this end, the six types of framing of Sámi social issues proposed by Sara²⁴ based on the framing typologies by Hallahan²⁵ and Meriläinen and Vos²⁶ will be utilized.

The first frame, power relations between Sámi society and majority societies, emphasizes the Sámi people's lack of power and their position as underdogs in relation to industrial development. The second frame, Sámi values such as language and culture, is used to emphasize the importance of core Sámi values for preserving the future of the Sámi culture. This frame stresses the state's international obligations towards the Sámi people. The third frame, risky choices for Sámi communities, focuses on the situation prior to industrial development and the risks of wind power and hydropower construction, which can pose a big threat to the entire Sámi society. The fourth frame draws attention to the serious consequ-

Illustrasjon: Endre Barstad © 2024. Kilder: Nordiska museet/Wikipedia.

Map of Sapmi, separated with colored fields for the individual areas. We have also highlighted the Fovsen-Njaarke reindeer herding district on the Fosen Peninsula in Trøndelag, as well as the conflict in Álaheadju-Guovdageaidnu (Alta-Kautokeino) and Stilla, the site of the two Alta actions, in 1979 and 1982. Ill: Endre Barstad © 2024. Source: Nordiska museet/Wikipedia.

ences of industrial development, which may affect the Sámi people’s ability to practice their traditional Indigenous livelihoods in the future. The fifth frame, highlights Sámi ways of looking at issues from an Indigenous cultural, linguistic and historical perspectives. The fifth frame, responsibility and blame, centres the state’s responsibility by blaming the government for inaction.²⁷

In their critical model, Perkins and Starosta²⁸ ask the following questions in relation to media framing. Who is selected or not selected as a news source? Whose statements end up in the headlines? Whose views are favoured and whose views are challenged? Which aspects of an issue are included, and which are excluded?²⁹ Inspired by these questions, this study combines the concept of Indigenous journalism with the concept of Indigenous resistance³⁰ to offer useful insights into the role Sámi news media plays in informing Sámi society about historical and current conflicts between their society and the majority. This research aims to identify the framing used by the Sámi media that projects the ways of resistance emerging from the history and culture of Indigenous peoples.³¹

Indigenous resistance

Indigenous resistance describes the struggle to maintain Indigenous cultures and languages and to preserve the historically recognized political and administrative structures of Indigenous communities.³² Indigenous peoples' resistance relates to colonialism and is a systematic refusal to disappear, assimilate and integrate with the majority population. According to Steward-Harawira,³³ colonisation refers to the state of the affairs where one nation takes over another nation's territory and resources, applies its own administrative systems and laws to the region and mobilizes education to scatter the ontologies, identities, languages and cultures of Indigenous peoples. As the ongoing green transition and related mining activities, among other things, in Indigenous territories show, colonialism is not just a historical phenomenon but a contemporary one with major unpredictable implications for the future of Indigenous communities.³⁴ The revitalization of Indigenous languages, cultures spirituality and political activism and the emergence of Indigenous media, in turn, point to Indigenous resistance. In this context, traditional storytelling and cultural narratives play a significant role in rewriting colonial histories by telling the history of Indigenous peoples on their own terms, ancestral lands and traditional industries.³⁵ This highlights "Indigenous ways of knowing" as part of Indigenous resistance.³⁶

Methods and data

The study analyses NRK Sápmi's coverage of the recent Fosen Vind wind power development and the Sámi-language newspaper *Sámi Áigi's* coverage of the Álaheadju-Guovdageaidnu river hydropower development from recent history. Both the Fovsen case in the South Sámi region of Norway and the Álaheadju-Guovdageaidnu case in the North Sámi region of Norway have led to conflicts and tension in society between the majority and the minority. Therefore, the study analyses how these two Sámi media outlets frames, the news about these two cases. Framing focuses on highlighting certain aspects of an issue, giving the background for the problem, and offering specific solutions.³⁷ Based on a constructivist perspective, this study suggests that frames are "discursive constructions"³⁸ associated with certain cultural meanings.³⁹

NRK Sápmi is the Sámi division of the Norwegian national public broadcaster Norsk Rikskringkasting (NRK) which has a special responsibility to produce news, current affairs, drama and other media content on Sámi issues for radio, television, mobile platforms, and the Internet. The purpose of the NRK Sápmi division is twofold: to produce and disseminate media content for the maintenance and development of the Sámi languages and culture and to inform Norwegian-speaking Sámi who do not speak the Sámi language and the entire Norwegian population about Sámi issues in Norwegian. NRK Sápmi's newsroom cooperates with the Sámi divisions of Yle, the Finnish Broadcasting Company, Swedish television and Swedish radio. The first Sámi-language radio broadcast was aired from Tromsø, Norway, in 1946. Since 1991, NRK Sápmi has produced Sámi-language children's programmes, and it has produced and aired *Ođđasat*, a Sámi-language television news broadcast, since 2001.⁴⁰

Sámi Áigi was established in 1979 as a Sámi-language weekly newspaper in Kárášjohka (Karasjok), Norway. The predecessor of the current Sámi language newspaper *Ávvir*, *Sámi Áigi* was a North Sámi-language newspaper that produced and published news, current affairs pieces and readers' letters in the years 1979–1993. The newspaper sparked debates on political issues important to the Sámi, such as the Álaheadju-Guovdageaidnu river dam plan. The paper also promoted the use of the newly introduced orthography of the North Sámi language. *Sámi Áigi* was run by Sámi organizations, and despite receiving press support it ran into financial difficulties and went bankrupt in 1993.

After the bankruptcy of *Sámi Áigi*, a new Sámi-language newspaper, *Min Áigi*, was established in 1994. At the time, *Min Áigi* had just over thousand subscribers. Later, another Sámi newspaper, *Áššu*,

The building housing the local branches of NRK Sápmi and SpareBank 1, in Kautokeino, Finnmark, Norway. Photo: Manxruler – Eget verk, CC BY-SA 4

was established in Guovdageaidnu (Kautokeino), Norway. In 2008, Min Áigi and Áššu were merged and the daily Sámi newspaper *Ávvir* was founded. In this study, 15 news articles by NRK Sápmi about the Oslo protests related to the Fosen Vind wind power development in February 2023 will be analysed. In addition, 15 news articles from *Sámi Áigi* about the Álaheadju-Guovdageaidnu (Alta-Kautokeino) river dam plan in 1979–1980 will be analysed.

To analyse the research data, the six types of framing of Sámi social issues introduced by Sara⁴¹ based on the framing typology by Hallahan⁴² and the seven framing types for social issues by Meriläinen and Vos⁴³ will be applied. The six types of framing are: 1) power relations between Sámi society and majority societies, 2) Sámi values such as language and culture, 3) risky choices for Sámi communities, 4) consequences for Sámi society, its communities, languages, and culture, 5) Sámi ways of looking at issues from the cultural, linguistic, and historical perspectives of Indigenous people, and 6) responsibility and blame.⁴⁴

Analysis

This study analyses the media framing of those opposing both the Fosen Vind wind power development and the Álaheadju-Guovdageaidnu river dam plan. The actors opposing those plans included Sámi and Norwegian activists demonstrating against the developments, Sámi politicians, some Norwegian politicians, human rights lawyers, climate activists, nature organisations. This study does not include

those who supported industrial development projects. Supporters of industrial development and their viewpoints are often highlighted in research while the voices of opponents of industrial development remain hidden. This study, for its part, decolonizes Sámi media research, placing the Indigenous Sámi way of thinking and knowledge at the centre.

Power relations between Sámi society and majority societies

The power relations between the supporters and the opponents of the Fosen Vind wind power development are visible in the news. One of the most salient frames of NRK Sápmi's coverage is the human rights frame. Much is made of the fact that even though 500 days had passed since Supreme Court of Norway's decision, the government had done nothing to remedy the human rights violations against the Sámi of the Fovsen Njaarke Sijte caused by the Fosen Vind wind power development. The news emphasizes the underdog position and lack of power of the Sámi reindeer herders in the Fovsen Njaarke Sijte, stating that they have been fighting against the wind power industry and the state for 10 years. Indeed, demonstrators pointed out that "real people live with this abuse every day."⁴⁵ Nevertheless, the government had not taken measures to mitigate the impacts of the wind power development on Fovsen Njaarke Sijte's reindeer herding.

The government's failure to act despite the ruling that the development would violate the rights of the reindeer herding Sámi to practice their culture highlights the Sámi reindeer herders' lack of power. The Norwegian government does not consider the Fosen Vind wind power development as a human rights violation of the Indigenous Sámi people but agrees that the matter should be resolved in accordance with the human rights obligations.

The power relations between the majority and minority are also visible in *Sámi Áigi's* coverage of the Álaheadju-Guovdageaidnu river dam plan. The newspaper points out that the government's dam plan is not based on correct information about the effects of damming on reindeer herding and nature. It is noted that in addition to the government's report on the rights of the Sámi, the Sámi were expecting a new fact-based decision on the dam plan by the Stortinget, the Norwegian Parliament. In addition, Sámi organizations are expected to have the opportunity to conduct their own research on the rights of the Sámi and the effects of the dam plan on nature and Sámi culture.

As Nelson⁴⁶ points out, the framing of the Álaheadju-Guovdageaidnu river case coverage focuses on emphasizing certain aspects of the issue, providing certain kinds of background information, and offering a particular way of solving the problem.⁴⁷ It was argued that the rights of the Sámi to land and water had to be clarified before taking the land. The Sámi's lack of power and their position as the underdog are emphasized by the observation that the decisions of democratic bodies can no longer be influenced by fact-based information: "It is no longer possible to reach democratic institutions with factual information."⁴⁸

Sámi values such as language and culture

The cultural values of the Sámi are emphasized in the news coverage by NRK Sápmi. One of the most striking visual frames, repeated in all the news images, is the protesters wearing their Sámi outfits inside out. NRK Sápmi news⁴⁹ asks why some angry Sámi youth were demonstrating on the streets of Oslo with their Sámi outfits inside out. NRK Sápmi reported on the demonstrations by young Sámi (NSR-N) and Norwegian (Natur of Ungdom) against Europe's largest wind power development, Fosen Vind, the Storheia wind power plant in Trøndelag, Norway, that were completed in 2019 and 2020 respectively. As part of their coverage, they explained why some of the demonstrators were wearing their Sámi outfits inside out, citing a participant who shared that "wearing a Sámi outfit inside out is a traditional form of

protest to express dissatisfaction.”⁵⁰ This is an example of how Sámi media coverage provides frames that are related to particular cultural connotations and interpretations.⁵¹

Some news sources argue that the Supreme Court of Norway stated that the human rights of the South Sámi have been violated. Furthermore, it is argued that the Supreme Court of Norway also considered that the utilization of grazing areas for reindeer is essentially prevented. In accordance with the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR),⁵² these human rights violations must be corrected. But there is no clear vision of how this should be done and what mitigating measures should be introduced. However, it has been argued that the mitigating measures must be concrete, all the parties need to be consulted, and mutual trust needs to be built between the Sámi and the state authorities.

In the coverage of the Álaheadju-Guovdageaidnu river dam plan, the rights of the Sámi to land and water and to use the land in the traditional sustainable way are emphasized. *Sámi Áigi* reported on claims that it would have been necessary to engage international legal experts to resolve the legal issues related to the plan. More broadly, it was claimed that international experts were needed to resolve the question of the Sámi’s rights to land and water.

The government must acknowledge that this is a conflict between the Norwegian authorities and the Sámi people. This entails that the government is part of the conflict. Therefore, international experts must be used to resolve the conflict.⁵³

Risky choices for Sámi communities

Risky choices for Sámi communities, especially reindeer herding communities, in relation to the Fosen Vind wind power development are highlighted in the news reporting by NRK Sápmi. Some parties believed that the Fovsen Njaarke Sijte might lose pastures and thus the Sámi would lose their livelihood in the future as a result of Europe’s largest wind power development in Trøndelag, Norway. NRK Sápmi reported that the Sámi reindeer herders in the area believe that the Fosen Vind wind power development will destroy their pastures, and thus violate the right of Indigenous Sámi people to their culture, which is protected by UN treaties. One reindeer herder stated: “Those wind turbines have to be removed, that’s the only solution. And when the state decides to ignore that verdict, I have no more faith in [it].”⁵⁴

Sámi Áigi’s coverage of the Álaheadju-Guovdageaidnu river dam plan highlights risky choices for Sámi reindeer herding and the Arctic nature of the Sámi region. The newspaper’s framing emphasizes the importance of whose facts and opinions are cited as news sources.⁵⁵ It was argued that the Sámi Village of Máze would suffer greatly from the damming of the Álaheadju-Guovdageaidnu river as it could cause strong spring flooding. It was also discussed that until the studies were completed, it would be unclear how the damming of the river and the related road construction would affect Sámi reindeer herding in the area.

Some people pointed to research findings that damming the river could have unpredictable effects on the area’s delicate Arctic vegetation and climate. Others argued that the authorities should carry out biological and chemical studies on the effects of the proposed dam, because its environmental polluting effects had not been thoroughly studied. The recommendation was that the Norwegian Parliament stop the planned dam. “Especially with regard to where they are going to make a road to the power plant. Only that is enough for us to go to ‘Stilla.’”⁵⁶

Consequences for Sámi society, its communities, languages, and cultures

NRK Sápmi’s coverage of the Fosen Vind development highlights both negative and positive consequences of the case. It portrays the negative consequences for Sámi reindeer herding communities in the form of

loss of grazing as inevitable. The reporting draws attention to the fact that the reindeer-herding Sámi of the Fovsen Njaarke Sijte must live daily with the negative effects and consequences of the Fosen Vind wind power development: “Reindeer herders in the area believe that the windmills destroy grazing lands in a way that violates the Indigenous peoples UN-protected rights to culture.”⁵⁷ Opponents of the Fosen Vind wind power development argue that it is merely one of many ongoing industrial development projects in the entire Sámi region. The framing demonstrates the role of the Sámi media in bringing attention to culturally meaningful forms of resistance that mediate the ways of life and thinking of indigenous peoples.⁵⁸

Similarly, the coverage of the Álaheadju-Guovdageaidnu river dam plan highlights the negative and unexpected consequences of damming on reindeer herding and nature in the area. However, the coverage shows that the protests related to the proposed dam also had some positive consequences for the Sámi in the form of a clarification of their rights. Clarifying the rights of the Sámi has long been a political goal of Sámi organizations, which now seems to be realized. The paper reported the government’s acknowledgement of the lack of clarity concerning Sámi rights:

The government decided to conduct a broader professional and political investigation into the rights of the Sámi in Norway. Thus, Sámi organizations have achieved what they have been demanding for a long time. Sámi organizations have stated that larger dams must not be built until the legal and political status of the Sámi in Norway has been clarified.⁵⁹

Indigenous cultural, linguistic and historical perspectives

The Fovsen coverage by NRK Sápmi reflects a fundamental difference between opponents and supporters of the Fosen Vind wind power development. According to the news, the Fovsen activists argued that, in accordance with the Supreme Court of Norway’s decision, the construction of the Fosen Vind wind power development violated the human rights of the Sámi of the Fovsen Njaarke Sijte and was illegal, and therefore the wind turbines should be removed, and the land must be returned to the reindeer-herding Sámi. Furthermore, the protesters were reported to have claimed that the fact that the government had not done anything to correct the human rights violations despite the decision of the Supreme Court of Norway’s decision did not fit the Sámi’s sense of justice. The protesters therefore stated that they intended to sit at the entrance of the ministry forever or until the Ministry of Petroleum and Energy did what it needed to do to correct the human rights violations.

Some Sámi and Norwegian politicians supported the demonstrators, stating that the protests were a brave, safe and peaceful way to express their opinion. Moreover, some people echoed that the only way to solve the problem would be to remove the wind turbines and return the area to the Fovsen Njaarke Sijte Sámi in its natural state. The reporting emphasizes that this is not a climate issue, but a human rights issue. The case is presented as an example of green colonialism, where the need to produce green energy to combat the climate crisis is used to justify the violation of the Sámi’s human rights. “The problem is that the government does not comply with the final decision of the Supreme Court of Norway, according to which the Fovsen Njaarke Sijte’s situation must be arranged.”⁶⁰ The fact that these human rights violations have not been stopped is presented as an intolerable situation.

Similarly, in the Sámi newspaper *Sámi Áigi*’s coverage of the Álaheadju-Guovdageaidnu river dam plan, protesters argue that the government’s plan is based on false information such as the alleged lack of electric power. Like the Fovsen activists, about 300 opponents of the planned Álaheadju-Guovdageaidnu river dam in Detsika, above the Fállá River Álaheadju (Alta), announced in mid-July 1979 that they would not give up until the government stopped the dam work in Stilla, Finnmark. In addition, the protesters expected Stortinget, the Norwegian Parliament, to reconsider and reverse the decision to dam the river.

Some protesters stated that Sámi rivers must be protected, and that the Sámi were there first and were not going anywhere. Some stated that the Sámi do not need money as compensation for damming the river, but our children and grandchildren need pastures:

This is how our fathers, mothers, grandmothers, and grandfathers lived, and this is how we want to live in the future. And if someone claims that damming the river will only affect a few dozen reindeer, they have no idea what they're talking about.⁶¹

This framing reflects the Indigenous media's way of telling the history of the Indigenous people⁶² as a way of justifying their existence.

Responsibility and blame

When the Fovsen protests began in February 2023 in Oslo, the NRK Sápmi news reported that the reindeer herding Sámi of the Fovsen Njaarke Sijte had to live daily with the severe consequences of the Fosen Vind wind power development and human rights violations. Blame was attributed to the government for not following the Supreme Court of Norway's injunction to take mitigating measures. One Sámi reindeer herder stated that the Ministry of Petroleum and Energy lacked the knowledge necessary to deal with reindeer herding issues and argued that the Ministry of Agriculture and Food had the necessary expertise.

Furthermore, it was reported that the protesters could not tolerate the fact that Norway, as a human rights state, was treating the Sámi this way. Because of this, many young people have lost trust in Norway as a human rights state, a rule of law and democracy. They blamed the Norwegian government, saying that it cannot be tolerated that Norway, as a democracy, does not follow the decision of its Supreme Court. Some also stated that since the state has decided to ignore the Supreme Court's decision, it is unlikely that the wind turbines will be removed.

Police removed demonstrators from the lobby of the Ministry of the Petroleum and Energy at 2.30 am, on the morning of Monday 27 February 2023, leading a Norwegian politician to claim that it was beneath the police's dignity to remove the demonstrators secretly at night. The motives behind the project were also called into question: "This is a clear example of green colonialism: pretending to save the planet while violating human rights and completely violating the rights of the Sámi."⁶³

Some demonstrators stated that they were shocked when the police removed them from the ministry in the middle of the night. The activists had some supporters who said that police operations at night do not stand in the light of day. The argument is made that Indigenous peoples must be listened to when their human rights have been violated. The reporting reiterates that 500 days had passed since the Supreme Court of Norway's verdict that the wind power development on the Fosen peninsula (Fosenhalvøya) violated the rights of the Fovsen Njaarke Sijte Sámi and the government had still done nothing. Moreover, it raises the question of who was committing the true crime. Furthermore, it is argued that there is no opposition to green transition, but climate action cannot be implemented at the expense of an Indigenous people's rights. The green transition cannot be fair if human rights violations and the colonisation of Indigenous peoples continue at the same time.

What it comes to *Sámi Áigi's* reporting on the Álaheadju-Guovdageaidnu river dam plan, the paper reported on the demands of some reindeer herding Sámi to be allowed to discuss directly with politicians, because the authorities did not seem to listen to the Sámi's demands. Blame was attributed to the authorities for not taking Sámi concerns seriously and for claiming the dam plan would have no effects on the Sámi people. The authorities were accused of having insufficient information to make this claim, and it was alleged that their decision was based on false information.

In addition, the paper reported that the government's dam plan for the Álaheadju-Guovdageaidnu

river contained incorrect information that needed to be corrected before dam work continued. The claim was also made that Sámi organizations should be able to conduct their own investigations on the rights issue. Furthermore, the government was urged to recognize that this was a conflict between the government and the Sámi people, and that relations between the majority and minority had deteriorated as a result: "These riots have damaged the good relationships between the Sámi and Norwegians. And some Sámi no longer dare to wear a Sámi outfit."⁶⁴ Finally, it was argued that an external international expert should be chosen as the chairman of the commission investigating the rights of the Sámi.

Conclusions

In both the Álaheadju-Guovdageaidnu case and the Fovsen case, news coverage in the Sámi media highlighted the Sámi's underdog status and their lack of power to influence decisions related to development projects. Existing research shows that decision-making affecting Sámi communities takes place from the top down, and the only way to resist is to protest. In both the cases discussed here, activists were prepared to continue protesting as long as necessary. And in both cases, the role of the Sámi media in the resistance manifested itself in reporting and providing information about the government's actions or lack of action and the insufficient information provided by the government in relation to development projects that could harm Sámi communities and their traditional industries. According to the research data, the role of the Sámi media in the resistance of Indigenous peoples is to make the power structures of the majority society visible and to share information about government decisions that affect the Sámi. Fifty years ago, *Sámi Áigi* also highlighted the fact that "the Sámi were here first" to support the claims and goals of the demonstrators.

The biggest difference between NRK Sápmi's and *Sámi Áigi*'s reporting is that the latter emphasizes the effects of hydropower development on nature – and thus on the traditional livelihood of the Sámi, reindeer herding – and only then on humans. NRK Sápmi's coverage of the Fovsen case lacks the nature frame, and discussion of the effects of wind power development on nature is almost completely absent. Instead, it highlights the human rights of the Sámi, a frame which is completely missing from *Sámi Áigi*'s coverage. *Sámi Áigi*'s coverage focuses on the collective rights of the Sámi to land and water on a general level and related to the status of the Sámi in connection with the Álaheadju-Guovdageaidnu river case.

The greatest change thus seems to be the shift in focus from the frame of nature and collective rights to that of humans and their individual and human rights. When it comes to the traditional world view of Indigenous peoples, nature has always been the focus of their thinking. It is worth noting that the violation of Indigenous people's human rights related to development projects was not discussed in either international arenas or in the public debate at the time of the dam project. However, in both cases, lawyers specializing in Sámi and Indigenous affairs are used as news sources to explain the legal aspects of the cases.

Both outlets report on the risks of development projects for Sámi reindeer herding. This has not changed over time. In addition to the precarious situation of reindeer herders, *Sámi Áigi*'s coverage is particularly concerned with the risks and possible harmful effects of damming the river on the nature and climate of the Arctic, the balance of which the people of the north depend on. Already at the time of the Álaheadju-Guovdageaidnu river dam protests, the Sámi's views on industrial development and its risks and consequences were very different compared to those of the supporters of this development and of the government. This is still the case with the Fovsen demonstrations.

The reporting of the Sámi media reflects the Sámi way of thinking. According to both NRK Sápmi and *Sámi Áigi*, the protesters' views on industrial development are the opposite of those of the supporters of the industrial development. However, whereas fifty years ago, the news called for the protection of

the rivers of the Sámi region, today's news does not feature similar calls to protect nature. The similarity between the two instances of news coverage is that in both cases the protesters were portrayed as not planning to give up until the development was stopped.

In both cases, blame was attributed to the government for the lack of trust. News coverage portrayed the events as testing the Sámi's trust in democracy and the rule of law. In the Fovsen case, some Sámi were losing trust in the government because it had not corrected what the Supreme Court of Norway had deemed to be human rights violations against the Fovsen Sámi. In the Álaheadju-Guovdageaidnu river case, the government was accused of making it impossible for the Sámi to counter the false information underlying the decisions. NRK Sápmi's coverage does not include the "we were here first" frame. *Sámi Áigi's* coverage underlines that the Sámi do not need money, but grazing land since reindeer herding is the way their ancestors lived and is the way they and their children will live. Based on our findings in this study, we recommend that this matter be further studied in more detail by examining at a broader set of data.

Endnotes

- 1 There are at least two languages that are used here. Fovsen Njaarke Sijte is the name of the siida that is used in the Fovsen coverage by NRK Sápmi. Siida's official name is Sør-Fosen Sijte, as it is registered in Brønnøysund Register Centre. The wind power company's official name is Fosen Vind AS, also as it is registered in Brønnøysund Register Centre.
- 2 Sara et al., 2021
- 3 Ahenakew et al., 2014, p. 221
- 4 Lasserre and Tétu, 2020, p. 21
- 5 Borda-de-Água et al., 2017
- 6 The Sámi village of Máze (Masi) is located in Finnmark (Finnmark), Norway, 61.5 kilometers from the Sámi village of Guovdageaidnu (Kautokeino), and 70.9 kilometers from the town of Álaheadju (Alta).
- 7 <https://no.wikipedia.org/wiki/Alta-konflikten>
- 8 Youth organization of the Norwegian National Sámi Association (NSR-N) and Nature and Youth (Natur og ungdom)
- 9 Cambou, 2023
- 10 Segovia-Tzompa, 2024
- 11 Persson and Dymitrow, 2024
- 12 Össbo, 2023
- 13 Nystø Gállok, 2024
- 14 Össbo, 2023
- 15 Cambou, 2020
- 16 NiBroin et al., 2021, p. 197–198
- 17 Kemper, 2010, p. 3
- 18 Burrows, 2010, p. 33
- 19 Lehman Brightman (1930–2018) was a Sioux and Creek Indian from the Cheyenne River Sioux Reservation in South Dakota also living in Oklahoma US. Brightman was educator, activist, college professor, father, grandfather who promoted social change for Indian Affairs, <https://www.lakotatimes.com/articles/lehman-l-brightman/>
- 20 Coward, 2023, p. 268
- 21 Steward-Harawira, 2021, p. 360
- 22 Kirmayer, 2011, p. 86
- 23 2022
- 24 2018
- 25 1999
- 26 2013
- 27 Sara, 2018, p. 124–125
- 28 2010, p. 73
- 29 Perkins and Starosta, 2010, p. 73
- 30 Ahenakew et al., 2014, p. 221

- 31 Kirmayer, 2011, p. 86
- 32 Beard, 2019, p. 568
- 33 2021
- 34 Steward-Harawira, 2021, p. 359
- 35 Kirmayer, 2011, p. 89
- 36 Ahenakew et al., 2014, p. 220–2021
- 37 Nelson, 2004
- 38 Bardhan, 2013, p. 395–396
- 39 Weaver, 2007
- 40 https://no.wikipedia.org/wiki/NRK_S%C3%A1pmi, https://nn.wikipedia.org/wiki/S%C3%A1mi_%C3%81igi,
<https://no.wikipedia.org/wiki/%C3%81vvir#Opplag>
- 41 2018
- 42 1999
- 43 2013
- 44 Sara, 2018, pp. 124–125
- 45 NRK Sápmi, 23 February 2023, "Ekte mennesker lever med dette overgrepet hver dag", https://www.nrk.no/sapmi/500-dager-siden-fosen-dommen_-na-aksjonerer-ella-marie-haetta-isaksen-departementet-1.16307645
- 46 2004
- 47 Nelson, 2004
- 48 Sámi Áigi, 18 January 1980, Álateaju-Guovdageainnu eanu dulvadeamen: Boazosápmelaččat Osloi, p. 1.
- 49 NRK Sápmi, 27 February 2023, Derfor aksjonerer de mot Olje- og energidepartementet, <https://www.nrk.no/norge/derfor-demonstrerer-samer-og-natur-og-ungdom-mot-regjeringen-og-vindkraft-pa-fosen-1.16314273>
- 50 NRK Sápmi, 27 February 2023, Aksjonistene fjernet med makt av politiet – får fullstøtte av Greta Thunberg, <https://www.nrk.no/norge/aksjonistene-ble-baret-ut-av-oed-av-politiet-1.16313754>
- 51 Weaver, 2007
- 52 SopS 7-8/1976
- 53 Sámi Áigi, 29 April 1980, Álbmotákšuvdna lea bures ráhkkanan vuostalastimii: Girdit ja helikopterat leat gárvásat ákšuvdnii, p. 15.
- 54 NRK Sápmi, 23 February 2023, Beaska Niillas doarju nuoraid miellačájeheami Oljo- ja energija Departemeanttas, https://www.nrk.no/sapmi/beaska-niillas-doarju-nuoraid-miella_ajeheami-oljo--ja-energiijadepartemeanttas-1.16309893
- 55 Perkins and Starosta, 2010
- 56 Sámi Áigi, 23 May 1980, Álbmotákšuvnna hoavda Alfred Nilsen: Mi leat "Stillas" dan beaivve go mášiinnat ge, p. 1.
- 57 NRK Sápmi, 27 February 2023, Derfor aksjonerer de mot Olje- og energidepartementet, <https://www.nrk.no/norge/derfor-demonstrerer-samer-og-natur-og-ungdom-mot-regjeringen-og-vindkraft-pa-fosen-1.16314273>
- 58 Kirmayer, 2011
- 59 Sámi Áigi, 16 May 1980, NBR Ráddehusa Álaheajudiedahussii: Veadjemeahttu dulvadit ovdal vuoigatvuodát čilget, p. 3.
- 60 NRK Sápmi, 27 February 2023, Elvestuen ut mot regjeringen, <https://www.nrk.no/sapmi/elvestuen-ut-mot-regjeringen-1.16314991>
- 61 Sámi Áigi, 5 October 1979, Per J. Eira doarju Stilla-ákšuvnna – Min eatnamat mávssoleabbot go ruđat, p. 9.
- 62 Kirmayer, 2011
- 63 NRK Sápmi, 27 February 2023, Greta Thunberg om Fosen-saka: – Klimakrisa og urfolksrettar går hand i hand. – Klimakrisa og krenkinga av urfolk sine rettar og menneskerettar går hand i hand, seier Thunberg, https://www.nrk.no/norge/greta-thunberg-om-fosen-saka_-_klimakrisa-og-urfolksrettar-gar-hand-i-hand-1.16314867
- 64 Sámi Áigi, 8 February 1980, Britta Johansen lahttu rádiu prugamrádis: Muitala čáhppes giellasiid Oslo – dadja ovddeš leansmánne Arvid Dahl Sámi Áigai. Geahččala kriminaliseret Oslo –nealgudeaddjiid, p. 11.

Sources

- Ahenakew, C., De Oliveira Andreotti, V. & Cooper, G. & Hireme, H. (2014). Beyond epistemic provincialism. De-provincializing Indigenous resistance. *AlterNative*, 10(3), 216–231.
- Bardhan, N. (2013). Constructing the meaning of globalization: A framing analysis of the PR strategist. *Journal of Public Relations Research*, 25, 391–410.
- Beard, L.J. (2019). Resistance, resilience and resurgence: Trading the rs in Indigenous literary studies. *Revista Ártemis*, XXVIII(1), 8–16.
- Borda-de-Água, L., Barrientos, R., Beja, P. & Pereira, H. M. (2017). Railway ecology. In Borda-de-Água, L., Barrientos, R., Beja, P. and Pereira, H.M. (Eds.), *Railway ecology*, pp. 3–10. SpringerOpen, Cham.
- Burrows, Elizabeth (2010). Tools of resistance: The roles of two Indigenous newspapers in building an Indigenous public sphere. *Australian Journalism Review*, 32(2), 33–46.
- Cambou, D. (2023). The significance of the Fosen decision for protecting the cultural rights of the Sámi Indigenous people in the green transition. In Cambou, D. & Ravna, Ø. (Eds.), *The significance of Sámi rights: Law, justice, and sustainability for the Indigenous Sámi in the Nordic countries*, pp. 52–71. (Routledge Research in Polar Regions). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781003220640-5>
- Coward, John M. (2021). Book review: Journalism, politics, and the Dakota Access Pipeline: Standing Rock and the framing of injustice, by Ellen Moore and Environmental clashes on Native American land: Framing environmental and scientific disputes, by Cynthia-Lou Coleman. *Journalism and Mass Communication Quarterly*, 98(3), 971–973.
- Hallahan, K. (1999). Seven models of framing: Implications for public relations. *Journal of Public Relations Research*, 11, 205–242.
- Kemper, K. R. (2010). Who speaks for Indigenous peoples? Tribal journalists, rhetorical sovereignty, and freedom of expression. *Journalism & Communication Monographs*, 12(1), 3–58. <https://doi.org/10.1177/152263791001200101>
- Kirmayer, L.J., Dandeneau, S., Marshall, E., Kahentonni Phillips, M. & Jessen Williamson, K. (2011). Rethinking resilience from Indigenous perspectives. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 56(2), 84–91.
- Lasserre, F. & Têtu, P.-L. (2020). *Transportation in the melting Arctic: contrasting views of shipping and railway development*. Québec: Université Laval.
- Meriläinen, N., & Vos, M. (2013). Framing issues in the public debate: The case of human rights. *Corporate Communications: An International Journal*, 18(1), 119–134.
- Nelson, T. E. (2004). Policy goals, public rhetoric, and political attitudes. *The Journal of Politics*, 66(2), 581–605.
- Ní Bhroin, N., Sand, S., & Rasmussen, T. (2021). Indigenous journalism, media innovation, and social change: A review of previous research and call for more critical approaches. *Nordicom*, 42(2), 185–206. <https://doi.org/10.2478/nor-2021-005020>
- Nystø Gállok, S.-R. (2024). Sámi community in an age of modernization and welfare development? Reflection on participation in industry development and employment in a mixed Norwegian-Sámi coastal community. In Buhmann, K., Fonseca, A., Andrews, N., & Amatulli, G. (Eds.), *The Routledge handbook of meaningful stakeholder engagement*, pp. 73–79. Abingdon: Routledge.
- Perkins, Daniel J. & Starosta, William J. (2001). Representing coculturals: On form and news portrayals of Native Americans. *Howard Journal of Communications*, 12(2), 73–84.
- Persson, H. & Dymitrow, M. (2024) A world-leading periphery: Exploring representations of Northern Sweden in view of its green transition. *Fennia*, 202(1), 55–72. <https://doi.org/10.11143/fennia.141653>

- Sara, I.-A. (2018). *Whose voice? Understanding stakeholder involvement in law-drafting affecting Sámi reindeer herding*. JYU Dissertations 44. University of Jyväskylä.
- Sara, I.-A., Rasmussen, T. & Krøvel, R. (2021). Defining the limitations and opportunities in the consultation with the Sámi. The cases of the Arctic Railway and the Davvi Vindpark. In: Heininen, L., H. Exner-Pirot and J. Barnes (Eds.) *Arctic yearbook 2021: Defining and mapping sovereignties, policies and perceptions*, pp. 1–13. Akureyri, Iceland: Arctic Portal. <https://arcticyearbook.com/>
- Segovia-Tzompa, S.M. (2024). Mobility paradox: “Green” energy production and Sámi perceptions of national decision-making legitimacy. In Cullen, M. & Scott, M. (Eds.), *Nordic approaches to climate-related human mobility*, pp. 134–152. Abingdon: Routledge.
- Steward-Harewira, M. (2021). Colonialism’s miasmas. Indigenous resilience and resistance. In: Henry Veltmeyer & Paul Bowles. *The essential guide to critical development studies*, pp. 358–365. Second Edition. Routledge.
- Vranic, Anja & Skogerbø, Eli (2022). Silence, voice, and public listening: Media coverage of the Truth and Reconciliation Commission. *Journal of Global Indigeneity*, 6(3), 1–17.
- Weaver, D. H. (2007). Thoughts on agenda setting, framing, and priming. *Journal of Communication*, 57, 142–147. Rt
- Össbo, Å. (2023). Back to square one. Green sacrifice zones in Sápmi and Swedish policy responses to energy emergencies. *Arctic Review on Law and Politics*, 14, 112–134. <http://dx.doi.org/10.23865/arctic.v14.5082>

Media References

- NRK Sápmi, (2023, February 23). Ekte mennesker lever med dette overgrepet hver dag, https://www.nrk.no/sapmi/500-dager-siden-fosen-dommen_-na-aksjonerer-ella-marie-haetta-isaksen-departementet-1.16307645.
- NRK Sápmi, (2023, February 23), Beaska Niillas doarju nuoraid miellačájeheami Oljo- ja energijja Departemeanttas, https://www.nrk.no/sapmi/beaska-niillas-doarju-nuoraid-miella_ajeheami-oljo--ja-energijjdepartemeanttas-1.16309893
- NRK Sápmi, 27 February 2023, Aksjonistene fjernet med makt av politiet – får fullstøtte av Greta Thunberg, <https://www.nrk.no/norge/aksjonistene-ble-baret-ut-av-oed-av-politiet-1.16313754>.
- NRK Sápmi, (2023, February 27). Greta Thunberg om Fosen-saka – Klimakrisa og urfolksrettar går hand i hand. – Klimakrisa og krenkinga av urfolk sine rettgar og menneskerettar går hand i hand, seier Thunberg, https://www.nrk.no/norge/greta-thunberg-om-fosen-saka_-_klimakrisa-og-urfolksrettar-gar-hand-i-hand-1.16314867.
- NRK Sápmi, (2023, February 27), Elvestuen ut mot regjeringen, <https://www.nrk.no/sapmi/elvestuen-ut-mot-regjeringen-1.16314991>.
- NRK Sápmi, (2023, February 27), Derfor aksjonerer de mot Olje- og energidepartementet, <https://www.nrk.no/norge/derfor-demonstrerer-samer-og-natur-og-ungdom-mot-regjeringen-og-vindkraft-pa-fosen-1.16314273>.
- Sámi Áigi*, (1979, October 5), Per J. Eira doarju Stilla-ákšuvnna – Min eatnamat mávssoleabbot go ruđat, p. 9.
- Sámi Áigi*, (1980, January 18), Álateaju-Guovdageainnu eanu dulvadeamen: Boazosápmelaččat Osloj, p. 1.
- Sámi Áigi*, (1980, February 8), Britta Johansen lahttu rádiu prugmrádis: Muitala čáhppes giellasiid Oslo -dadja ovdeš leansmánne Arvid Dahl Sámi Áigai. Geahččala kriminaliseret Oslo -nealgudeaddjiid, p. 11.

Sámi Áigi, (1980, April 29), Álbmotákšuvdna lea bures ráhkkanan vuostalastimii: Girdit ja helikopterat leat gárvásat ákšuvdnii, p. 15.

Sámi Áigi, (1980, May 16), NBR Ráđđehusa Álaheajudiedáhussii: Veadjemeahttun dulvadit ovdal vuoigatvuodát čilget, p. 3.

Sámi Áigi, (1980, May 23), Álbmotákšuvnna hoavda Alfred Nilsen: Mi leat "Stillas" dan beaivve go mášiinnat ge, p. 1.

Giddajohtin/Reinflytting minutt for minutt. Kilde: NRK.no

Sakte-TV som format for urfolks medieproduksjon: Tilfellet Giddajohtin

Sammendrag: *Giddajohtin, en direktesendt, minutt-for-minutt sakte-TV-produksjon, ble vist på NRK fra 24. april til 3. mai 2017. I denne artikkelen analyserer vi Giddajohtin som en urfolksmedieproduksjon og utforsker NRKs beslutning om å produsere programmet. Vi belyser også hvordan sakte-TV-formatet ble brukt for å muliggjøre historiefortelling fra et urfolksperspektiv. Vår studie er basert på et formålsstyrt utvalg av kvalitative intervjuer med nøkkelpersoner involvert i utviklingen og produksjonen av programmet. Nøkkelaktørens kunnskap og kompetanse innen reindrift og arealbruk var grunnleggende for programmets narrativ. Nøkkelaktørene bidro også til økt oppmerksomhet i offentligheten om konflikter knyttet til urfolks liv. Vår analyse viser hvordan urfolksmedieproduksjoner kan innebære samarbeid mellom ulike aktører i allmennkringkastingsorganisasjoner, og hvordan disse aktørene kan inkluderes på alle nivåer av beslutningstaking. Samtidig krevde beslutningen om å produsere Giddajohtin en tilpasning av interesser mellom aktører med ulike maktposisjoner hos NRK.*

Emneord: *Urfolks-medier, sakte-TV, public service-medier, offentlig sfære, samisk*

Fagfelle­vurdert

Slow-TV as a format for Indigenous media production: The Case of Giddajoh­tin

Abstract: *Giddajoh­tin*, a live, minute-by-minute Slow-TV production was broadcast by NRK, the Norwegian public service broadcaster, from 24 April to 3 May 2017. In this article we analyse *Giddajoh­tin* as an Indigenous Media production and explore the NRKs decision to produce the programme. We also highlight how the Slow-TV format was used to enable storytelling from an Indigenous perspective. Our study is based on a purposive selection of qualitative interviews with key individuals involved in the commissioning, development and production of the programme. The key actors' knowledge and competence of reindeer husbandry and land use were essential to the programme's narrative. The key actors also raised awareness in the public sphere about everyday conflicts relating to Indigenous life. Our analysis shows how Indigenous media productions can involve collaboration between different actors in public service broadcasting organisations, and how these actors can be included at all levels of decision-making. At the same time, the decision to produce *Giddajoh­tin* required an alignment of interests between actors with different positions of power within NRK.

Keywords: *indigenous media, slow TV, public service media, public sphere, Sámi*

Eli Skogerbo

Professor, Institutt for medier og kommunikasjon,
Universitetet i Oslo (UiO),
eli.skogerbo@media.uio.no

Niamh Ni Bhroin

Førsteamanuensis, Instituttet for
nordisk og mediefag, Universitetet i Agder,
niamh.n.bhroin@uia.no

One of the most spectacular scenes of the Slow-TV production *Giddajoh­tin* became known as 'Romance in the Arctic', the moment when Aslak Ante Sara declared his love for his wife, Rávdná, by creating an image with the family's reindeer herd. The drone cameras observed as he, driving his snowmobile, led the herd to form a heart surrounding the letter 'R' (for Rávdná) on the snowclad tundra (Figure One). Rávdná responded by throwing a kiss to her husband via the camera. The scene was shared across social media and viewed over 100,000 times on Facebook. It was also reported by news media across the globe. Apart from the beauty of the landscape and the act, the scene also comprises the essential elements of this production: the broadcasting of the participants' intimate and deep knowledge and competence about Indigenous life, the experimental character of the technical production where drone photography was tested and used in the Arctic tundra for the first time, and the rough and vulnerable circumstances in which the programme was produced.

Giddajoh­tin (or 'Springtime Reindeer Migration'), was a live-streamed, Slow-TV-production, broadcast on NRK, the Norwegian public service broadcaster, in 2017. It lasted nine days, from 24 April to 3 May and thus represented one of the largest Indigenous media productions in Norway to date, both in terms of time and resources allocated¹. Following an increased media political awareness of the need

Denne artikkelen er også publisert separat, med følgende url:

<https://medietidsskrift.no/wp-content/uploads/2024/12/MHT-42-2024-Sko­gerbo-Bhroin-IDO.pdf>

Romance in the Arctic / Kjærlighet på Vidda (NRK.no).

for a greater understanding of Indigenous issues in the public domain, and in response to a submission by the Norwegian Sámi parliament². NRK's remit was expanded in 2014. The revised mandate required the organization to produce programming of relevance both to the Sámi and Norwegian audiences in Norway. It also specified that NRK had a responsibility to strengthen the Norwegian and Sámi languages, identity and culture³.

Giddajohitin followed a Sámi family, throughout this article referred to by their last name, the Sara family, as they herded their reindeer from winter to summer pastures, a journey of 550km across the arctic tundra. In keeping with other Slow TV programmes broadcast by NRK, *Giddajohitin* followed this process in real time, allowing the audience to observe the journey and the work involved as it unfolded. The production relied on extensive knowledge of reindeer herding, and of the land involved in the migration process. The extended Sara family participated and, as the production showed, several generations took part, including small children. The family members divided the work between them.

Although the migration was the main theme of the programme, the Slow TV format also allowed additional issues relating to everyday Indigenous life to be raised. The audience was for example informed that one family member, Jovsset Ánte Sara, was party to a court case regarding a compulsory order from the Norwegian government to cull his herd of reindeer from around 350 to 75 animals. This reduction threatened the viability of his livelihood as a reindeer herder. At the time of the production this case was unresolved and highly controversial. It would take a further seven years until the UN Human Rights Committee, in August 2024, found that Jovsset Ánte Sara's right to pursue his way of life as a reindeer herder had been violated by the Norwegian government.⁴ Since the production, a major artwork produced by

Jovsset's sister Máret Anne Sara, entitled *Pile O'Sapmi*, produced in protest about the situation, has been included as a primary attraction at the National Museum in Oslo, further extending awareness of conflicts relating to Indigenous life in the public sphere⁵. As such, *Giddajohtin* addressed issues of controversy surrounding reindeer herding in Norway.

In this article, we analyse *Giddajohtin* as an Indigenous Media production and explore how the decision to produce the programme was supported by its potential to achieve additional goals within the broader NRK organisation, including the potential to test new solutions for broadcasting from remote locations and for cross-sectional collaboration within the organisation. We also highlight how the Slow-TV format was used to enable storytelling from an Indigenous perspective about matters of relevance to the Sámi community, as well as to the broader Norwegian society.

The background, theory, and methodological framework for the analysis are discussed in the following paragraphs. This includes references to research about Indigenous media production and the Slow-TV format as a vehicle for innovation in public service broadcasting⁶. To begin with, we locate the production culturally, geographically and historically.

Cultural and historical context

The exact size of the Sámi population is unknown, as it is prohibited to register ethnicity in public statistics in Sweden and Norway, while in Finland, the definition of who is Sámi is controversial. Electoral rolls are open to those who are eligible and want to register as voters for the Sami parliamentary elections in Norway, Sweden and Finland, but they only comprise self-declared Sami voters over 18 years. The number of voters has steadily increased since the Sami Parliament in Norway was opened in 1989, and in 2019 the electoral register held 18,103 names⁷. Key sources estimate that 40,000 Sámi reside in Norway, 20,000 in Sweden, 7,500 in Finland, and 2,000 in Russia⁸. The Sámi are thus a considerable minority within the overall Norwegian population of about 5.6 million people⁹. With regard to broadcasting, as other sources in this special issue show¹⁰, little programming, and in particular TV programming, has historically been produced for or about the Sámi community. At the same time, as an Indigenous community within the Norwegian state, the Sámi have a right to the protection of their language, culture, and way of life. This includes a right to access relevant media content.

According to our interviewees, the Slow-TV production *Giddajohtin* was initiated by NRK Sápmi. Reindeer herding is a theme which is relevant for both the Sámi community, and the broader Norwegian audience. It is a way of life that only a small percentage of Sámi people practice, however, it has an important and protected position. Our interviewees emphasise that most Sámi people do not live or work within reindeer herding families. This way of life, nevertheless, is a backbone in Sámi culture, as use of the Sámi languages, traditional knowledge, and conservation of nature through sustainable use of resources are inherent to the praxis. Today, in Norway, the right to engage in reindeer herding is (almost) exclusive to the Sámi people. Conflicts surrounding Indigenous life have a long history in Norway, most notably with reference to the Alta-conflict in the 1970s and 1980s (which concerned protests by Sámi people against government plans to build a hydroelectric dam which would flood the Alta plain), and more recently the Fosen-conflict (from 2020 onwards) which concerned protests against the establishment of wind turbines on land used for reindeer herding. Reindeer herding requires use and access to lands that have traditionally been used but not owned, and colonisation and settling of traditional Sámi lands have caused conflicts over land rights and land use for centuries. Further, reindeer herding is subject to state regulations that impact the economy and viability of this way of life, among them requires culling of herds and other measures¹¹. As such, it is relevant for NRK to produce programming which enhances

knowledge about reindeer herding in the public domain.

Giddajohtin was relatively successful with its target audience, reaching 1,9 million viewers, and 0.4% of the audience share. The audience reached was located in 137 different countries. 90,000 users accessed the live stream, and 140,000 users visited the website. It generated ca. 9,000 interactions on social media, and ca. 7,000 live chat interactions on NRK's website. It was mentioned in 240 articles in Norwegian media and 20 international reports, including *the BBC*, *The Guardian*, and *the Daily Mail*¹² These figures are particularly significant to NRK Sápmi who have a much more limited core target audience than the overall national public service broadcasting channel.

The programme was set in Finnmark, the largest and northernmost Norwegian province. It was broadcast in a season characterized by the locals as the "Spring-Winter", meaning that it took place in a cold, snow-covered landscape. Days were long, nights short and the colours of the sunset and sunrise over the vast Finnmark Plain offered spectacular TV images. In keeping with the Slow TV format¹³, the pace of the broadcast was extremely slow. It lasted as long as the journey unfolded in real time and was mediated at the same speed as in reality. Often nothing in particular happened, while beautiful images of landscapes, people, and animals were shown. Reindeer migration is dependent on weather conditions and on the availability of food for the herd. This meant that the start and end point of the migration were uncertain, in turn presenting difficulties for programme scheduling. Furthermore, the migration took place in areas of the Arctic Tundra where no permanent broadcasting transmission network existed. The requirement to develop new technical broadcasting solutions has also been a central feature of other Slow TV programmes developed and produced by NRK¹⁴. A combination of local knowledge and competence, as well as technical production skills, were therefore critical to this production.

Indigenous Media

Indigenous media are defined by Wilson and Stewart¹⁵ as forms of media expression conceptualized, produced, and/or created by Indigenous peoples across the globe. Research relating to Indigenous Media usually has a normative starting point, with what McCallum and Posetti¹⁶ have outlined as two important goals. The first is to improve media representations of Indigenous peoples. The second is that non-Indigenous peoples should learn about Indigenous people and understand them. Thus, Indigenous Media productions are often forms of political communication. These normative goals arise from the historical context that mainstream media, including public service media, have marginalised Indigenous peoples, or engaged in stereotypical or conflict-oriented representation, thereby contributing to processes of assimilation¹⁷. Based on these definitions, we consider *Giddajohtin* to be an Indigenous media production.

Research about Indigenous media is often concerned with questions of agency, impact, empowerment, and representation, supporting enhanced visibility of Indigenous peoples and their perspectives. When discussing Indigenous journalism for example, Folker Hanusch¹⁸ highlights the importance of access to media, whereby people can 'tell their own stories', and 'gain voice to document Indigenous cultural traditions from an Indigenous perspective'. Hanusch also argues that Indigenous media are almost always a response to the dominant culture's media treatment of Indigenous people. However, Todorova¹⁹ maintains that characterizing Indigenous media in this way represents an essentializing view and constructs an artificial contrast between mainstream and Indigenous media. The production of *Giddajohtin* is therefore more in line with Todorova's definition, as it situates the reindeer migration process in a broader context, produced and broadcast by NRK for both the Sámi and Norwegian audiences.

Importantly, the Indigenous broadcasting division NRK Sápmi is also situated within the larger Norwegian public service broadcasting organisation and is the most important Sámi media organisation in Norway.

The literature on Indigenous media has furthermore produced different understandings of audiences. Positioning Indigenous media in opposition to ‘western media’ is considered problematic because it can make the situation seem overly static²⁰. Very few empirical studies find this kind of opposition. Ross²¹ for example finds that media consumers who belong to particular ethnic groups have an interest in news content that extends beyond content relating to their ethnicity. Hokowhitu²² also rejects the notion of Indigenous journalism as a distinct process or institution. Focusing in particular on rights to land ownership and use, Waller et al²³. point out that mainstream programming that marginalises Indigenous voices can reinforce social imaginaries that perpetuate processes of colonialism. In this article, we argue that *Giddajohin* provides further nuances to our understanding of Indigenous media, both as vehicles for the expression of Indigenous culture, but also for increasing awareness of Indigenous culture and history in the broader public sphere of which Indigenous media services and channels are a part of. These media also enable the broadcasting of content of relevance to support a greater understanding of contemporary social conflicts surrounding Indigenous issues.

Recent research focusing on Indigenous participation in digital media has furthermore highlighted the importance of expanding the emphasis on access in Indigenous media research to include an exploration of how Indigenous voices are heard and listened to in public policy debates. Dreher et al²⁴. find that while digital media present unprecedented opportunities for access and voice, there is a limited understanding of whether increased participation in digital media necessarily leads to increased democratic participation. Waller and Waller et al.²⁵ question for example the extent to which issues of land ownership and land use are recognized in the broader public domain. By extension, we submit that the ways in which Indigenous media can contribute to a greater understanding of Indigenous issues and ways of life, and conflicts surrounding these, require further investigation. It was after all partly for this reason that NRK’s remit was expanded in 2014 to specifically include the production of programming for both the Indigenous Sámi audience, and for the Norwegian audience²⁶.

Slow-TV as a format for Indigenous Media Production

A total of 19 Slow-TV programmes were produced by NRK between 2009 and 2020²⁷. These have been quite popular, in particular *Hurtigruten*, which live-streamed the journey of a daily ferry ship along the Norwegian coastline and had over 1 million viewers at its peak²⁸. The format was introduced by NRK in 2009 with the production of *Bergensbanen* (a programme that followed a train journey from Oslo to Bergen). Puijk and Urdal²⁹ point out that at this time, convergence and digitalization had led to the development of an additional channel for NRK, which in turn provided capacity for more experimental and time-consuming productions. This also provided new opportunities for audience participation and interaction.

In defining the Slow-TV genre, Urdal³⁰ identifies four important criteria. These productions should be a) live, b) have an unbroken timeline where all the content is included, c) be high-quality TV productions, and d) be about a journey or a story that is worth telling. Puijk³¹ also finds that Slow-TV is a vehicle for innovation within public service media. Puijk³² and later Puijk and Urdal³³, identify a number of factors that contributed to the success of the Slow-TV format, namely audience participation and interaction, national identity, and nature.

Certain media institutional factors which are characteristic of public service media may support experimental and innovative production, such as those that are required to broadcast Slow-TV productions. These include independence from commercial business plans; freedom from a requirement to broadcast advertising content; scheduling and the obligation to broadcast programming that promotes cultural plurality. As Puijk submits:

The economic rationale so often seen as spurring innovation in commercial broadcasters does not apply to their licence-based, public-service counterparts, such as the NRK and BBC. The link between success in the market and income is weak, at least in the short term³⁴.

As a format, Slow-TV is characterized by Puijk as an observational live broadcast with a deliberate calm pace that provides a contrast to otherwise fast-paced contemporary media content³⁵. Puijk traces the format's history to art cinema and slow film, tourist film and early documentary formats. From its initial conception, *Giddajohtin* was intended as a Slow-TV production. It was designed to observe the migration process, from start to finish, and to broadcast this process in real time. The content focused on issues of local identity, and particularly an Indigenous way of life. At the same time, the programme format provided an opportunity for NRK Sápmi, and for the reindeer-herding Sara family, to communicate issues relating to Indigenous culture, including issues that were the subject of conflict relating to land use and the culling of herds to the Sámi and Norwegian audiences. This allowed for more of the nuances regarding controversial aspects of reindeer husbandry to be raised. The time and space allocated to the discussion of these issues provides a contrast to historically more concise and conflict-driven coverage of Indigenous issues, as has been documented in newspapers and other formats³⁶.

Against this theoretical backdrop, we analyse *Giddajohtin* as an Indigenous Media production and explore how the decision to produce the programme was supported by its potential to achieve additional goals within the broader NRK organisation. We therefore identify the key decision-making moments in the production of *Giddajohtin*. We then identify how actions taken within these decision-making processes facilitated storytelling from an Indigenous perspective about matters of relevance to the Sámi community, as well as the broader Norwegian society.

Methods

Similar to Puijk³⁷ in his explorations of various Slow-TV productions, we implemented an embedded case study to analyse *Giddajohtin*³⁸. As we were interested in the decision-making processes that facilitated this Indigenous media production, our primary data was gathered from a purposive selection of qualitative interviews with key individuals involved in the commissioning, development and production of the programme, namely the CEO of NRK, the Director of NRK Sápmi, the Production Manager involved in Slow-TV production, and the Publishing Editor of NRK Sápmi. We also used the production itself, and in particular interviews and conversations with the Sara family in the programme, as data sources. The selection included both Sámi and non-Sámi interviewees.

The interviews were systematically coded to identify key decision-making moments. Through this process, our analytical themes of (a) programme decision; (b) access; (c) scheduling; (d) dramaturgy; (e) technical production; and (f) interaction were identified.

Our interview material was supported by a review of additional relevant source material including the initial live broadcast of *Giddajohtin* on NRK Sápmi in the Spring of 2017. During the nine-day broadcast, we, the authors, followed the production but it was obviously impossible to watch the entire broadcast continuously in real time. We subsequently accessed and reviewed the production from the archives on NRK's website³⁹. While our viewing of the programme after the event did not allow for a live analysis in real time, we documented and discussed our individual viewings at analytical meetings and during our interviews with participants. We have also accessed and reviewed additional documentation relating to the production, including the NRK website, social media feeds, and news articles.

Our position as researchers: As researchers who never participated in reindeer herding, we do not

have the knowledge or competence that would allow us to fully understand and analyse the representation of this way of life from an Indigenous perspective. We are non-Indigenous researchers who have been and are connected to Indigenous settings through relating to Sámi people and society as family, friends, neighbours, citizens, and colleagues. As researchers we are positioned at what Olsen⁴⁰ describes as a 'cultural interface'. This concept indicates the existence of plural subject positions both for individuals and within a community.

As non-Indigenous researchers with a cultural interface to Indigenous settings, we are therefore sensitive to the importance of taking a critical approach to investigating Indigenous media production and are interested in how this kind of production can facilitate the discussion and debate of Indigenous issues in the public sphere. The production of *Giddajohitin* confirms that Indigenous media, voices and audiences are part and parcel of the communication systems we research and should be analysed on that basis.

Findings: *Giddajohitin* as an Indigenous media production

To answer our research question, we identified key decision-making processes in which four groups of actors engaged in the production of *Giddajohitin*. These are (a) the NRK Sápmi division of NRK; (b) the Sara family; (c) the audience; and (d) the NRK organization and its Slow-TV production team. In subsequent analytical steps, we identified key decision-making moments and focused on how various factors influenced these decision-making processes. The key processes were identified as (a) programme decision; (b) access; (c) scheduling; (d) dramaturgy; (e) technical production; and (f) interaction.

(a) Programme Decision

The idea to produce *Giddajohitin* was initially developed and promoted by NRK Sápmi. However, the production demanded resources that extended beyond this division's control. As such, the idea had to be accepted and adopted by the parent organization, NRK. In this regard, we note that the Director of NRK Sápmi sits on the board of directors of NRK, and therefore has a significant position of power within the overall public service organization. This allows the director to influence top-level decisions regarding programme production.

Because significant resources were required, the programme had to balance a range of interests and appeal to a larger audience than that of NRK Sápmi alone. In this regard, the CEO of NRK noted:

It might be the case that the Sámi remit alone would not have been enough to justify this kind of project, but here the Sámi remit also fulfilled other requirements, such as innovation and collaboration across the organization. Many people that had never worked with NRK Sápmi suddenly became aware of their remit within the organization (Interview, 4 May 2018).

The Slow-TV format also facilitated NRK in realizing its obligations as a public service broadcaster with a mandate to serve both the Norwegian and the Sámi communities (as amended in 2014), while at the same time creating a safe space for experimentation and content innovation⁴¹. The development of *Giddajohitin* was therefore implemented as a collaboration between NRK Sápmi and NRK's Slow-TV production team. As the CEO of NRK points out:

This shows that NRK as a whole must get involved in delivering on the Sámi remit. NRK Sápmi would never have managed this alone. But in this case, all of NRK collaborated on that idea from Sápmi and that made it possible (Interview 4 May 2018).

The production also relied on the availability of a sufficient budget. If the scheduled live event did not start on time (which it did not), or if it did not progress at the pace that was planned (which it did not), this would have economic consequences. When asked about the cost implications, the Director of NRK Sápmi acknowledged: 'It was much dearer than we had anticipated. There were three extra days ... It was very much more expensive' (Interview, 8 May 2018). At the same time, as Puijk points out, the production cost around 28,500 Norwegian Kroner per hour (ca. 2,400 Euro) and was significantly cheaper than all of the other Slow-TV productions, with the exception of *Hurtigruten*⁴².

Despite these relatively low overall costs, the informants emphasised that the programme could not have been produced without the organisational resources provided by NRK. At the same time, the participation of NRK Sápmi, the Sara family, and the audience were critical. Competence in Sámi culture and language; reindeer herding; topography and geography; climate and weather; production and technical skills were needed. The interviewees also agreed that NRK built organizational knowledge and competence through this production. This related perhaps most importantly to the competence to produce Indigenous media, and to manage programming that was difficult to schedule. The CEO of NRK, for example stated that:

Previously nothing like this would have been broadcast on TV without a year's planning. However, in this case, there were factors that could not be controlled, for example weather. They were held up there for three or four days because of the weather. So that is a kind of training (Interview, 4 May 2018).

The Production Manager also noted the importance of taking risks in order to develop organizational competence:

NRK have used the Slow-TV projects both technically and in terms of collaboration as a kind of a sandbox where the organization can test things and where there is a lower threshold for the fact that things can go wrong. We have had support for that. In this case there was still a risk, but it was an accepted risk. We would never have managed to make this kind of project if we had to safe it on all fronts (Interview, 6 June 2018).

(b) Access

NRK Sápmi approached the Sara family and negotiated their participation in the programme. It was of central importance to gain the trust of the family and their acceptance of the approach to production. The migration itself is a demanding and vulnerable process involving serious risks caused by harsh climate, the likelihood of bad weather, the risk that herds will be mixed, and potentially extreme challenges for people as well as animals. The production took place in landscapes mainly without roads, services, electricity, and communication infrastructure. The idea of producing a live TV-programme within this framework, involving a large production team and heavy equipment, was bold. At the very least, it required that the reindeer herders, the Sara family, accepted these risks, and were willing to tell their story and invite the production team and huge audiences that had little or no knowledge or experience of the migration process, into their personal lives. Bearing in mind the history and official policies of racism and assimilation that the Sámi population have been subjected to, this also involved risk-taking on a personal level for the family. Further complicating this, and relating directly to conflicts about land rights, was the on-going court case against the Norwegian state with regard to requirements to cull herds, which directly impacted Jovsset Ánte Sara. By accepting these risks, the Sara family provided the audience

with unprecedented access and insight into one of the most important processes in reindeer husbandry.

The Production Manager, who was non-Sámi, but experienced with the Slow-TV format, emphasized strongly that the production could not have been realized without NRK Sápmi taking the lead and having the knowledge, competence and skills about Sámi culture and reindeer herding in particular, to negotiate access and consent with the Sara-family:

You have to know the culture and the language in order to gain the trust of the Sámi participants. The people in NRK Sápmi had these resources. An outside production team would never have that (Interview, 6 June 2018).

The production also provided access for Sámi and Norwegian audiences to an element of Sámi culture that few Sámi and even fewer non-Sámi people ever experience: “Most Sámi people never get to participate in that journey, and hardly know how it happens or what challenges are involved” (Interview, Publishing Editor NRK Sápmi, 9 November 2018). Illustrating this point, the Production Manager noted:

I was, just like anybody else, fascinated by Sámi culture. I was only partly aware of the clichés of this culture before, the relationship to time, to nature, to animals. This is something that very few people experience. That’s why there is an interesting and unique story there (Interview, 6 June 2018).

By spending nine days following the migration process in close detail, and interacting with its audience, the production disseminated information about reindeer herding, about many of the challenges facing those who partake in this industry, and about Sámi culture in general. It also provided a way for the Sara family to raise and discuss issues relating to ongoing conflicts from their own perspective. It thus contributed to enhancing an understanding of Sámi culture and ways of life in the Norwegian public sphere.

(c) Scheduling

One of the main challenges the production faced was the fact that reindeer migration happens when a combination of natural factors falls into place. The ultimate goal is to get to a place where the reindeer can calve safely. While this is a difficult challenge for reindeer herders, it also required that the production team, in an unprecedented approach, allowed the Sara family to make the final decisions about when the production should start and end. The reindeer moved independently of the production team, and it happened several times that this interrupted or totally changed the course of the broadcast. In this regard, the Publishing Editor of NRK Sápmi noted:

I don’t think we could have dramatized this broadcast to any greater extent. Everything was dependent on whether there was food for the animals, what the weather was like, if the machines and the animals were working or whether we had the technology to broadcast. There were so many factors that were beyond our control, and that resulted in this rather strange narrative that people got caught up in. (Interview, 9 November 2018).

The family and the local production team insisted on respecting the process and refused to push the animals to move to fit the production schedule. The Director of NRK Sápmi stated:

It was fundamental for us that we were only there as long as the animals tolerated us. That also

required us to be innovative, in terms of negotiating scheduling. Planning a broadcast where a six-day programme might not start on time is demanding. We knew that anything could happen, but we did our best to ensure that it went well (Interview, 8 May 2018).

While prioritizing the animals' needs was preferred by NRK Sápmi and the Sara family, it was not immediately apparent to the broader production team that this was a good idea:

Giddajohitin was a wonderful personal journey for me, particularly concerning the relationship to time. The Sámi word for 'it depends' came to be the headline for the whole project. At first it was fascinating, then I was driven demented by it, and then I became a little fascinated again. That journey took a bit of time, it took possibly that week with *Giddajohitin*. We got on well and had a laugh together, we from the outside and the people from Sápmi who in a way stand in both camps culturally (Interview with Production Manager, 6 June 2018).

This tension around the approach to scheduling was something that the production team needed to overcome in order to work together. The Sámi participants, as represented by the Sara family and by NRK Sápmi, played a central role in deciding how the programme would be scheduled. They ensured that the herd of reindeer were respected and that the animals were not forced to move to comply with the planned broadcasting schedule of NRK. This contributed to organisational learning regarding cross-cultural television production and the need to respect nature, animals, and traditional ways of life.

(d) Dramaturgy

The Sámi family and the production team did not make decisions about the dramaturgy of the programme in isolation. The scene that we described initially, 'Romance in the Arctic', was initiated by the NRK production team who were interested in experimenting with drone cameras and planned this in collaboration with the Sara family. The drones provided a useful way of photographing the herd of reindeer on the move and could be tested out in various locations and angles. Aslak Ante Sara was asked by the production team whether he could manipulate the herd in a way that would be interesting to show using a drone camera. The subsequent scene is described as a declaration of love. When interviewed about this, Aslak's wife, Rávdná, stated:

'We were asked (by the production team) to make a pattern with the feed, and so I said that he had to make an R for Rávdná. And it turned out to be so much more beautiful!⁴³

As part of the scene, and in response to her husband's declaration of love, Rávdná is also filmed throwing a kiss to him via the camera.

While the producers had broadly planned the dramaturgy, in terms of key milestones and thematic content, they primarily wanted to maintain an open and observational approach:

We decided that we should be true to the Slow-TV concept. We didn't want to include too many dramaturgical elements. We met the audience half-way a bit by increasing the use of information and using text on the screen, but we were very economical and certain that this shouldn't be educational tv. It should first and foremost be an experience (Interview, Publishing Editor NRK Sápmi, 9 November 2018).

The production missed its anticipated climax because the animals, and the wishes of the Sara family, were respected. The migration started later than planned, and the family, the reindeer, and the broadcasting crew were on tour three days longer than expected. Worsening weather conditions, rough terrain and an increased risk of stressing the animals led to the termination of the production before the herd reached the coast. The plan had been to film the herd as it swam across the sound between the mainland and the island where the summer pastures are located. Because of bad weather, swimming was deemed too risky by the reindeer herders. While the herd and the Sara family had to find an alternative to cross the sound (which happened after several days), NRK called its crew home. The production then faded out after many hours of waiting. The producers noted that this was very disappointing:

‘We need to be honest and say that when that happened, we were very disappointed. It would have been a fantastic final act to see the herd swimming over the sound’ (Interview, Publishing Editor NRK Sápmi, 9 November 2018).

But the Production Manager adds:

This was the right thing to do with regard to the reindeer herders, the family. They saw that we were respectful. We also showed this to the audience, that we don’t push two thousand animals out into the water if it’s dangerous for them. We stop there. And we did. So, we behaved properly (Interview, 6 June 2018).

The Sámi family and the production team therefore negotiated the dramaturgy of the programme as it evolved. In keeping with the Slow-TV format, the overall dramaturgy centred on observing the reindeer migration process. However, the development of this narrative was contingent on the decisions of the Sara family regarding the evolving risks to the herd. The inclusion of additional elements, such as the focus on ‘Romance in the Arctic’ and audience interaction also relied on a collaboration between the Sara family and the local production team who had knowledge and expertise regarding Sámi culture and everyday life, and technical expertise both locally and within the overall production team.

(e) Technical Production

The participation of NRK Sápmi’s production team was critical to the technical production of *Giddajohitin*. Like previous Slow-TV productions, *Giddajohitin* required the development of flexible and mobile technical solutions to support the broadcast:

There is no coverage there, no internet, no mobile at all. So, we dragged the broadcasting network with us, as a mobile network around the surrounding mountaintops (Interview, Publishing Editor NRK Sápmi, 9 November 2018).

In addition to local knowledge, a technical team was required that could develop new ways of using link communication to broadcast. They also needed an Outside Broadcasting Unit, packed with the essential broadcasting equipment, in addition to electricity generators. This unit had to follow the migration process, as it proceeded across hundreds of kilometres of snow and ice. A solution was designed by a staff member from NRK Sápmi. He essentially designed a broadcast unit on skis, (see image next page) which become known as the ‘gumpi’, a Sámi word for a small hut on skis that is drawn alongside the

The Gumpi. Personal photograph: Eli Skogerbø

reindeer as they migrate The gumpi is described by the production manager here:

The idea was that we would make a mobile broadcasting unit that should weigh around 800kg. I am convinced that it weighed a ton and a half. It creaked and it grumbled as we dragged it along. And then there was the weather of course – we had no idea if it was going to be mild, if we were going to drive that gumpi in a half metre of surface water and dirt and muck. Or if it would be cold, or even too cold, so that we would have to delay the production (Interview, 6 June 2018).

One aspect which all our interviewees commented on was how forgiving the audience was for the technical difficulties they experienced:

There are dropouts, cuts and technical faults. This has happened in all Slow-TV productions. Things that otherwise in a live broadcast would have been a crisis. In this case when it happened, we said 'we have no signal, the gumpi is out of range, we are waiting until it comes back'. The audience had a kind of understanding and patience because they knew that this was something that we had never done before, that it was experimental. Having permission to try and fail on air is an enormous learning experience (Interview with Production Manager, 6 June 2018).

The Director of NRK Sápmi also emphasised the importance of this experimental culture, and the freedom to fail, which participating in this production brought to NRK Sápmi: ‘

All the time you have to try things out and you can do that while you are on air. This is a learning that we in NRK need’ (Interview, 8 May 2018).

In the case of this production, the NRK Sápmi team had the knowledge required to best plan a broadcast from a location with very little infrastructure and difficult weather and topological conditions. At the same time, expertise was required with regard to sending signals from location and coordinating the overall technical production. This expertise was provided by NRK via the Slow-TV production team.

(f) Interaction: Creating a space for dialogue about Sámi culture

Unlike other Slow-TV productions, such as *Hurtigruten*, the audience could not be invited to attend the sites of *Giddajohitin* to participate live. Instead, they were invited to comment and chat on the programme website and via social media. This interaction developed the production in a way that activated the expertise of the NRK Sápmi production team. In this regard, the Publishing Editor of NRK Sápmi noted:

Suddenly hundreds of thousands of Norwegians sat for hours and watched paint dry – absolutely nothing happened! Whereas on social media people were commenting like crazy! Comments like ‘I’ve been sitting and watching a reindeer chewing for forty minutes and I am very happy’. After a while we started getting a lot of questions about the names of mountains, bushes and animals. Almost nothing was too small to ask about, because nothing was happening. So, they (the audience) had in a way to write their own drama and narrative into the programme (Interview, 9 November 2018).

The extent to which this interaction focused on details and aspects of Sámi culture, reindeer herding and migration, and Sámi music and place names was probably unique. While not unprecedented, i.e. in previous Slow-TV productions audiences had interacted with the producers, for example in *Hurtigruten*, the audience had commented on the musical playlist, in this production the audience called for more Sámi music and requested more local culture and knowledge. While direct and on-site audience interaction was encouraged in previous Slow-TV productions, this was not possible in the case of *Giddajohitin*. This level and nature of audience interaction was therefore something new, and unanticipated, as the Publishing Editor with NRK Sápmi remarks:

It was planned for the most part as a TV production that would happen on-screen, and we had an Internet studio prepared to answer questions and comments that might come. But the Internet part of the production exploded relatively quickly to become an independent and a very central part of the television production (Interview, 9 November 2018).

The interaction also created a space for dialogue between the producers and their audience, which brought elements of Sámi culture into the public domain:

It was the audience that asked and taught us what they wanted to know, and we tried to answer them as well as we could. We often hear that we become blind to our own strengths and our own culture. We think that this is nothing special. But that dialogue with the audience gave us all of a

sudden both the outsider and insider perspectives. I learned a lot about reindeer herding that I had never known before (Interview with Director of NRK Sápmi, 8 May 2018).

The interaction also allowed the production team to tackle conflict head on, as it arose in social media interactions about the programme. The Slow-TV format provided space for issues of conflict to be raised and discussed, and for the Indigenous perspective about these issues to be presented. The following example relates to an ongoing conflict about rights to land use in Finnmark. During the season for reindeer migration, restrictions are placed on the use of snowmobiles in areas designated to reindeer husbandry:

Early in the programme one person joined the chat and was ostentatious and dominating. Many of his comments pointed out that there was so much space around the reindeer, and that there therefore should also be space for ordinary people to drive their snowmobiles – he didn't understand why there should be any restrictions. The debate changed character when I posted a comment about the fact that behind every mountaintop in sight there was another herd of reindeer that was on their way to the coast. Hundreds of herds were making the journey, one way or another, over the Finnmark Plain (Interview, Publishing Editor NRK Sápmi, 9 November 2018).

Both the audience and NRK Sápmi played a central role in developing this dialogue during the production. As the importance of the interaction became apparent, NRK Sápmi recruited additional staff with expertise and knowledge to answer the questions asked by the audience. They also employed additional staff with Sámi language skills, as some of the questions asked by the audience were in the Sámi languages.

Discussion and Conclusion

The main contribution of our study is to understand how and why NRK decided to produce this large-scale Indigenous Media programme. Our analysis shows that the decision to produce the programme was supported by its potential to achieve additional goals within the broader NRK organisation, including the potential to test new solutions for broadcasting from remote locations and for cross-sectional collaboration within the organisation.

We also highlight how the Slow-TV format was used to enable storytelling from an Indigenous perspective about matters of relevance to the Sámi community, as well as to the broader Norwegian society. Our analysis shows that such productions can be made in collaboration with the traditional owners and users of the land on which they are produced. Following Waller⁴⁴, we find that Indigenous Media can include participation from the ground up, and can, in all aspects of production, allow for access and sharing of knowledge between key actor groups. In our case this includes the four main groups of actors that participated in and influenced the production of *Giddaajohtin*, the NRK Sápmi production team, the Sara family, the audience, and the national broadcasting corporation, NRK.

Our analysis reveals that these actors influenced key decision-making processes relating to the production, particularly regarding respect for nature, animals and the reindeer herding process. NRK Sápmi initiated the programme and negotiated conditions for access. The Sara family, supported in their roles as participants by NRK Sápmi, became co-creators of the production and had the final say in negotiating scheduling. During the programme they were able to communicate their concerns about ongoing conflicts relating to reindeer husbandry and everyday Indigenous life in Norway. NRK Sápmi and the Sara family provided knowledge and competence about reindeer husbandry, land, weather and culture. At the same time, the production relied on budgetary, format and production resources provided by

NRK. This public service media organisation also provided additional resources in terms of personnel and equipment as required, along with a significant national platform and audience. As such, *Giddajohitin* required the alignment of a range of organisational interests within NRK.

Our study focuses on one Indigenous Media production that was well financed and resourced. Nevertheless, we highlight the need for problematising and nuancing research regarding Indigenous media production more broadly. In particular, we point to the need to explore Indigenous media as more than access to opportunities for representation and gaining voice, to studying the alignment of interests required and the distribution of power in decision-making processes which lead to these productions. The decision to make *Giddajohitin* relied on the buy-in of NRK and the position of the director of NRK Sápmi on the board of the parent organisation influenced the accommodation of the production within organisational resources. This buy-in also relied on a high degree of organisational support for experimental and innovative programming at NRK, in particular via the Slow-TV format.

In evaluating the extent to which the production served to increase the understanding of Indigenous issues in the public sphere, we note that *Giddajohitin* is reported to have contributed to an increased awareness of the importance of the Sámi remit within NRK. Furthermore, the director of NRK Sápmi maintained that the production increased professional self-confidence within her division both in terms of the ability to participate in experimental production, and the experience gained in telling Sámi stories to a national audience. It also contributed to new forms of collaboration within the broader NRK organisation and to new opportunities for learning about cross-cultural television production, approaches to scheduling and the use of new technologies.

The production may also have contributed to an increased understanding of reindeer herding as a way of life. The director of NRK Sápmi notes:

We hoped that knowledge could contribute to building more bridges between cultures rather than building walls. It was really great to hear that lots of people had turned up to help when the herd were about to swim across the sound. The Sara family said that there was a big change in the way they were met and in people's attitudes. That alone makes the production worthwhile (Interview, 8 May 2018).

Giddajohitin was successful because it had access to the resources of a well-funded public service media organisation, and because the management and production team allocated by this organisation believed in its importance. It also facilitated the alignment of key organisational interests including the delivery of the public service remit regarding content of relevance to Sámi culture, as well as a space for testing and learning how to use new technologies and to develop new approaches to broadcasting. However, building on the work of Waller and Waller et al.⁴⁵, we consider it important to emphasise that our research focuses on one production, made at a moment in time and based on a specific process. Although positive claims are made by our interviewees about the impact of the programme in terms of supporting cross-functional working between NRK and NRK Sápmi and increasing production confidence within NRK Sápmi, our research does not explore the longer-term impact of the production. At the same time, programming that focuses on elements of Sámi culture have become more present within the overall context of NRK's programme schedule, including more recent entertainment programmes and talent competitions. Furthermore, while the Slow-TV format allows for issues of conflict relating to reindeer herding and everyday Indigenous life to be raised, further research is needed explore whether and how these issues are raised and addressed in a broader range of programming formats.

At the same time, our analysis does support a developing body of research that argues that Indigenous

media producers and media audiences should not be regarded as ‘marginal’, either in terms of media practices or consumption⁴⁶. Our findings do not support Hanusch’s⁴⁷ claim that Indigenous media production should be understood as a response to the dominant culture’s media treatment of Indigenous people. Rather, we argue that *Giddajoh̄tin* promotes an approach to Indigenous media production where Indigenous people are recognised as part and parcel of media communities and of public debate. Our analysis shows that in order to equalize power relations in media production, we need to move beyond essentialist understandings of Indigenous media, and to explore how different actors, and actor positions, can be included and empowered at all levels of decision-making.

Endnotes

- 1 i.e. Skogerbø, 2000.
- 2 Regjeringen, 2014.
- 3 NRK, 17 November 2022.
- 4 NRK, 23 August 2024.
- 5 Pile O’Sapmi 2024.
- 6 Puijk 2021.
- 7 Sametinget 2019.
- 8 Lehtola 2004; Pettersen 2014; Skogerbø et al. 2018.
- 9 SSB 2024.
- 10 Sara 2024.
- 11 Sannhets- og forsoningskommisjonen 2023; Evjen et al. 2021.
- 12 All figures from email correspondence with the Director of NRK Sápmi, May 2018.
- 13 Puijk 2021.
- 14 Puijk 2021.
- 15 Wilson and Stewart 2008.
- 16 Posetti 2008.
- 17 Eide and Simonsen 2007; McCallum and Waller 2017
- 18 Hanusch 2013,
- 19 Todorova 2016.
- 20 e.g. Cottle 2000: 9.
- 21 Ross 2017.
- 22 Hokowhitu 2013.
- 23 Waller et al. 2019.
- 24 Dreher et al. 2016.
- 25 Waller 2016; Waller et al. 2019.
- 26 NRK, 17 November 2022.
- 27 NRK, 18 November 2020.
- 28 Puijk 2015.
- 29 Puijk and Urdal 2018.
- 30 Urdal 2017.
- 31 Puijk 2015.
- 32 Puijk 2015.
- 33 Puijk and Urdal 2018.
- 34 Puijk 2015: 97.
- 35 Puijk 2021: 3.
- 36 i.e. Eide and Simonsen 2007.
- 37 Puijk 202.
- 38 Yin 2009.
- 39 Link to the production: <https://tv.nrk.no/serie/reinflytting-minutt-for-minutt>
- 40 Olsen 2018.
- 41 Puijk and Urdal 2018.

- 42 Puijk 2021: 58.
 43 NRK, 28 April 2017.
 44 Waller 2016.
 45 Waller 2016: Waller et al. 2019.
 46 Ross 2017; Hokowhitu and Devadas 2013.
 47 Hanusch's 2013.

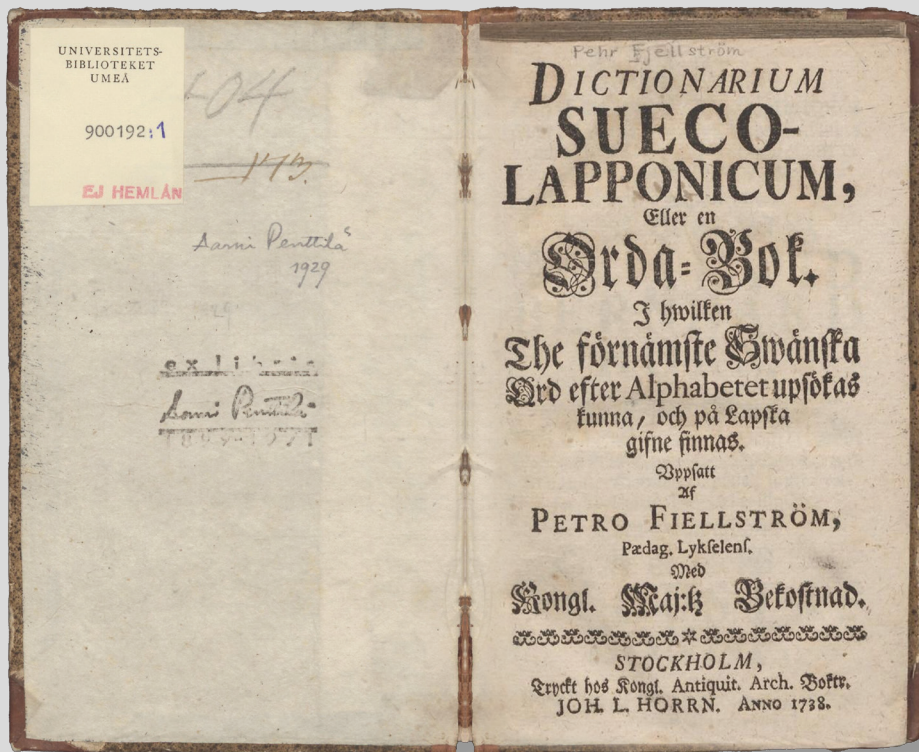
References

- Cottle, S. (2000). *Ethnic minorities and the media: changing cultural boundaries*. Buckingham: Open University Press.
- Dreher, T., McCallum, K. and Waller, L. (2016). Indigenous voices and mediatized policy-making in the digital age. *Information, Communication & Society* 19(1), 23-39. Doi: 10.1080/1369118X.2015.1093534.
- Eide, E. and Simonsen, A. (2007). *Mistenkelige utlendinger: minoriteter i norsk presse gjennom hundre år*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Evjen, B., Ryymin, T., & Andresen, A. (2021). *Samenes historie fra 1751 til 2010* (1. utgave.). Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Hanusch, F. (2013). Charting a theoretical framework for examining indigenous journalism culture. *Media International Australia incorporating Culture and Policy* 2013(11), 82-91.
- Hokowhitu, B. (2013). Theorizing Indigenous Media. In Hokowhitu, B. and Devadas, V. (Ed.), *The Fourth Eye: Māori Media in Aotearoa*, p.101-123. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Hokowhitu, B. and Devadas, V. (2013). *The Fourth Eye: Māori Media in Aotearoa*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Lehtola, V. (2004). *The Sámi People. Traditions in Transition*. Fairbanks: The University of Alaska Press.
- McCallum, K. and Posetti, J. (2008). Researching journalism and diversity in Australia: History and policy. In Panandrea, F. and Armstrong, M. (Ed.), *Record of the Communications Policy and Research Forum 2008*, p.109-120. Sydney, NSW: Network Insight Pty Ltd.
- McCallum, K. and Waller, L. (2017). Indigenous media in Australia: Traditions, theories and contemporary practices. In Bruderick, J. and Han, G. (Ed.), *Minorities and the Media in Australia*, p.134-161. London: Palgrave Macmillan.
- NRK. (2017, 28. april). Rein kjærlighet på vidda. *NRK*. Accessed 30.9.2024: <https://www.nrk.no/sapmi/se-aslak-antes-kjaerlighetserklaering-til-kona-1.13493677#:~:text=Flere%20hundre%20rein%20i%20hjerterformasjon%20og>
- NRK. (2020, 18. november). Slow TV. *NRK*. Accessed 2.10.2024: <https://www.nrk.no/presse/slow-tv-1.12057032#:~:text=Slow%20TV.%20%E2%80%9DSlow%20TV%E2%80%9D%20gives%20us%20a%20unique>
- NRK. (2022, 17. november). Dette er allmennkringkasting. *NRK*. Accessed 30.9.24: <https://www.nrk.no/informasjon/dette-er-allmennkringkasting-1.6512112>
- NRK. (2024, 23. august). Internasjonal komité mener Norge krenker menneskerettigheter. *NRK*. Accessed 30.9.2024: https://www.nrk.no/sapmi/fns-menneskerettighetskomite-mener-at-norge-krenker-jovsset-ante-saras-menneskerettigheter-1.17013474?head=off&viewContext=no.nrk.mobil.nrknoapp&bridgeVersion=1.0.0&appVersion=5.3.1&fbclid=IwY2xjawFfbnNleHRuA2FlbQIxMQABHSt4IZYQFH9aAdMqRqs4MA5fF8CP-V-XxgbhAORXd_jtwwYDfopiGYV3w_aem_VnROrJS7bBEtwjTII9TGw

- Olsen, T. A. (2018). This word is (not?) very exciting: Considering intersectionality in Indigenous studies." *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research*, 26 (3), 182-196. Doi: 10.1080/08038740.2018.1493534.
- Petterson, T. (2014). *Sámi ethnicity as a variable. Premises and implications for population-based studies on health and living conditions in Norway* [PhD Thesis]. The Arctic University of Norway.
- Pile O'Sapmi (2024). Om Pile O'Sapmi. Available at: <https://www.pileosapmi.com/#:~:text=Pile%20o%C2%B45%C3%A1pmi%20er%20et%20kunstnerisk%20verk%20som>.
- Puijk, R. (2015). Slow television: A successful innovation in public service broadcasting. *Nordicom Review*, 36(1), 95-108.
- Puijk, R. (2021). *Slow-TV: An analysis of minute-by-minute television in Norway*. Bristol: Intellect.
- Puijk, R. and Urdal, E. (2018). Seing på sakte-TV. *Norsk Medietidsskrift*, 25(2), 1-18. <https://doi.org/10.18261/issn.0805-9535-2018-02-03>.
- Regjeringen, (2014). *Høringsuttalelse: NRK Plakaten*. Online. Retrieved 30.9.24. at: <https://www.regjeringen.no/contentassets/7fda8335d5bb4738a2aa817d33744a09/77-sametinget>
- Ross, T. (2017). Rethinking journalism and culture. *Journalism Studies*, 18(12), 1559- 1575. Doi: 10.1080/1461670X.2016.1146626.
- Sametinget (2019). *Sametingets valgmanntall 2019*. Accessed 2 March 2020: <https://www.sametinget.no/Valg/Valgmanntall/Sametingets-valgmanntall-2019>.
- Sara, I.A. (2024). Sámi media reporting on the industrial development in the Sámi region: The Fovsen case and the Álaheadju-Guovdageaidnu case. *Mediehistorisk Tidsskrift*, 21(42).
- Sannhets- og forsoningskommisjonen. (2023). *Sannhet og forsoning – grunnlag for et oppgjør med forsoningspolitikk og urett mot samer, kvener/norskfinner og skogfinner*. Oslo: Stortinget
- Skogerbø, E. (2000). *Samiske medier: bruk, innhold og rammevilkår*. Rapport til Sametinget. Institutt for medier og kommunikasjon, Universitetet i Oslo. DOI: <http://urn.nb.no/URN:NBN:no-28507>
- Skogerbø, E., Josefsen, E., & Fjellström, A. M. (2018). Indigenous Political Journalism in the Norwegian and Swedish Public Service Broadcasters. *Journalism Studies*, 20(7), 991–1008. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2018.1477550>
- SSB. (2024). *Folketallet*. Accessed 30.9.2024: <https://www.ssb.no/befolkning/faktaside/befolkningen#:~:text=Befolkningspyramiden%20gir%20et%20bilde%20av%20en>.
- Todorova, M. S. (2016). Co-created learning: Decolonizing journalism education in Canada. *Canadian Journal of Communication*, 41(4), 673-692. Doi: <https://doi.org/10.22230/cjc.2016v41n4a2970>.
- Urdal, E. (2017). *Plutselig skjedde det... ingenting – en studie av publikums opplevelse av sakte-TV* [MA Dissertation], University of Bergen.
- Waller, L. (2016). Australian indigenous public spheres: from the ground up. *Critical Arts* 30(6); 788-803. Doi: 10.1080/02560046.2016.126884.
- Waller, L., Dreher, T., Hess, K., McCallum, K., & Skogerbø, E. (2019). Media Hierarchies of Attention: News Values and Australia's Royal Commission into Institutional Responses to Child Sexual Abuse. *Journalism Studies*, 21(2), 180–196. <https://doi.org/10.1080/1461670X.2019.1633244>
- Wilson, P. and Stewart, M. (2008). Indigeneity and Indigenous Media on the global stage. In Wilsson, P. & Stewart, M. (Ed.), *Global indigenous Media: Cultures, Poetics and Politics*, p. 1-38. Durham: Duke University Press.
- Yin, R. K. (2009). *Case Study Research: Design and Methods (4th Ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage.

Dictionarium Sueco-Lapponicum, Eller en Orda-Bok. I hwilken The förnämste Swäniska Ord efter Alphabetet upsökas kunna/ och på Lapska gifne finnas. Vppsatt Af Petro Fiellström, Pædag. Lykselens. Tryckt hos Kongl. Antiquit. Arch. Boktr. Joh. L. Hornn. Stockholm, Anno 1738. Umeå Universitetsbibliotek og Litteraturbanken.se.

Det sydlapska bokspråkets livsspann

Sammandrag: Det så kallade Sydlapska bokspråket är ett samiskt skriftspråk som utvecklades i Sverige under mitten av 1700-talet. Målet var att skapa ett standardspråk som kunde användas av präster i missionen bland samer i Sverige, eftersom religionen vid tiden var ett viktigt verktyg i Sveriges koloniala strävanden. Prästen Pehr Fjellström (1697-1765) var initiativtagare till skriftspråket och en tidig version av det finns i hans arbeten från 1738. Andra präster var också involverade i utvecklingen och vid två konferenser, en i Lycksele 1743 och en i Umeå 1744, omarbetades skriftspråket. En vidareutvecklad version av språket återfinns i den omfattande samisk-latinsk-svenska ordboken *Lexicon Lapponicum* från 1780. Språket dominerade samisk tryckt media till andra halvan av 1800-talet. Genom att ge en översikt över utvecklingen av OLSS i förhållande till olika typer av publikationer syftar artikeln till att svara på hur utvecklingen och användningen av det sydlapska bokspråket har återspeglats i tryckta medier över tid. Analysen tar utgångspunkt i begreppen val av bas, kodifiering, expansion och acceptans.

Nyckleord: Sydlapska bokspråket, samisk tryckt media, missionslitteratur

The lifespan of Old Literary Southern Saami

Abstract: *The so-called Sydlapska bokspråket, henceforth OLSS (Old Literary Southern Saami), is a Saami literary language which was developed in Sweden in the middle of the 18th century. The objective was to create a standard language that could be used by priests in their missionary work among the Saami in Sweden, religion being an important tool in Sweden's colonial endeavours at the time. The clergyman Pehr Fjellström (1697-1765) was the initiator of OLSS and an early version of it appears in his works from 1738. Other clergymen were also involved in the development of the language, preparing a revised version of OLSS at two conferences, one held in Lycksele in 1743 and one in Umeå in 1744. A more developed version is found in the 1780 comprehensive Saami-Latin-Swedish dictionary Lexicon Lapponicum. The language dominated Saami print media until the second part of the 19th century. By providing an overview of the development of OLSS in relation to different types of publications, the article aims to trace how the development and use of Old Literary Southern Saami is reflected in print media over time. The analysis is based on the concepts of selection, codification, expansion and acceptance.*

Keywords: *Old Literary Southern Saami, Saami print media, mission literature*

Torbjörn Söder

Lecturer in Finno-Ugric languages, especially Saami
Department of Modern Languages, Uppsala University
torbjorn.soder@moderna.uu.se

Introduction

The introduction of Saami in print media is closely connected to the Swedish Lutheran Christian church and its mission among Saami. This mission, which intensified and became more organised during the 17th century, is not the first instance of contact between the Saami and the Christian church. Contact between Saami and Christianity goes back to at least the 11th century. Crucifixes from as early as that century have been found in Saami sacrificial sites and the Ave Maria monograms that are part of the Saami costume bear evidence of rather close contact in the Catholic era.¹ These earlier contacts exerted some influence on Saami customs, but they never posed a threat to the indigenous Saami religion, even though some Christian symbols were partly integrated into the indigenous belief system.

The Saami's relation to Christianity would eventually change in connection with the Reformation, which was gradually implemented in Sweden during the 16th century. The process started with Gustav Vasa, who was crowned in 1523, but was not completed until the last years of the century. In Sweden the Reformation had strong economic and political overtones. Its implementation eventually led to a new order, with a concomitant shift of power from the church to the crown.²

In Sweden Karl IX initiated the ecclesiastical organisation of the Saami areas, known as Lapland, in the

beginning of the 17th century. The boundaries of the nation-states in northern Sápmi were still unclear and there was a race between Denmark-Norway, Russia and Sweden to incorporate as much land as possible into their own nations. Religious and geographical expansion went hand in hand. In the beginning of the 17th century, churches were built in Lycksele, Arvidsjaur, Jokkmokk and Enontekis.³ In 1632 the Skyttean school, whose purpose was to prepare Saami boys for missionary work, was moved from Piteå to Lycksele, where it became the centre for the education of Saami in Sweden.⁴

One strong incentive for the creation of Saami print media was the Reformation idea that biblical texts should be available in the vernacular languages and that priests should give their services in the local language, not in Latin. The linguistic prerequisites for creating a standard Saami language suitable for the Saami in Sweden in the early modern era were particularly demanding, considering the areal variation of Saami. The fact that there are five different official Sami languages in Sweden today (South, Ume, Pite, Lule, and North Sami), each with its own orthography and linguistic merits, serves as an example of this variation. Apart from this, the Saami languages in general have complex phonological systems which include sound changes, such as umlauts and consonant gradations,⁵ which have different manifestations in different varieties.

The Swedish linguonym *Sydlapska bokspråket*, which in the article is referred to as OLSS,⁶ does not refer to what today is known as South Saami; instead, the modifier *Syd-* 'south' is used in contrast to *Nord-* 'north' in the linguonym *Nordlapska bokspråket* (Literary Northern Saami), a language based on Lule Saami created by Lars Levi Læstadius in the middle of the 19th century.

This article aims to describe how the development and use of OLSS have been represented in print media over time and to what extent publications in OLSS were tailored to, or focused on, Saami-specific themes by surveying different publication types in relation to different phases and by presenting instances of orthographical and grammatical changes. Bibliographical data concerning publications are from Qvigstad and Wiklund's 1899 bibliography of (older) Saami literature⁷ and Forsgren's 1988 survey of Saami church and educational literature in Sweden from 1619 to 1850.⁸ Data for analyses of examples of orthographic development were obtained from three translations of *Swebelii Explanation*⁹ and of grammatical development from *Lexicon Lapponicum*,¹⁰ the New Testament of 1755 and the Bible of 1811. In the analysis the terms *selection*, *codification*, *expansion* and *acceptance* are used to describe the different development phases. As used by Hansegård,¹¹ *selection* pertains to the choice of variety as a base for the literary language and *codification* to the standardisation of orthography, grammar and lexicon. The term *expansion* refers to the spread of the literary language into different types of print media. The term is comparable to *elaboration*, which Hansegård, following Haugen,¹² uses to denote the process in which the functions of literary language expand to become a 'bearer of Western high culture'.¹³ The term *acceptance* refers to the recognition of the literary language as the general benchmark among its potential users.

Earlier publications in Saami

Before the establishment of OLSS in the 18th century, only a handful of books had been published in Saami. The clergyman Nicolaus Andreae's publications in 1619, an ABC book and a missal, constitute the first instances of print media in Saami and they were followed by around ten other publications in the 17th century. The quality of the language in some of the first publications has been criticised, especially that used in Nicolaus Andreae's books of 1619 and Niurenus's catechism of 1633.¹⁴ The language in the different publications is based on different Saami varieties: Olaus Stephani Graan, who published a catechism 'for the youth in Lyckzela, Uhmeå Lappmarck' in 1668 and a church manual in 1669, based the language in the publications on Ume Saami,¹⁵ with elements of more southern origin, whereas Johan-

nes Torneus used North (Torne) Saami as the base in the church manual *Manuale Lapponicum* (1648). However, Torneus attempts to linguistically include several Saami varieties by using and mixing their linguistic features.¹⁶

From the first book published in Saami in 1619 and up to the 18th century, the practical usability of printed Saami publications increasingly became a focus. The need for a standard Saami language that priests could learn and use was recognised. Especially important was the creation of a Saami translation of the New Testament. The Ume Saami priest Lars Rangius was appointed for the task, which was completed in 1713.¹⁷ A test print of the Gospel of Mark was made and was sent out for review by Georg Wallin the younger, then active as a lecturer at Härnösand upper secondary school. However, the translation was never printed, partly because Rangius did not agree to the orthographic simplifications that Wallin advocated.¹⁸

It was suggested that the New Testament would get published¹⁹ in connection to the Swedish school reform of 1723, but it is unclear whether this pertained to a revised version of Rangius' manuscript or a completely new translation. The New Testament was not published until 1755 (see below).

Pehr Fjellström and OLSS

Pehr Fjellström (1697–1764) laid the foundation of OLSS. He was born in Silbojokk in 1697, where his father, Petrus Noræus, was priest. After his father's death in 1706, he was sent to school in Piteå. His studies continued later at a Stockholm trivial (second grade) school and eventually at Uppsala University. It seems he heeded the words of his teacher in Uppsala, the dean Daniel Djurberg, who urged him to devote his life to the education of the Saami.²⁰ In 1718 he was appointed schoolmaster at the Skyttean School in Lycksele, where, in 1739, he also became priest. In Lycksele, at the instigation of the Umeå priest Zacharias Plantin, he engaged in the work of creating a Saami grammar and a Swedish-Saami dictionary. When the governor of Västerbotten County, Garbiel Gyllengrip, visited Lycksele in 1734, he became familiar with Fjellström's work and urged him to draw up a report and present it to the Swedish Parliament. This resulted in Fjellström being commissioned to continue the work, and he also received a grant to travel to different Saami-speaking areas to familiarise himself with the local Saami varieties there. When this phase of Fjellström's work was completed in 1738, he had written three volumes: a Swedish-Saami dictionary (*Dictionarium Sueco-Lapponicum*), a grammar (*Grammatica Lapponica*) and a translation of Olof Svebilus' explanation of Luther's Small Catechism from 1689²¹ (*Olai Swebelii Förklaring öfwer Lutheri lilla catechismum, steld genom spörsmål och swar. Then lappska ungdomen til tjenst och befordran i christendomens kunskap*²²) (Figure 1).

Fjellström's works from 1738 provided the selection of base for the emerging literary language, but the main goal, a publishable translation of the New Testament, had not yet been achieved, and other priests still had opinions about the selection of base and Fjellström's orthographic representation.

The conferences of 1743 and 1744

The works of Fjellström from 1738 laid the foundation for the literary language, but the language had yet to be codified and implemented. The experience from earlier publications in Saami was that a text could not easily be used over a wide geographic area if the language stayed too true to one particular variety; nor did Tornæus's *modus operandi*, to include case forms from different Saami varieties, prove to be successful in that respect.

The codification of written Saami, based on the language in Fjellström's early works, was elaborated at two language conferences, one in Lycksele in 1743 and one in Umeå in 1744, where priests from different Saami-speaking areas were present. The first conference was attended by Pehr Fjellström, Pehr Högström (Fjellström's son-in-law) and Petrus Forsberg, who were priests in the parishes of Lycksele,

Gällivare and Åsele respectively. In Lycksele they also discussed a memorial from Johan Læstadius, who was priest in Arjeplog. The conference in Umeå the following year had a different set of participants: Læstadius, now in person; Henrik Ganander, priest in Sjundeå but formerly in Enontekis; lecturer Pehr Holmbom from Härnösand, also a trained priest, and Pehr Fjellström, the only participant who attended both conferences. The conference lasted for over a month (9 April–14 May).²³

The result of the conferences was a decision to keep Fjellström's language as the basis of OLSS. Læstadius had initially argued in favour of Pite Saami as the basis, but eventually he agreed to base the language on Fjellström's work. Whereas Fjellström's syntactic and morphological outline generally remained intact, Læstadius had much influence on the revision of the orthography (cf. Table 1). At the conferences, much effort was put into elaborating the lexicon to find words that were understandable in as large an area as possible. Ganander, with his North Sami perspective, was probably the most dissatisfied among the participants. He had already written a grammar in 1743 based on the North Saami variety he was familiar with, but the revised version of the literary language did not include distinctive North Saami features. The conclusion from the conferences seems to have been that it was impossible to create a literary language that addressed all varieties of Saami within the Swedish borders of that time. Pehr Högström, one of the conference participants, mentions that there is a need for books in both the 'northern dialect'²⁴ described in Ganander's grammar from 1743 and the 'southern dialect' described in Fjellström's grammar from 1738. There are visitation records from Jukkasjärvi, Kautokeino and Enontekis, in the North Saami area from 1750 showing that books written in OLSS were not useful there.²⁵

After the conference new texts were published in the revised language format. The publication of the New Testament, *Ådde testament same kiäli puoktetum* ('The New Testament translated to Saami'), in 1755 was a particular achievement. It is conceivable that the translation of the New Testament was of great importance for the elaboration, adaptation and expansion of the language. The translation was based on the so-called Karl XII's Bible from 1703, which, in turn, was based on the Gustav Vasa's Bible (New Testament, 1526 and the entire Bible, 1541).

Also, in 1755, a new Saami version of *Swebelii explanation* was published. Differences between Fjellström's early version of the language, found in his translation from 1738, and the revised version at the conferences, can be seen in Table 1. The excerpts from 1755 and 1790 have a quotation from John 1:17 in the New Testament which is lacking in the 1738 version, most certainly due to the fact that a formal translation of the New Testament was not yet at hand then.

1738	1755	1790	1689
3. Gän giada ulgos-waddi Jubmel Lageb?	3. Kutten tjada ulkoswaddi Jubmel lageb?	3. Kutten tjada ulkoswaddi Jubmel lageb?	3. Genom hwem utgaff Gud lagen?
Mosesen giada.	Mosesen tjada.	Mosesen tjada.	Genom Mosen.
	Joh. 1: 17. Mosesen tjada le Laga waddetum; armo ja sadnas le påtam JEsus Christusen tjada.	Joh. 1: 17. Mosesen tjada le Laga waddetum; armo ja sadnas le påtam JEsus Christusen tjada.	Exod. 20.19

Table 1. Excerpts from the translation of *Swebelii explanation* of 1738, 1755, 1790 and the Swedish original from 1689. A comparison between the excerpt from 1738 and those from the later versions reveals orthographic changes: Affricates represented by <gj> and plosives represented by <g> the have been changed to <tj> and <k> respectively. The change Gän 'whom' to Kutten is an instance of lexical change.

Figure 1. Book spread from Fjellström's Saami translation of Swebelii explanation from 1738. Each book spread has Swedish text on the left page and the corresponding Saami text on the right page. This bilingual approach was not used in the versions of 1755 and 1790, where the text is only in Saami.

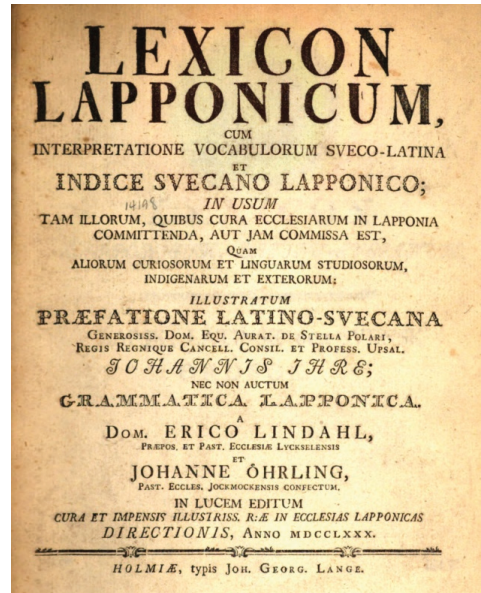

Figure 2. The title page of the dictionary *Lexicon Lapponicum* from 1780.

Lexicon lapponicum

The codification of the Saami language, including lexical changes made at the conferences and used in subsequent publications, did not imply that the language stopped developing. The men involved in the development of the literary language must have encountered new translation challenges as more texts were translated, which further refined the language. Lindahl and Öhrling's comprehensive Saami-Latin-Swedish dictionary from 1780, the *Lexicon Lapponicum* (see Figure 2), is a manifestation of this elaboration. The dictionary includes a Saami-Latin-Swedish section,²⁶ a Swedish-Saami section²⁷ and a grammatical outline²⁸ consisting of declension and conjugation paradigms and some example sentences to present syntactic features.

When the whole Bible in OLSS was published in 1811 (see Figure 3), more than a half a century had passed since the publication of the New Testament, and during that period, between 1773 and 1793,²⁹ the Swedish Bible commission had produced a test translation of the whole Bible that could serve as a model for the translation.³⁰ The work with the Bible did not consist only of the translation of the Old Testament, but it seems that the decision was taken to revise the outdated translation of the New Testament from 1755 to be in accordance with the language in the more recently translated Old Testament.

One clear outcome of the revised New Testament was the usage of the so called *aktivt particip futuru* 'future active participle', which is introduced in the *Lexicon Lapponicum*.³¹ The participle suffix, which has the form *-jassa*, attaches to verb stems to convey future meaning, e.g. *etse-jassa* 'who will love' (< *etset* 'to love'). Evidence of similar forms can be found in South Saami,³² and it seems that Öhrling, who

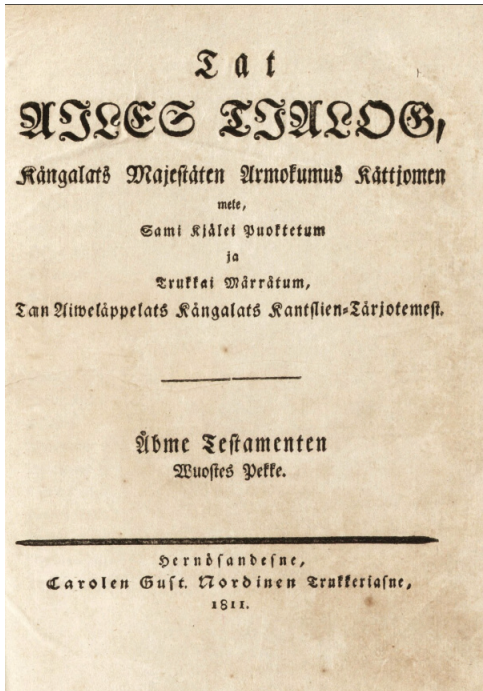

Figure 3. The title page of the first part of the Old Testament in the Bible of 1811, *Tat ailes tjalog* 'The holy script'.

Tan waimon wuoke, jukko tärosne ädtjen ja veralden wuost nanuos jakkosne ja kereswuotesne Christusi staika.

Figure 4. Illustration from *Almatja-waimo, akt Herran tempel jalla päreken wiesom-saije: sadnes ja jakkeje kristegasiti tsu-oikotum läkke käwi pakto* 'The human heart, a temple of God or a dwelling of Satan: shown to true and believing Christians by means of ten pictures'. The text is most probably a translation of a Swedish version of Johannes Gossner's *Das Herz des Menschen* (1812). The text under the illustration reads: *Tan waimon wuoke, jukko tärosne ädtjen ja veralden wuost nanuos jakkosne ja kereswuotesne Christusi staika*. 'The quality of the heart, which in the war against the flesh and the world, in strong belief and love remains faithful to Christ.'

was responsible for the grammar section in the *Lexicon Lapponicum*, found it suitable as the equivalent of the Latin future active participle, e.g., Latin *amaturus* 'who will love' (< *amare* 'to love'). The participle also appears quite frequently in the Old Testament of the Bible.

OLSS in the 1800s

The translation and publication of the Bible in 1811 was an achievement, which was followed by new publications in the 19th century, mostly catechisms, like earlier, but also other religious texts with morally edifying content,³³ such as *Almatjen waimo* 'The heart of man' from 1850 (see Figure 4), *Elsan Lauran neitan wuokokes wiesom ja salog jabmen* ('Elsa Laura's edifying life and blissful death'), and *Tat häjos Josef* 'The poor Joseph'. The latter two texts, both published in 1811, are religious moral stories, of which the first is one of the few OLSS texts whose theme directly involves a Saami. The story is a translation of Theophilus Gran's *Lap-Flickan Elsa Lars Dotters uppbyggliga dödssäng och saliga död* ('The Saami girl Elsa Lars Dotter's edifying deathbed and blissful death'). The latter is a translation of *Den fattige Joseph*, published in 1808 or 1809,³⁴ which itself is a translation of an English text.

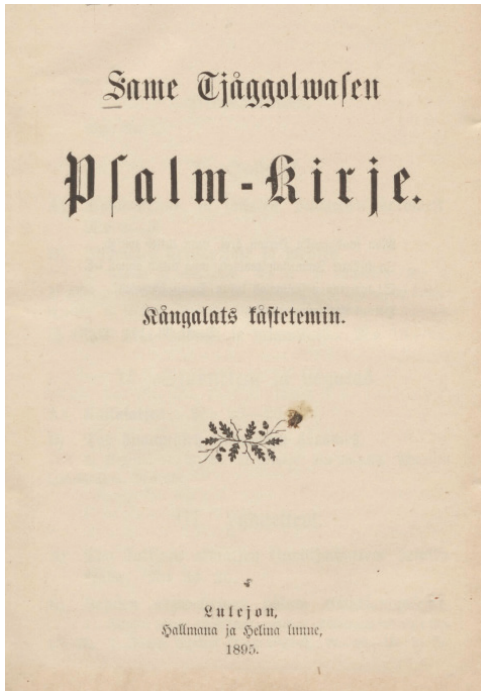

Figure 5. The title page of *Same Tjåggolwasen Psalm-Kirje* 'The hymnal of the Saami congregation', published in 1895.

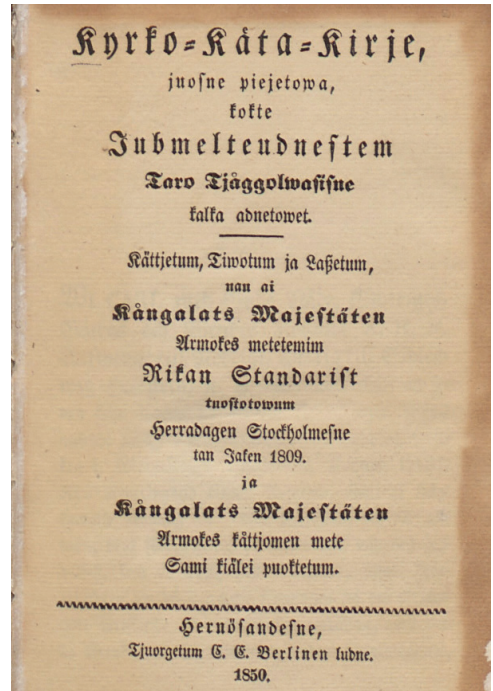

Figure 6. The title page of the Saami church manual from 1850, *Kyrko-Kåta-Kirje* 'Church Handbook'.

Hymnaries

An immediate result of the conferences in 1743 and 1744 had been the hymnal, *Psalm-Kirje*, published in 1744, which in addition to hymns also contains gospels, epistles and prayers. The hymnal is based on the Swedish hymnal of 1695. Most of the translations were made by Fjellström, Högström and Holmbom.³⁵ The hymnal was revised and a new version with more hymns was published in 1786,³⁶ which, in turn, was reprinted with minor alterations in 1876.³⁷ However, in 1849, another hymnal was published based on the Swedish hymnal of 1819. Of the 276 hymns, 111 are from the earlier hymnal. This hymnal was republished in 1895 (see Figure 5) with a new description of the church service procedure translated from the Swedish church manual of 1894.³⁸

Church manuals

Church handbooks with instructions on how to conduct the Mass in Saami were of course an important tool for priests whose congregation was in a Saami area. Already, Nicolaus Andreae's publications from 1619 include a missal with instructions and texts necessary for the celebration of the Mass in Saami. The first proper church manual in Saami was Torneus's *Manuale Lapponicum* from 1648: a translation of *Manuale Svecicum*, the Swedish church manual of 1639. In 1669, Graan produced a less extensive manual, the so-called *Manuale Lapponicum minus*,³⁹ which does not seem to have a distinct Swedish original.⁴⁰ The first church manual in OLSS was published directly after the language conference in 1744. In 1812 a new church manual was published, based on the Swedish manual published in 1809. In 1850 it was republished in a revised version (Figure 6).

Figure 7. The title page of the Saami primer of 1851.

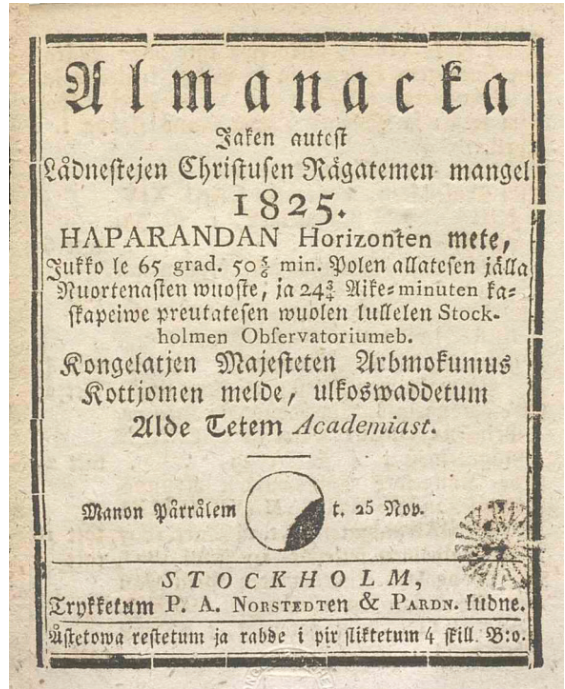

Figure 8. The almanac of 1825. *Almanacka Jafen autest Lådneftejen Christusen Rågatemem-mangel 1825* 'Almanac for the year 1825 after the birth of Christ the Saviour'.

Primers

Starting with the first publications in 1619, the primer was a recurring genre of publication.⁴¹ Prior to the introduction of OLSS in the middle of the 18th century, primers were published in 1619, 1632, 1638, 1640, 1667 and 1726, and after the language conferences a primer was one of the first publications to appear. This 1744 primer was revised and published in new editions in 1779 and 1804. In addition, a different primer was published in 1804, and in 1844 the two primers were combined into one book, which was republished in 1851 (see Figure 7) and again in 1869. The primers typically contain the Lord's Prayer, the Ten Commandments and other short religious texts; a section with monosyllabic words and letter combinations for spelling and pronunciation exercises; information on weight, length and time units and a multiplication table.⁴²

Profane texts

There are few OLSS publications without religious motifs; this is not surprising, since the ultimate purpose of OLSS was to be used in the Christian mission among the Saami. Examples of profane publications are the Saami almanacs (see Figure 8), which the Royal Swedish Academy of Sciences started to publish annually from 1795. Beside calendrical information the almanacs often contained concise information about the royal family members and their ages, a list of market days in the northern part of Sweden and the year of birth of men who may be enrolled for military service. Until 1805, each almanac also included a more general interest article on geography and history.⁴³ Thereafter, there were no new articles in the

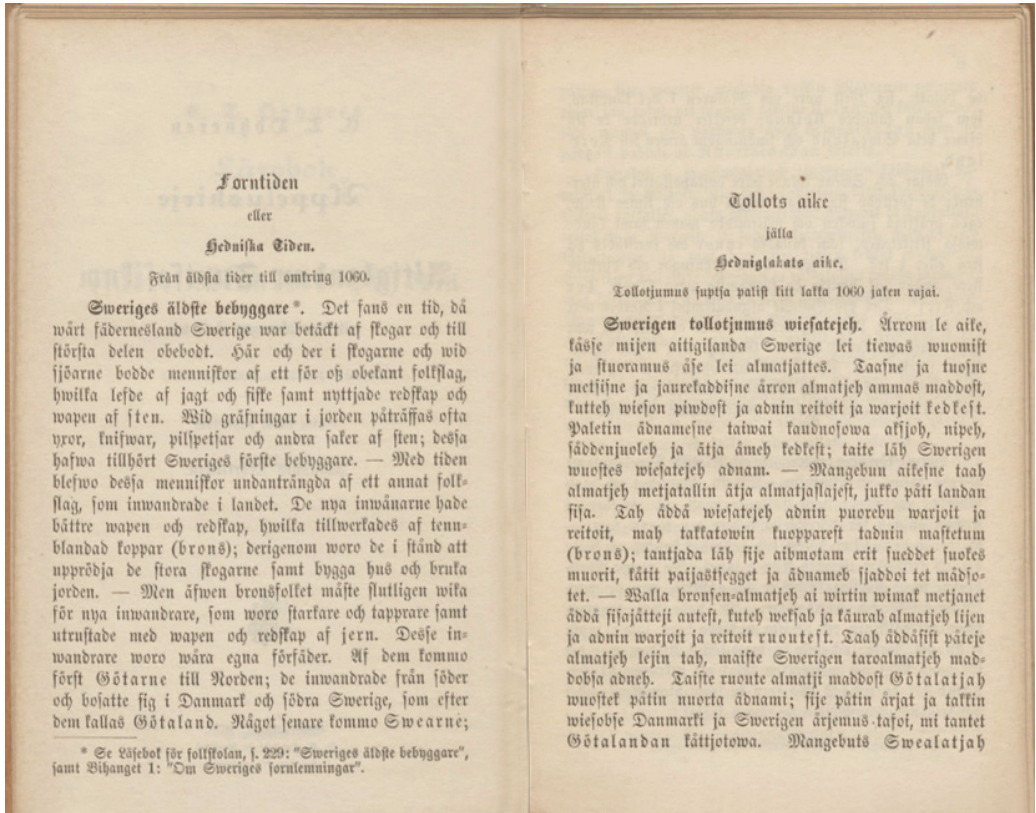

Figure 9. Book spread of the first page in the initial chapter of the Saami version of Odhner's history textbook, published in 1878. The title is C.T. Odhneren Äppetuskirje Aitiglandan Suptsasikum reitetum almogen skoli tet 'C.T. Odhner's textbook 'The History of the Fatherland designated for the Public School'.

almanacs; instead, earlier articles were reused. In the almanacs of 1798 and 1799 there is, for instance, an article with the title *Änekes Äppetus Mijen Aitigi Landen pir* ('Short Lesson about Our Fatherland'), which treats the Swedish provinces of Västergötland and Jämtland. In the almanacs from 1821 onwards, there is no such article at all. The publication of almanacs ceased by the end of the 19th century.

Another profane text is Johannes Mörtzell's mathematics textbook, *Läkkokirje – same-skoli tet tjaletum* ('Calculation book – written for the Saami schools'), which was published in 1876. The book, which is one of the few publications originally written in OLSS, was clearly aimed at Saami pupils, not only in terms of language but also pedagogically. In the foreword, Mörtzell emphasises the importance for teachers to learn the Saami expressions for mathematical concepts and to use them instead of the Latin ones, when teaching, meaning that since the purpose of the book is to explain the art of calculation to pupils, it is important that the language be understandable to them. Another publication originally written in OLSS is J. E. Ågren's *Sitah kus salogen sjaddet?* ('Do you want to be blessed?') from 1885.

Mörtzell was also involved, as translator, in the creation of the Saami version of Clas Theodor Odhner's

Swedish-language history textbook from 1870, intended for public schools (see Figure 9). The book is bilingual, with Swedish to the left and Saami to the right on each book spread, and retells Swedish history from antiquity (*tollots aike*) to recent times (*åddåsubu aike*), in a nationalist spirit typical of the time. It is remarkable, although maybe not surprising, that the word Saami is not mentioned other than on the title page: *Same kiälai puoktetum* ‘translated to Saami’.

Sermon manuscripts

Whilst there are several texts published in OLSS, I have come across very few instances of the language being used for manuscripts that were not intended for publication in print. Petrus Læstadius’s sermon manuscript from 1827⁴⁴ and that of Gustav Westerlund from 1839 are exceptions, which show that priests indeed composed texts in OLSS in preparation for their sermons. Westerlund’s manuscript was intended for the third day of prayer in 1839 (Sunday 7 July). The Saami text was translated into Swedish by Tryggve Sköld and published by Nordberg in 1983 together with a transcript of the Saami text. Westerlund’s text appears to be a compilation of phrases and sentences copied directly from the Bible without much rephrasing, if any. He does not attempt to translate or interpret the Swedish manuscript which he used for the same sermon, and which contains a rather deliberative text based on James 2:8. Nordberg is surprised and appalled by the content and tone of the Saami text. Westerlund, who came from humble beginnings, was known to be a fairly pious priest with an understanding of the people in his congregation. The language in the Saami text, however, includes ‘hard-worn phrases about sin and grace’ and does not reflect the tone of the Swedish text.⁴⁵

The Saami and OLSS

Even though the purpose of OLSS clearly was to reach the Saami-speaking population in Sweden, I have found little information about how the Saami themselves perceived the literary language. However, Tryggve Sköld⁴⁶ mentions that his experience from linguistic fieldwork in Norra Gällivare in the late 1940s and early 1950s was that the Saami understood the language with some difficulty, whilst the Saami in Arvidsjaur, further south, where Sköld also did fieldwork, understood it well, ‘which indeed was expected, since it is based on their dialect.’

The literary Saami language OLSS continued to be used until the late 19th century but was gradually replaced by the Lule Saami-based *Nordlapska bokspråket* (Northern Saami literary language) in the later part of the 19th century. Even though OLSS was created in a colonial context it was seemingly appreciated by Saami who spoke the varieties of the Saami language on which OLSS was based. Karin Stenberg (1884–1969), a Forest Saami from Västra Kikkejaur in Arvidsjaur in the Ume Saami area, who advocated for Saami rights makes this comment in her manifesto *Dat Läh Mijen Situd* ‘This is our will’:

Otherwise we had – and thank God still have – a literary Saami language, which we understand in the whole of Sápmi and which certainly has the greatest potential among us Saami to become our literary language, namely the ‘South Saami literary language’. This language had been used for almost 200 years when the Swedes discovered that it was not ‘real Saami’. It was so natural by the way, we were not ‘real Saami’, so our language could not be ‘real Saami’.⁴⁷

It is worth noting that Stenberg, long after publication in OLSS had ceased, still considered the literary language her own. Stenberg’s remarks and the replacement of OLSS by *Nordlapska bokspråket* can be seen in the context of the Swedish social Darwinist *lapp-ska-vara-lapp* policy (Swedish for ‘Lapps should

be Lapps') which prevailed in the late 1800s and far into the 20th century and promoted a prejudiced stereotype of the Saami as merely a reindeer-herding nomadic people who must be kept away from the benefits of civilization. The Forest Saami's more sedentary and multifaceted *genre de vie* challenged this stereotype and as a consequence, the Forest Saami were deprived of their Saami rights.

Concluding remarks

Old Literary Southern Saami was the first Saami literary language used in print media and was generally accepted by translators and writers who published in Saami; the quote from Stenberg above also points to acceptance among Saami. OLSS was used in Saami publications for over 150 years until the late 1800s, when it was superseded by Literary Northern Saami. Its main purpose was to provide a language to be used by priests in their Christian Lutheran mission in Saami areas, hence the focus on texts related the catechism and central biblical texts, and for practical purposes, church manuals. Another objective was to promote literacy in Saami, for example by means of primers, which largely went hand in hand with the missionary endeavours.

Fjellström's preliminary version of OLSS from 1738 provided the selection of base for the literary language. The orthographic codification was settled at the conferences in 1743 and 1744, where lexical changes were also made. However, the development of the language continued along with the translation work. The *Lexicon Lapponicum* from 1780 provided an updated version and a thorough *codification* of the language.

After the publication of the Bible in 1811, Saami-language publications became somewhat more variegated. In this expansion phase, a number of publications, still with Christian content and edifying religious motifs, but less closely linked to the traditional texts, appeared, in addition to more profane publications such as almanacs and public school textbooks.

Even though the publications in OLSS were aimed at the Saami, very few of them have Saami themes or content that specifically addresses the Saami, and very few were originally written in OLSS, most being translations.

Endnotes

- 1 Lundmark 2016
- 2 Wetterberg 2020: 135–131
- 3 Forsgren 1988: 1
- 4 Korhonen 2016: 742
- 5 Koponen 2022: 106
- 6 Cf. Qvigstad & Wiklund 1899: 27; Wiklund 1915: 301–303
- 7 Qvigstad & Wiklund 1899
- 8 Forsgren 1988
- 9 Fjellström 1738, 1755, 1790
- 10 Lindahl & Öhrling 1780
- 11 2000: 35–37, 86–88
- 12 1972
- 13 2000: 36
- 14 Wiklund 1922: 22
- 15 cf. Qvigstad 1947: 37; This Olaus Stephani Graan from the Ume Saami area should not be confused with his namesake, who was born in Uppland and served as vicar in Piteå between 1656 and 1689. The latter Olaus Stephani Graan published three books in Saami (Qvigstad & Wiklund 1899: 20–22; Forsgren 1988: 14–19).
- 16 Larsson 1997: 103; cf. Qvigstad 1899: 12–13, 1933; Koponen 2010
- 17 Wilson 2008

- 18 Korhonen 2016: 749
 19 Forsgren 1988: 22
 20 Hildebrand 2024
 21 Enfaldig förklaring öfwer Lvtheri lilla catechismum, stält genom spörsmähl och swar 'A simple explanation of Luther's Small Catechism, compiled by questions and answers'
 22 'Olaf Svebelii Explanation of Luther's Small Catechism by way of questions and answers. To serve the Saami youth in their advancement in knowledge of the Christian faith'
 23 Forsgren 1988: 38; 2001: 85
 24 Högström 1747: 71
 25 Forsgren 1988: 41
 26 1-584
 27 585-692
 28 xii-lxi
 29 Selvén 2022
 30 Læstadius 1833: 147
 31 xlviii
 32 Hasselbrink 1981: 158
 33 Forsgren 1988: 61
 34 Qvigstad & Wiklund 1899: 43
 35 Ibid. 42
 36 Ibid. 48
 37 Qvigstad & Wiklund 1899: 66
 38 For a thorough survey on Saami hymnals and their authors, see Hasselbrink 1958.
 39 Forsgren 1988: 20
 40 Qvigstad & Wiklund 1899: 23
 41 For a thorough discussion on the educational aspects of early Saami print media see Lindmark 2014.
 42 cf. Qvigstad & Wiklund 1899: 35-37, 46-47, 65
 43 Qvigstad & Wiklund 1899: 36-37; Forsgren 1988: 47
 44 Læstadius 1827
 45 Nordberg 1983: 106-107, 109
 46 1986:22-23
 47 Lindholm & Stenberg 1920: 82. I would like to thank Olle Kejonen (Uppsala) for bringing the this to my attention.

References

- [ABC-bok] (1851). Hernösandesne [Härnösand] *Almanacka jaken autest lådnestejen Christusen räгатemen mangel 1825[...].* (1824). Stockholm: Norstedt.
 Fjellström, Pehr (1738). *Dictionarium sueco-lapponicum, eller En orda-bok[...].* Stockholm: Horrn
 Fjellström, Pehr (1738). *Grammatica lapponica[...].* Stockholm: Horrn.
 Fjellström, Pehr [Svebilius, Olof] (1738). *Olai Swebelii Förklaring öfwer Lvtheri lilla catechismum, steld genom spörsmähl och swar. Then lappska ungdomen til tjenst och befordran i christendomens kunskap[...].* Stockholm: Horrn.
 Fjellström, Pehr [Svebilius, Olof] (1755). *D. Ol. Swebilii Catechesen tjälgestem katjelwasi ja wastadusi pakti: same kiäli puoktetum P. Fjellströrest. Kongelats kostedemin.* Stockholm: Salvius.
 Fjellström, Pehr [Svebilius, Olof] (1790). *D. Ol. Swebilii Catechesen tjälgestem katjalwasi ja wastadusi pakti: same kiäli puoktetum P. Fjellströrest. Kongelats kostedemin.* Stockholm: Carlbohm.
 Forsgren, Tuuli (1988). *Samisk kyrko- och undervisningslitteratur i Sverige 1619-1850.* 2nd ed. Umeå: Forskningsarkivet.
 Forsgren, Tuuli (2001). Gamla protokoll berättar. Språkkonferenser 1743 och 1744. *Oknytt 1-2*, 81-98.

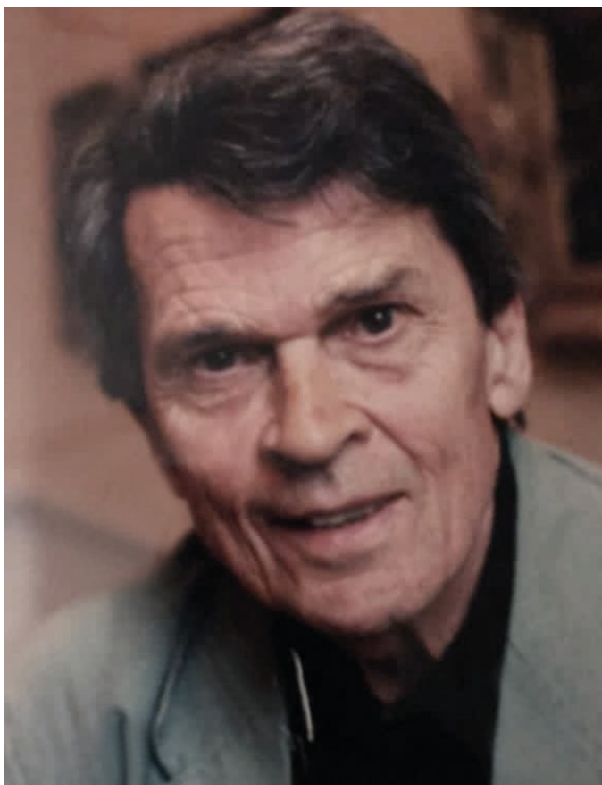
- Gossner, Johannes(1850). *Almatja-waimo, akt Herran tempel jalla päreken wiesom-saije, sadnes ja jakkeje kristegasiti tsuikotum lække kåwi pakto*. Umeå
- Hansegård, Nils Erik (2000). *Dialekt eller språk?: om de västsamiska och norrbottensfinska skriftspråken*. Uppsala: Finsk-ugriska institutionen, Univ.
- Hasselbrink, Gustav (1958). Lapska psalmböcker i Sverige. Forum Theologicum XV. Årsbok för *Härnösands stifts teologiska sällskap*, 19–51.
- Hasselbrink, Gustav(1981). *Südlappisches Wörterbuch Bd 1 Grammatik = Wörterbuch Å-Flytt'edh = Giëleleäruo = Baaguog'ärjaa Å-Flytt'edh*:Uppsala: Dialekt- och folkminnesarkivet.
- Haugen, , Einar (1972). *The ecology of language: essays*. Stanford, Calif.: Stanford U.P.
- Hildebrand, Bengt (2024). Pehr Fjellström. In: *Svenskt biografiskt lexikon*. <https://sok.riksarkivet.se/sbl/artikel/14174>, retrieved 2024-05-31.
- Högström, Pehr (1980[1747]). *Beskrifning öfwer de til Sweriges krona lydande lapmarker*. Umeå: Två förläggare.
- Koponen, Eino (2010). Johannes Tornaeuksen Manuale Lapponicum in murrepohjasta ja vaikutuksesta ruotsinlapin kirjakielen myöhempään kehitykseen. In: Saarinen, Sirkka, Siitonen, Kirsti & Vaittinen, Tanja (Eds.). *Sanoista kirjakieliin: juhlaKirja Kaisa Häkkiselle 17. marraskuuta 2010*, p. 43–52. Helsinki: Suomalais-ugrilaisen seura.
- Koponen, Eino (2022): Saami, general introduction. In Bakró-Nagy, M., Laakso, J. & Skribnik, E. (ed.). *Oxford Guide to the Uralic Languages*, p. 103–112. Oxford: *Oxford University Press*.
- Korhonen, Olavi (2016). Samiskan under fyra sekler i Svenska kyrkans arbete. In: Lindmark, D. & Sundström, O. (eds.). *De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna: en vetenskaplig antologi*, p. 735–798. Skellefteå: Artos.
- Larsson, Lars-Gunnar 1997: Prästen och ordet. Ur den samiska lexikografins historia. *LexicoNordica* 4,101–117.
- Lindahl, E. & Öhring, J. (1780[2015]). *Lexicon lapponicum eller lapsk ordbok[...]*. Stockholm: Lappmarks Ecklesiastikverk.
- Lindholm, Valdemar & Stenberg, Karin (1920). *Dat läh mijen situd!: Det är vår vilja: en vädjan till den svenska nationen från samefolket*. Stockholm: Svenska förlaget.
- Lindmark, Daniel (2014) Educational Media in Sápmi. Religious Instruction in a Missionary Context (1619–1811). *Bildungsgeschichte: International Journal for the Historiography of Education*. Vol. 4, nr 1, 51–62.
- Lundmark, Bo (2016). Medeltida vittnesbörd om samerna och den katolska kyrkan: In: Lindmark, D. & Sundström, O. (eds.). *De historiska relationerna mellan Svenska kyrkan och samerna: en vetenskaplig antologi*, p. 221–240. Skellefteå: Artos.
- Læstadius, Petrus (1833). *Fortsättning af Journalen öfver missions-resor i Lappmarken innefattande åren 1828–1832*. Stockholm: Nordström
- Nordberg, Arne(1983). Gustav Westerlund och de fattiga, hans ömtåliga skötebarn. En självvranssakandehögmässa vid storhelgen i Arvidsjaur under 1800-talets nödår. In: Edlund, L.-E. & Ericsson, T. (eds.). *Tre kulturer: medlemsbok för Johan Nordlander-sällskapet*. 1, p. 83–119. Umeå: Johan Nordlander-sällskapet.
- Qvigstad, Just (1899). Uebersicht der geschichte der lappischen sprachforschung. In: *Suomalais-Ugrilaisen Seuran Aikakauskirja XVI*:3, 11–29.
- Qvigstad, Just (1933). Die Sprache in Tornæus' Manuale Lapponicum. In: *Liber semisaeularis Societatis Fenno-Ugricae*, p.336–350. Suomalais-Ugrilaisen Seuran Toimituksia 67.Helsinki:Suomalais-Ugrilainen Seura.

- Qvigstad, Just (1947). Sproget i Graans Manuale Lapponicum. In: Bergsland, K. (ed.). *Lapponica*, p.18-39. Oslo: Aschehoug.
- Qvigstad, Just & Wiklund, Karl Bernhard (1899). *Bibliographie der lappischen Litteratur*. Helsinki: Die Finnische Litteraturgesellschaft.
- Selvén, Sebastian (2022). De svenska biblarna som aldrig blev av: upplysningsideal i den gustavianska tidens judiska och kristna bibelöversättningar. In: *1700-tal: Nordic Journal for Eighteenth-Century Studies*, 19,50–71.
- Sköld, Tryggve (1986). Pehr Fjellström och det svensksamiska skriftspråket. *Saga och sed: Kungl. Gustav Adolfs akademis årsbok. 1984*. Uppsala: Kungl. Gustav Adolfs akademien.
- Wetterberg, Gunnar(2022). *Prästerna*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.
- Wiklund, Karl-Bernhard (1915). *Lärobok i lapska språket*. 2nd ed. Uppsala: Akademiska bokhandeln.
- Wiklund, Karl-Bernhard(1922). De första lapska böckerna.*Tidskrift för Bok- och Biblioteksväsen, Årgång IX*, 13–28.
- Wilson, Karin (2008). *Markusevangeliet i Lars Rangius samiska översättning från 1713*. Diss. Uppsala: Uppsala University.

Unprinted manuscript

- Læstadius, Petrus 1827: Högmässopredikan i Arjeplogs kyrka söndagen Septuagesima 1827. Oavslutat koncept. Kungliga Bibliotekets handskriftavdelning A 692.

Per Buer var et viktig forbilde for journalisten Gunvald Opstad.

Medieminner

Til minne om min læremester

Av Gunvald Opstad
Tidligere journalist

Gunvald Opstad (født 2. januar 1935 i Søndeled) er en norsk kulturjournalist og forfatter. Han var journalist fra 1956 i Jarlsberg (Holmestrand), Aftenposten, Vårt Land og fra 1964 til 1998 i Fædrelandsvennen. Han har kåsert i NRK, Klassekampen og Journalisten, og har skrevet i en rekke kulturtidsskrifter, også som norsk korrespondent for det danske kunstitidsskriftet Hrymfaxe. Opstad har skrevet 16 bøker, hvorav flere omhandler sørlandsk kunst og kultur, som Sørlandet og malerne og biografier om kunstnere som Vilhelm Krag og Else Marie Jakobsen. For sitt arbeid har han mottatt flere utmerkelser, inkludert Kongens fortjenstmedalje i gull og Vest-Agder fylkes kulturpris.

Tidligere redaktør Per Buer døde den 10. oktober 2024, 98 år gammel.

Han ble min læremester, inspirator og mitt forbilde uti journalistikken fra jeg begynte hos ham i avisa Jarlsberg i Holmestrand i 1956. Da var jeg 21 år gammel, han var 31.

Med sykkel, en trekasse med bøker og gitaren tok jeg toget til Holmestrand en vakker høstdag. Der fikk jeg hybel hos fru Scheftlein i Langgata, tente den osende parafinbrenneren og la meg med hodet lengst inne i rommet. Hybelen lå nemlig med hjørnet midt ut i Langgata, byens hovedåre, så mine forgjengere hadde hatt flere interessante besøk av trailere på rommet.

Avisa hadde et opplag på et par tusen og kom ut to dager i uka. Det eksisterte noe som het læretid den gang, den varte i fire år, og lønna steg med åra. Jeg starta med 7500 kroner året, men så var heller ikke middagen så dyr på Melkebaren enten du spiste seibiff, fiskepudding, pølser eller kjøttkaker. Og alltid med grønne erter til. Og det hendte ikke så sjelden at jeg også ble invitert til middag hos Per og hans franske kone Marie Therese og deres barn.

En fordomsfri redaktør

Per Buer var en fin og fordomsfri redaktør, og han satte meg på de allsidigste oppgaver, fra brann og skapsprenkning til bokanmeldelser og portrettintervjuer. Og han lærte meg alt om språk, for eksempel da han gjennomgikk mitt første store portrettintervju, som var med Kåre Holt, dikteren som bodde på fjellet over Holmestrand. Det var mer rødt enn svart på manuskriptet da han hadde gjennomgått det. Og jeg som var så stolt av det på forhånd! Men dommen var rettferdig og ledet meg på den rette journalistiske vei. Og ellers var jo Per i all sin ferd en veldig og elskverdig sjef som bare oppmuntret meg med små, høflige anbefalinger. Jeg satte uendelig stor pris på redaktøren.

Per Buer var redaktør i Jarlsberg på 1950-tallet.

Når Holmestrands symfoniorkester trengte en solist, trådte Per Buer frem med oboen.

Man kunne jo få reaksjoner også fra lesere i småbyen Holmestrand, eller Somlestrand som Rolv Wesenlund kalte den. Han var fra Horten. En gang jeg virkelig hadde dybdeintervjuet en av byens markante skikkelser, kom byens populære politikonstabel Jompa opp i redaksjonen for å se om jeg hadde fått englevinger. Det var fordi jeg hadde skrevet så uendelig vakkert om en mann som ifølge Jompa ikke var byens beste. På den annen side var det ingen som protesterte da jeg skrev om byens noe fuktige sakfører at i disse dager fyller advokat NN sin femtiårsdag.

En stabel med setesdalslefser

Manuskriptene den gang lignet på en stabel med setesdalslefser, ferdig smurt, med mye smør. Vi skrev dem på skrivemaskin, strøk og klistret og limte. Noen egen fotograf hadde vi ikke i Jarlsberg, vi tok bildene selv. Til det hadde vi noen bastante, firkanta bokser hengende i ei reim rundt halsen. De så ut som fuglekasser. For å få bildene på trykk måtte vi lage sink-klisjeer av dem, det skjedde i Drammen. Så min oppgave var derfor å få sendt dem med bussen og hente dem igjen.

Senere fikk Jarlsberg sin egen klisjemaskin, der en grammofonstift føk frem og tilbake over bildet og skapte riller i en plastskive.

Og slik gikk dagene i min læretid under Per Buer. Skulle jeg på kommunestyremøte i en av bygdene om kvelden, tok jeg meg en middagshvil på et leie av aviser i hjørnet av kontoret. Med en fire siders avis skulle det nesten en årgang av Jarlsberg til for å ligge noenlunde bløtt på golvet. Klimaet på kontoret var heller ikke ideelt, det lå rotter og råtnet i veggene på den gamle trebygningen på Torvet og lukta fælt.

Men det bar dagens papiravis ikke noe preg av. Den var ren og sober, og preget av redaktørens innsikt, formuleringsevne og gode oversikt.

Jeg kunne ikke fått noen bedre sjef i min læretid enn Per Buer. Og så var han så musikalsk! Det demonstrerte han til fulle en kveld på byens hotell Societeten, som ikke på noen måte levde opp til sitt navn. Der var han solist med byens noe haltende symfoniorkester i den italienske 1700-tallskomponisten Domenico Cimarosas obokonsert, et meget krevende verk for instrumentet som Per fremførte med bravur. Uten å la seg forstyrre et øyeblikk av dama som knaska epler på første benk.

Jeg jobbet for ham fra 1. oktober 1956 til 31. august 1958, og fikk en god attest da jeg slutta. «Journalist Opstad har vært en god mann for oss. Hans journalistiske evner er utvilsomme, han skriver lett og sikkert, og har god teft. Jeg tror han særlig vil gjøre det godt med underholdningsstoff. Han har evnen til å bringe et smil inn i de ellers nokså tørre og grå spalter», skrev han. Dessuten var jeg «grei å ha gjøre med, hyggelig og med godt humør».

Ikke verst! Jeg hadde jo ingen presseerfaring da jeg begynte hos ham, hadde bare redigert grønnrussavisa i Risør og soldatavisa Grenseposten på Høybuktmoen i Kirkenes. Hadde ingen utdanning heller, bare et korrespondansekurs i journalistikk og realskolen i Risør. Og noen utdanning fikk jeg heller ikke siden i livet, bortsett fra ett år på Journalistakademiet under Carl Just.

Etter Journalistakademiet startet jeg med et sommervikariat i Aftenposten, jobbet deretter fire år på natt i Vårt Land før jeg ble ansatt i Fædrelandsvennen for resten av mitt arbeidsliv, avbrutt av Statens treårige arbeidsstipend to ganger for å skrive bøker.

Hang til sørlanderi

I debutboka Sol, sommer, Sørland! ironiserte jeg med Fædrelandsvennens hang til sørlanderi, til å dvele ved fortiden og idyllisere landsdelens liv, noe som førte til at jeg ble nektet å skrive om kultur i avisa. Det vedtaket protesterte mange mot, blant annet Jan Erik Vold, som skrev at «å be Gunvald Opstad gå over til almen journalistikk er som å be Ella Fitzgerald synge hva hun vil, bare ikke jazz», et innlegg redaktørene unnlot å trykke, men som gjorde slutt på boikotten.

Siden skrev jeg 15 bøker, de fleste om kunst og kultur, men også Utav reisendes folk om de siste båtfanter og en praktbok om Norge som ble utgitt i mange land fra Japan til USA. Blant kunstbøkene er samleverket Sørlandet og malerne, Vinterland om OL-utstillingen på Lillehammer, og biografier om Amaldus Nielsen, Olaf Isaachsen, Reidar Rudjord, Else Marie Jakobsen og Ottar Helge Johannessen. Men mest stolt er jeg over å ha skrevet Min far Emanuel, et verk på 364 sider som forteller om det slitsomme livet en flittig og arbeidsom mann hadde for å overleve med sin familie i første halvdel av 1900-tallet.

Slik ble mitt arbeidsliv.

Og noen må ha satt pris på det jeg har skrevet, for sannelig er 90-åringen blitt belønnet med både æresmedlemskap i Christianssands kunstforening, Vilhelm Krag-prisen, Vest-Agder fylkes kulturpris, Kristiansand kommunes kulturpris og Kongens fortjenstmedalje i gull.

Så takk, min gode venn Per Buer, som satte meg i gang med skriveingen!

Paul Bjerke og Lars Julius Halvorsen

PRESSESTØTTEN

Orkana Akademisk

FAGPRESSEN 125 ÅR

Tone Kristin Aker og Paul Bjerke (red.)

Orkana
Akademisk

Bokanmeldelse

Paul Bjerke og Lars Julius Halvorsen

Pressestøtten

288 sider

Orkana Akademisk 2023

Tone Kristin Aker og Paul Bjerke (red.)

Fagpressen 125 år

333 sider

Orkana Akademisk 2023

Pressestøtten gjennomlyst

Av Hans Fredrik Dahl

Professor emeritus,

Universitetet i Oslo

Det er en utbredt oppfatning i Norge (som i andre land) at valget av medier er vårt eget, altså at medietilbudet følger folks etterspørsel. Men det er feil. Medietilbudet skyldes langt på vei politisk styring. Hva som vises av lyd og bilder i samfunnet, og hva som tilbys av tekst og trykk, blir blant annet til gjennom en enorm tilskuddsmaskin som i realiteten bestemmer hva folk kan og skal velge.

Ikke på noe område er dette så klart som når det gjelder pressen, nyhetsmediene i Norge. Vi tror kanskje at valget av avis (eller av ingen avis i det hele tatt) er fritt. Men valget er underkastet en statlig subsidiering som i prinsippet kan måles med skolen eller forsvaret. Altså en mediestruktur som styres av en offentlig pengestrøm som igjen langt på vei bestemmer forbruket.

Hvordan det er blitt slik, går fram av Paul Bjerke og Lars Julius Halvorsens nye bok «Pressestøtten». Skjønt bok – den er i lange partier en utredning, eller kanskje heller et resyme av alle utredninger omkring pressestøtten, som igjen er et system som deler seg i utallige krinkelkroker og ordninger fra 1960-årene og frem til i dag. Gjennom alle detaljer løper imidlertid bransjens eget ønske om et mediesystem preget av offentlige penger, skjønt styrt av den selv, slik at forbrukernes frie valg i praksis kan minimeres.

To milliarder kroner

Ta den viktigste faktoren i dette – at trykte nyheter skal være billigere enn alt annet i samfunnet. Billigere enn bananer, bussbilletter, briller – enn hva som helst. Alle andre må nemlig betale en skatt som nyhetsmediene slipper, en omsetnings- eller merverdiavgift som til sammen gjør samfunnet dyrere, men nyhetsmediene relativt billigere enn alt annet. Dette moms fritaket – svarende til to milliarder kroner – utgjør størstedelen av det som til sammen gis av offentlig støtte til pressen i Norge.

Hvorfor nettopp nyhetene har dette privilegiet, går langt tilbake. I 1936, da regjeringen Nygaardsvold innførte den svært omdiskuterte omsetningsavgiften, noe nytt den gangen, ble trykte ord unntatt, slik at bøker, aviser og blad kunne kjøpes og selges avgiftsfritt. Den gangen var avgiften én prosent og ikke

så viktig, men siden har den økt jevnt og trutt og blitt til en merverdiavgift på 25 prosent. Å slippe den er blitt et konkurransefortrinn uten like. For pressen, som omsetter mye mer av trykk enn andre, er null-momsen en prismessig gave, særlig hvis den kan avgrenses til en selv og bli en *eksklusiv* fordel. Det siste skjedde faktisk da hele ukepressen i 1965 ble ilagt moms for å dekke utgiftene til den litteraturstøtten som staten samtidig innførte. Det spilte liten rolle for pressen at romaner og dikt kom i bibliotekhyllene. Langt viktigere var det at Kulturrådets innkjøp førte til at ukebladene fikk moms, noe som tvang dem til å øke utsalgsprisen vesentlig.

Denne mistroen til ukebladene er på sin side en tradisjon i norsk kulturpolitikk. At bøker og aviser er høyverdige, mens blader og tegneserier derimot er lavverdige, har vært den alminnelige mening siden populærkulturen slo igjennom og amerikanismen ble en trussel etter 1945. Ukebladene har riktig nok slått tilbake og krevd momsfritak, de også, særlig da det i 1980-årene ble klart at avisene tok opp typisk «ukebladstoff» i sine spalter. Også nyhetene ble jo vinklet etter mange av de samme underholdningskriteriene som særlig kjendisbladet *Se og Hør* sto for.

Nei til *Se og hør*

Etter initiativ fra Ukepressens informasjonskontor fikk Senter for medieøkonomi ved BI i oppdrag å undersøke om ikke ukebladene og avisene egentlig konkurrerte på samme markedet. Utførlige innholdsanalyser av VG kontra *Se og Hør* konkluderte med at det gjorde de. «Infotainment» ble samtidig sagt å være en allmenn medietrend, noe som på sikt gjorde ukeblad og aviser – særlig løssalgsviser – lik hverandre. Men BIs undersøkelse ble lagt i skuffen. *Se og Hørs* mangeårige – men akk så forgjeves – kamp for å slippe moms og definere seg selv som «avis», er da også grundig beskrevet i Bjerkes og Halvorsens bok og kan belegges i en rik litteratur – for eksempel «Det trykte ord – likhet for loven?» (Rolf Høyser, red, 1998).

Fordelen ved den null-momsen som all presse unntatt ukebladene nyter godt av, fremgår av det følgende: Oms/moms er en slags skatt som beregnes av hver eneste omsetning i samfunnet, ved at avgiften legges på og slik fordyrer hvert enkelt salgs- eller omsetningsledd. Den beregnes altså ikke etter et selskaps totale profitt, men etter de transaksjonene som ligger til grunn for virksomheten. Og det er en enorm fordel å slippe den. Når en avis i dag koster 50 kroner i utvalg, kan avisen selv putte fortjenesten i lommen uten å måtte svare fjerdedelen av den – kanskje fem–ti kroner – til staten.

Nå er ikke alt ved en avis fritatt, selvfølgelig (det samme gjelder andre utgivere). Salg og kjøp av annonser, for eksempel, er moms-belagt. Det avgiftsfrie er det journalistiske innholdet, det avisen selv produserer – ordet. At det trykte ord ikke er avgiftsbelagt, gjør at det er billigere enn i mange andre land, men fremfor alt at det står sterkere enn andre forbruksvarer.

Ulike tilskudd

I tillegg til avgiftsfritak består pressestøtten av en serie positive tilskudd fra staten – til papir, porto, statsannonser og så videre. Disse tilskuddene og deres forandringer over tid med hensyn til slike ting som frekvens, størrelse og regnskapstall, gjenspeiler bestemte verdier som kan synes forvirrende i detaljene, men som gjenspeiler langsiktige tradisjoner i norsk historie – preferanse for det lille, det lokale og det jevne fremfor det store, det sentrale og det økonomisk lønnsomme.

Det siste først. Produksjonsstøtten i Norge, som i dag beløper seg til omtrent 240 millioner kroner årlig, springer ut av ønsket om å stagge de store, det vil si bremse høyreavisene som i 1960-årene truet med å overta nyhetsmarkedet. Her kan linjen strekkes tilbake til krigen, da Arbeiderpartiets ledelse mente at deres aviser hadde fått unngjelde for 1930-årenes antinazisme ved å bli nedlagt av tyskerne, mens *Aftenposten* og de øvrige store virket som rene propagandaorganer. Forargelsen over at de borgerlige

unnlot å måtte svi for dette etter 1945, var stor blant Ap-ledelsen. Og da arbeiderpressen ble ytterligere utsatt i 1950-årene, oppsto tanken om en offentlig støtte. Hvordan og hvor, er velkjent og gjentas også her.

Produksjonstilskuddet ble altså vedtatt av Stortinget i 1967 og satt ut i livet fra 1969–70. Målet var å redde arbeiderpressen, som på de fleste steder var nummer to eller tre etter den dominerende, lønnsomme konservative avisen. Tilskuddet fortsatte under dette siktemålet, i skiftende detaljer over tid. I 1990 gjaldt det å redde *Arbeiderbladet* selv – det gikk med et skrik. Pressestøtten i Norge er derfor tilpasset et grunnleggende politisk formål: venstresiden mot høyresiden. Den har gått opp i røde, ned i blå regjeringsperioder; est ut under sosialdemokratiet, krympet i borgerlige tider – skjønt hele veien som en statsordning styrt etter allmenne regler. Alle detaljene, utredningene, komiteene og ordningene gjenfinnes med år og tall i Bjerkes og Halvorsens bok. Og alt går ut på å opprettholde en avisstruktur som svarer til partisystemet mer enn til publikum.

Partipressen forvitrer

Men her inntre en forskjell. Partipressen forvitrer, definitivt fra ca. 1990. Mens støtteordningen var skapt ved at staten overtok der partiene tidligere hadde sørget for sine aviser (i Sverige ble den tilsvarende pressestøtte-ordningen tenkt som en ren partistøtte), skulle man tro at den nye tendensen til uavhengig nyhetsrapportering i parti-frie aviser fra 90-årene ville endre støtten dramatisk. Men det gjorde den ikke. Det hviler en konservatisme her.

Pressen selv sa gjennom sine organisasjoner nei til endringer. Den foretrakk kombinasjonen moms-fritak–produksjonsstøtte – den første en fordel for de store, den siste en garanti for de mindre – som statens bidrag til å opprettholde dagspressen i Norge som den var (man tviholdt på uttrykket «dagspressen» selv etter at departementene gikk over til å snakke om «nyhetsmediene»).

Fordi støtten gikk over et statsbudsjett vedtatt i Stortinget, fikk representantenes preferanser her mye å si. Og da ble støtten tilpasset den *lokale* pressen. Norge fikk ved statens hjelp en serie nye bygdeblad. Etter som de store by-avisene døde ut (målet om å opprettholde nr. 2- og nr. 3-avisene måtte med tiden oppgis), ble stammen gjødslet nedenfra – med lokalaviser i slagkraftige organisasjoner, etter hvert også i lokalavis-konserner, bærere av den evinnelige stordriftsfordelen.

Flere lokalaviser

I de femten årene inntil toppåret i 2014 økte tallet på lokale ukeaviser fra 30 til 84, alle på grunn av pressestøtten. Revisjon av både frekvens og opplagsgrense sørget for det. Før snakket man om avisen som allmennorgan, mangfoldig i sin nyhetsdekning; nå får selv «nisjeorganer» støtte, og ørsmå «meningsaviser» anses verdifulle i seg selv. Samiske aviser har hele tiden fått særbehandling, selvfølgelig.

Men nettet, digitaliseringen, den nye papir-frie tiden etter år 2000 – kunne pressestøtten overleve den?

Ja – ved tilpassinger. Ved at de gamle prinsippene om geografisk og politisk differensiering ble avløst av ønsket om å bevare de redaktørstyrte nyhetsmediene med «plattformnøytral» nett-spredning (fra 2014). Avisene fikk støtte i takt med at de lærte sine nettabonnenter å betale. Til og med rene nettaviser kunne være berettiget til pressestøtte, forutsatt at leserne betalte for seg – i 2022 fikk 18 rene nettpublikasjoner produksjonstilskudd. Samtidig ble innrykket av statsannonser, som opprinnelig hadde utgjort mer enn halve produksjonstilskuddet, avvirket; offentlige etater viste liten interesse for å berge avisene på denne måten. Portolettelsen falt også; Postverket ble jo en markedsbedrift. I takt med at avisene lyktes i å føre abonnentene over til nettbetaling, kom inntekten derfra til å overstige annonsene, hvilket ifølge Bjerke og Halvorsen innebærer et historisk skifte fra annonsør-baserte til leser-baserte medier.

Et område av det trykte ord som gjennom tidene har falt utenfor produksjonstilskuddet, er organi-

sasjons- eller fagbladene. Trykksaker utgitt av og for yrker, fagforeninger og interessegrupper bringer nok informasjon, ja, kunnskap i dybden, men da om bestemte del-områder, ikke om brede aktualiteter fra inn- og utland, som pressestøtten opprinnelig skulle verne. At disse bladene stiller i en annen klasse enn pressen, antydes i uttrykk som at fagpressen tilhører «organisasjonssamfunnet»¹ eller er «bare for de sære».² Likevel har fagpressen siden den ble organisert i 1890-årene, insistert på likeverd med dagspressen – og med tiden oppnådd det, i hovedsak fordi det har lyktes å organisere den etter et prinsipp om å skille mellom utgiveren (foreningen, yrket) og selve bladet. Dette kunne skje ved at bladinnholdet ble gjort uavhengig av medlemmenes interesser, hvilket igjen gjorde journalistikken verdifull. Fagpressen – som den her belyses i Tone Kristin Akers og Paul Bjerkes antologi «Fagpressen 125 år» – ble til sist opptatt i Norsk Presseforbund i 1996, på like linje med pressens andre redaktører og utgivere, og anerkjent som journalistisk medium ved å få null-moms også for sin digitale utbredelse på linje med nyhetsmediene.

Flere lokalaviser

Fagpressen strever med å komme inn under produksjonsstøtten også; det ville gitt full anerkjennelse, men her står den foreløpig bare i ytterkanten ved å tilstås innovasjons- og utviklingsstøtte, ikke produksjonsstøtte. Å dømme etter den optimistiske tonen i antologien til Aker og Bjerke, der åtte medieforskere gjør dypdykk i ulike fagpresse-emner, vil de nok kunne oppnå dette også. Ikke minst fremgår dette av Birgitte Kjos Fonns studie av «Dine Penger» – et fagblad hvis saksområde har trengt langt inn i den allmenne journalistikken og slik sett bidrar til anerkjennelse av fagpressens «dybdejournalistikk» *kontra* den øvrige pressens brede tilnærming.

Men også andre kategorier unndras produksjonsstøtte. Løssalgsaviser er for eksempel uttrykkelig unntatt. *Dagblad-* eller *VG-*leserne sverger til aviser som nok er sikret null-moms som andre trykksaker, men er uverdige den produksjonsstøtten andre får. Så der står løssalgsavisene, i likhet med ukebladene, gratisavisene og fagpressen, utenfor den statlige produksjonshjelpen – utenfor det systemet som i sin tid ble lansert for å sikre bransjens makt over markedet.

Noter

- 1 Aker, T.K., og Bjerke, P. (2023). Innledning. I Aker, T.K. og Bjerke, P. (red.). *Fagpressen i 125 år*, s. 127. Orkana Akademisk.
- 2 Sveen, B. (1991). *Fagpressen er viktig for alle, ikke bare de sære*. Magisterhandling. Institutt for sosiologi, Universitetet i Oslo. Sitert fra Aker, T.K. og Bjerke, P. (2023). Innledning. I Aker, T.K. og Bjerke, P. (red.). *Fagpressen i 125 år*, s. 127. Orkana Akademisk.

Om bidragsyterne

Eli Skogerbø (f. 1962) er professor ved Institutt for medier og kommunikasjon ved Universitetet i Oslo (UiO), der hun er en av to ledere for Senter for studier av politisk kommunikasjon (POLKOM). Skogerbø har en PhD i statsvitenskap og forsker på og underviser i politisk kommunikasjon. Hun har bl.a. forsket på mediedekningen av kommisjoner med oppgave å avdekke historisk urett i Norge og Australia, sosiale medier, valg og valgkamp og samisk politisk kommunikasjon og journalistikk.

Eva Josefsen (f. 1961) er professor i samfunnsvitenskap ved UiT – Norges arktiske universitet og har en PhD i statsvitenskap. Hun underviser på bachelor- og masternivå og har vært leder for forskningsprosjektet TRUCOM (2020-2024), som var inspirert av Stortingets ønske om følgeforskning av Sannhetskommisjonens arbeid og rapport. Josefsens forskningsinteresser inkluderer offentlig forvaltning, valgforskning og samepolitikk.

Amalie Drage Habbestad (f.1994) er ansatt som førstekonsulent på Senter for Samiske Studier ved UiT. Hun har en master i historie fra Uppsala Universitet (2021) og en master i urfolksstudier i fra UiT Norges Arktiske Universitet (2023). Habbestad jobbet som vitenskapelig assistent for forskningsprosjektet TRUCOM fra 2022-2024. Hennes forskningsinteresser inkluderer sannhets- og forsoningskommisjoner i Norden og teoretiske perspektiver på forsoning.

Maren Rønning Fjærli (f. 1998) er ansatt som vitenskapelig assistent ved Institutt for medier og kommunikasjon ved Universitetet i Oslo (UiO).

Hun har bakgrunn fra journalistikk og har en mastergrad i medievitenskap fra UiO, der hun undersøkte hvordan norske nyhetsmedier fremstilte Russlands invasjon av Ukraina. Fjærli's forskningsinteresser inkluderer nyhetsanalyse, fredsjournalistikk, kvalitativ tekstanalyse og diskursanalyse.

Inker-Anni Sara is Associate Professor of Sámi and Indigenous Journalism at the Sámi University of Applied Sciences (Samisk høgskole) in Guovdageaidnu, Norway. In recent years, Sara has worked for the master's program in Sámi Journalism from an Indigenous Perspective and the Bachelor's Programme in Reindeer Husbandry Studies.

Currently, Sara focuses on strategic communication and media transparency related to the green transition taking place in Sápmi. Earlier, Sara focused on Indigenous and Sámi journalism and strategic communication in relation to the planned Arctic Railway and sought to link the theme of the Arctic Railway to the broader research interests in the Sámi media, especially the meaning of the Sámi media for the Sámi public debate and democratic process in the Sami society. Her research interests are also in Sámi media systems, Indigenous participation and consultation.

Niamh Ní Bhroin (f.1980) er førsteamanuensis i medievitenskap ved Universitetet i Agder. Hun forsker på hvordan nye medier og medieinnovasjoner påvirker hverdagslivet til barn og unge. Hun forsker også på hvordan nye medier og teknologier brukes av minoriteter og urfolk. Ní Bhroin har doktorgrad i medievitenskap fra Institutt for medier og kommunikasjon ved Universitetet i Oslo (2015).

Torbjörn Söder er dosent i finsk-ugriske språk og underviser i nord- og sørsamisk ved Uppsala universitet. Hans hovedinteresser er språkbeskrivelse, språkkontakt og historisk lingvistik. For tiden er forskningen hans fokusert på det gamle sørsamiske skriftspråket (sv. sydlapska bokspråket), som var et litterært språk utviklet på 1700-tallet og brukt, hovedsakelig i religiøse sammenhenger, frem til slutten av 1800-tallet.

For forfattere og fagfeller

Forfatterveiledning for Mediehistorisk Tidsskrift

Mediehistorisk Tidsskrift er Norges eneste mediehistoriske tidsskrift. Det har åpen publisering etter open access-prinsippet, er fagfellevurdert og gir publikasjonspoeng på nivå 1.

Mediehistorisk Tidsskrift tar også imot andre typer manuskripter av mediehistorisk interesse. I tillegg til det fagfellevurderte, vitenskapelige stoffet tar vi blant annet imot debattstoff, bokanmeldelser, intervjuer og essays, samt stoff til spalten «Medieminner».

Mediehistorisk Tidsskrift tar bare imot originalmanus. Vi forutsetter at manuskripter ikke er sendt til vurdering hos av andre tidsskrifter mens det er i en redaksjonell prosess i *Mediehistorisk Tidsskrift*, eller at det har vært publisert andre steder på andre språk. Som digitalt tidsskrift gjør vi oppmerksom på at vi rutinemessig er nødt til å screene bidrag for plagiat.

En vitenskapelig artikkel bør være mellom 6000 og 12000 ord. Inkludert figurer, tabeller, noter og litteraturhenvisninger bør den som hovedregel ikke overstige 30 A4-sider (regnet ut fra halvannen linjeavstand, 12 punkt skriftstørrelse).

For andre bidrag, f.eks. essays og debattstoff, avtales omfanget for hvert enkelt tilfelle. Manuskripter sendes i Word-format (ikke pdf) på e-post til oystein.dahlen@kristiania.no

Rutine for innsendte vitenskapelige artikler

For vitenskapelige artikler opererer vi etter «double blindfold»-prinsippet, hvilket vil si at forfattere og eksterne fagfeller ikke blir opplyst om hverandres identitet. Forfatterne vil bli bedt om å fjerne identifiserende referanser til eget arbeid og annen identifiserende informasjon i artikkelfilene før fagfellevurdering. Slik foregår prosessen:

- Redaktøren vurderer om et manus er aktuelt for tidsskriftet
- Går manuset videre, kan redaktøren foreslå en viss omarbeiding før manuset blir sendt til fagfellevurdering
- Redaksjonen utformer så en samlet vurdering basert på fagfellenes tilbakemelding. Hvis konklusjonen er at artikkelen bør publiseres, går manus så tilbake til artikkelforfatteren for eventuell revidering
- Ferdig tekst returneres til redaksjonen
- Teksten språkvaskes
- Språkvasket versjon sendes artikkelforfatteren for godkjenning. Etter dette er det bare anledning til å gjøre mindre endringer i teksten
- Godkjent språkvask blir brukket om til tidsskrift sider. Herfra tar redaksjonen seg av korrekturrundene
- Unntaksvis kan nye fagfeller bli trukket inn i vurderingen. Det er redaksjonen som tar den endelige beslutningen om artikkelen skal publiseres

Forutsetninger for vitenskapelige artikler

Det forutsettes at artikler som vurderes i *Mediehistorisk Tidsskrift*, følger de etablerte etiske retningslinjene for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi: <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi/>

For medforfatterskap gjelder *Vancouverreglene for praktiske og etiske retningslinjer for forfattere*, <https://www.forskningsetikk.no/ressurser/fbib/lover-retningslinjer/vancouveranbefalingene/>

Mediehistorisk Tidsskrifts forfattere beholder opphavsretten til sin tekst, men samtykker altså i at den publiseres under de betingelsene som ligger i lisensen Creative Commons CC BY-NC 4.0

Mediehistorisk Tidsskrift har ingen avgifter for redaksjonell vurdering eller publisering, eller leserbetaling.

Referansesystem

Referansestilen er **APA med noter**. Manusene leveres med fotnoter, som av layoutmessige hensyn gjøres om til sluttnoter før publisering. I dette systemet brukes notene blant annet til forfatternavn, årstall og eventuelle sidetall (eksempel: Gripsrud 2017: 299), samt kortversjoner av f. eks. arkiv- og avisreferanser. Fotnotene kan også brukes til andre nødvendige opplysninger.

Titler på bøker, aviser og tidsskrifter o.l. settes i kursiv i brødteksten.

Bøker: etternavn, fornavn som forbokstav med punktum, årstall i parentes, punktum, boktittel i kursiv, punktum, utgiversted, kolon, forlag, eventuell URL eller DOI-nummer

Eksempel: Eide, M. og Myrvang, C. (2018). *Alltid foran skjermen. Dagbladet og det digitale skiftet*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kapitler i bøker: etternavn, fornavn som forbokstav med punktum, årstall i parentes, kapittelnavn, punktum, boktittel i kursiv, komma, sidespenn, punktum, utgiversted, kolon, forlag

Eksempel: Gripsrud, J. (2017). 1890-1940. Massenes tidsalder. I Gripsrud J. (red.), *Allmenningen. Historien om norsk offentlighet*, s. 228-301. Oslo: Universitetsforlaget.

Artikler: etternavn, fornavn, årstall i parentes, punktum, artikkeltittel, punktum, tidsskriftets navn i kursiv, årgang i kursiv, nummer i parentes, sidespenn, punktum, eventuell URL eller DOI-nummer. Hvis ikke tidsskriftet oppgir årgang, sløyfes det.

Eksempel: Rasmussen, T. (2019). Offentlig mening som politikkenes omverden, 2000-2020. *Mediehistorisk Tidsskrift* 16(2), 32-64.

Mediereferanser: Mediereferanse i fotnotene, f. eks. avis: Avisnavn, dato, årstall, ev. sidetall.

Eksempel på mediereferanse i fotnoter: Sandefjords Blad, 12. september 1983, s. 1

Samme mediereferanse i litteraturlisten: Avisnavn, år og dato i parentes, punktum, tittel, sidetall.

Eksempel: Sandefjords Blad (1983, 12. september). Vi stemmer Høyre i Sandefjord, s. 1

Merk at vår konvensjon når det gjelder aviser skiller seg marginalt fra APAs, siden vi mener det også er nødvendig å ha med avisdato i notene (APAs kortversjon er avisnavn, årstall, sidetall). For avisreferanser med forfatter, andre medietyper eller kildetyper som ikke er dekket her, refererer vi til veiledningen på

Arkivreferanser: Kildekompasset har ikke egen angivelse for arkivreferanser, men vi foreslår denne varianten:

Arkivreferanse i fotnotene: Arkivdokument, ev. dato og avsender, arkiv

Samme arkivreferanse i litteraturlisten: Arkivnavn. Arkivdokument, dato, avsender. Nærmere angivelse (boks, mappe, pakke etc.)

Eksempel: Samme arkivreferanse i litteraturlisten, eksempel: Statsarkivet, Norsk Journalistskole (SAO/NJ). Årsmelding for 1965-66, boks 0001.

Vedlegg til vitenskapelig artikler

Følgende legges ved de vitenskapelige manuskriptene, senest ved innlevering av siste versjon:

- et sammendrag på 50–150 ord, både på norsk (eventuelt dansk eller svensk) og engelsk
- tre–fem emneord, både på norsk (eventuelt dansk eller svensk) og engelsk
- et forfatterportrett
- en kort forfatterbyline (vanligvis: navn, arbeidstitel, arbeidssted og e-postadresse)
- en forfatteromtale (maks 400 tegn med mellomrom)
- bilder/illustrasjoner/faksimiler til teksten eller forslag til slike, samt forslag til bildetekster med all nødvendig informasjon om illustrasjonen. Forfatterne må selv innhente tillatelse til å gjengi illustrasjonene. Tidsskriftet har ikke anledning til å betale for bruk av bilder, og er avhengig av å finne illustrasjoner som kan brukes fritt

Til fagfellene

Mediehistorisk Tidsskrift setter stor pris på det arbeidet som gjøres av eksterne fagfeller. Dette utføres som standard etter «double blindfold»-prinsippet, der forfatter og leser er anonymisert for hverandre. Vi har ikke noe standard-skjema for fagfellevurdering, men ber fagfellenes tilbakemelding kunne ut i en av fire anbefalinger til redaksjonen:

- Artikkelen aksepteres som den er.
- Artikkelen aksepteres med nærmere angitte endringer.
- Artikkelen aksepteres ikke slik den nå foreligger, men kan vurderes på nytt dersom den blir vesentlig omarbeidet.
- Artikkelen aksepteres ikke.

Artikler med vedlegg, sendes til oystein.dahlen@kristiania.no

Tidligere utgaver

Tidligere utgaver av Pressehistoriske skrifter/Pressehistorisk tidsskrift utgitt til og med 2014 koster mellom 75 og 150 kroner og kan bestilles hos Norsk Mediehistorisk Forening ved Ragnhild Holmen. Send nummeret på utgaven og antall sammen med bestillers navn og adresse til rh@mediebedriftene.no.

Årgang 1:

Nr. 1/2004

Arnhild Skre: «I dag må ingen sitte hjemme».
Presse og partiloyalitet 1957–1973.

Nr. 2/2004

Øystein Sande m. fl.: Agitasjon og opplysning

Nr. 3/2004

Else-Beth Roaldsø: Å skrive i motvind.
Ruth Thomsen og Stavanger Aftenblad.
Hallvard Tjelmeland: Aviser som historisk kjelde

Årgang 2:

Nr. 4/2005

Norhild Joleik: Albert Joleik – bladstyrar i brytingstid

Nr. 5/2005

Div. forfattere: 1905 – Nu gjæder det at holde kjæft

Årgang 3:

Nr. 6/2006

Anne Hege Simonsen: De der ute– vi her hjemme.
Utenlandsdekningen i tre norske aviser 1880–1940
Jo Bech-Karlsen: På sporet av en glemt stil. Litterær
journalistikk på 1950-og 60-tallet

Nr. 7/2006

Tor Are Johansen: «Trangen til læsning stiger, selv
oppe i Ultima Thule». Aviser, ekspansjon og tekno-
logisk endring ca 1763–1880

Årgang 4:

Nr. 8/2007

Guri Hjeltnes (red): «Har de ikke journalister i

Aftenbladet lenger når de sender et kvinnfolk?»
Kjønnsperspektiv på pressehistorien

Nr. 9/2007

Tor Are Johansen: Hett bly og raske presser.
Teknologisk endring i norsk avisproduksjon

Årgang 5:

Nr. 10/2008

Sidsel Meyer: Så brøt stormen løs.
Debatten om beredskapslovene høsten 1950.
Bernt Ove Flekke: Eit historisk blikk
på «Hele Norges sportsavis»

Årgang 6:

Nr. 11/2009

Henrik G. Bastiansen: Lojaliteten som brast.
Partipressen i Norge fra senit til fall. 1945-2000

Nr. 12/2009

Sigurd Høst: Mye mer enn Akersgata. Norsk presse-
struktur 1945–2009. Navneendring til Pressehisto-
risk tidsskrift f.o.m. 11.6.2010

Årgang 7:

Nr. 13/2010

Div. forfattarar: Nordisk presse
under andre verdenskrigen

Nr. 14/2010

Ivar Andenæs: Halden Arbeiderblad – den siste
partiavis
Arnhild Skre: «En kostbar og farlig tid». Vest-
vendingen i norsk presse 1947–1949

Årgang 8:

Nr. 15/2011

Leiar: 22/7 – eit pressehistorisk vendepunkt?

Birgitte Kjos Fonn: Da venstresiden ville lage DU-journalistikk

Henrik G. Bastiansen: Portrett av TV-kritikeren Sverre Evensen

Nr. 16/2011

Tor Are Johansen: Orkla Media 1983 –2006.

Et medieselskap i konserndannelsen og eier – konsentrasjonens epoke

Årgang 9:

Nr. 17/2012

Maria Utheim: Engebret-bevegelsen

Peter Larsen: Bergens Tidendes første redaktør

Nr. 18/2012

Rune Ottosen: Presse mannen Johan Falkberget

Jo Bech-Karlsen: Referatets død og intervjuets seier

Årgang 10:

Nr 19/2013

Tor Are Johansen: Et produksjonssystem i støpeskjeen. Teknologit utvikling i norske aviser 1940 –2010

Nr 20/2013

Elisabeth Eide og Else-Beth Roalsø: Kriminelle, kulturelle, kapable kvinner

Birgitte Kjos Fonn: Ukebladene i 1913

Ragnhild Mølster: «Redaktrices». Kvinnelige redaktører frem til 1913

Gerd von der Lippe: Nanna With – et tilbakeblikk på sportsjournalistikk

Årgang 11:

Nr 21/2014

Hans Fredrik Dahl: Partipressen i Norge – fra utvikling til avvikling

Henrik G. Bastiansen: Fra konflikt til konsensus? Partipressens fall

Birgit Røe Mathisen: Fra partipresse til lokalisme, lokal journalistikk

Nr 22/2014

Rune Ottosen: Pressen og ytringsfrihetens vilkår ved og etter utbruddet av første verdenskrig

Anne Hege Simonsen: Den første verdenskrig i to norske aviser

Hans Christian Erlandsen: Rowland Kenney, britisk påvirkningsagent

Nils E. Øy: Jubileumsutstillingen 1914

Årgang 12:

Nr 23/2015

Ruth Hemstad: Propagandakrigen om Norge i europeisk presse

Odd Arvid Storsveen: Aviser som politiske aktører på 1800-tallet

Marthe Hommerstad: Politisk debatt mellom dannede elite og bøndene

Håkon Harket: 1814 og jødernes utestengelse fra Norge

Nils. A. Øy: Er slangene i § 100 borte etter 200 år

Nr 24/2015

Masoud Haidari: Når blir jeg norsk i medienes øyne?

Cora Alexa Døving: Historiens grep om samtiden

Harald Syse: Norsk presses dekning av antijødisk politikk

Margareth A. van Es: Bildet av «muslimske kvinner» i Aftenposten

Årgang 13:

Nr 25/2016

Per Overrein og Roar Madsen: Om avviklingen av partipressen

Henrik G. Bastiansen og Hans Fredrik Dahl: Svar til Overrein og Madsen.

Gudleiv Forr: Dagbladets løsrivelse fra Venstre.

Rune Ottosen: Unntakstilstanden i Trøndelag i oktober 1942

Kathrine Geard: Skjult kamp for det frie ord under krigen

Nr. 26/ 2016:

Rolf Werenskjold: Norges første lydfilmavis

Birgitte Kjos Fonn: Journalisten Vilhelm Aubert

Rune Ottosen: Klimajournalistikk under valget 2013 med historisk bakgrunn

Navneendring til Mediehistorisk Tidsskrift f.o.m. 1.9.2016.

Årgang 14:

Nr. 27/ 2017:

Østein Pedersen Dahlen: UDs hemmelige pressekontor

Rolf Werenskjold: Haakon Lie som filmskaper

Magne Lindholm: Norges første statlige PR-kampanje
Ole Bjørn Rongen: Bokseropprøret i Kina i 1900

Nr. 28/ 2017:

Åsmund Egge: Fra revolusjonsbegeistring til brobygging

Rune Ottosen: Revolusjonsfrykt og klassekamp

Birgitte Kjos Fonn: Revolusjon og folkelesning

Roy Krøvel: Garborg, Uppdal og revolusjonen

Kristian Steinnes: Sigurd Simensen, avismann og agitator

Gudleiv Forr: Karl Johanssen, liberale blant kommunister

Årgang 15

Nr. 29/2018

Trygve Svensson: Ludvig Holbergs retorikk

Henrik G. Bastiansen: Berlinmurens fall i norske medier

Anders Gjesvik: Dekningen av homofile på 1950-tallet

Nr. 30/2018

Henrik G. Bastiansen: Fra analog til digital mediehistorie

Eivind Røssaak: Når nasjonens hukommelse

digitaliseres: Kulturens ubevisste vender tilbake

Frode Weium: Inskripsjon og digitalisering

Om fonografens tidlige historie

Nina Bratland: Fotoalbum: Digital praksis og prøvelse

Magne Lindholm: Hva skjer med arkivene når de blir digitalisert?

Henrik G. Bastiansen: Hvordan skal vi plassere internett i mediehistorien?

Hans Fredrik Dahl: Bok: Krigsdrama i eksil

Gudleiv Forr: Bok: Krigsdrama i eksil

Rune Ottosen: Bok: Gatekeeper med stor makt

Birgitte Kjos Fonn: Bok: Rikholdig Presshistorisk Årsbok

Fra desember 2018 er alle årgangene av Mediehistorisk Tidsskrift tilgjengelige på medietidsskrift.no

Årgang 16:

Nr. 31/2019

Turid Borgen: Kampen om kontroll En

casestudie av prosjektet «Redaksjonell posisjonering 15» anno 2012

Paul Bjerke: Bond eller Smiley i nordisk spionjournalistikk?

Per Overrein/Roar Madsen: Om partipressens korporative system – et søkelys på seks høyrepresseaviser

Henrik G. Bastiansen: Hvordan skal vi plassere World Wide Web i mediehistorien?

Audgun Oltedal: Grave i gener

Nr. 32/2019

Gudmund Hernes: Det medievirde samfunn 2.0

Terje Rasmussen: Offentlig mening som politikkens omverden, 2000–2020

Rune Ottosen: Fra kald krig til «out of area»-strategi

Anne Krogstad: Den medievirde kultureliten

Paul Bjerke/Birgitte Kjos Fonn: Er journalistikken venstrevridd?

Cristine Myrvang: Stormens øye. Om forsøket på å stabilisere Dagbladets nyere historie

Årgang 17:

Nr. 33/2020

Siri Hempel Lindø: Den norske TV-aksjonen i historisk perspektiv

Henrik G. Bastiansen: Mediehistorie 2.0 og behovet for en ny filologi

Roar Madsen/Per Overrein: «– Vi stemmer Høyre i Sandefjord». Høyreaviser i valgkamp

Morten Haave: Norsk arbeiderbevegelse og «pengejødene»

Nr. 34/2020

Henrik G. Bastiansen: Kan mediehistorien kaste nytt lys over miljø- og klimakrisen?

Lars Sandved Dalen: Forsiktige forskere, engasjerte journalister

Thale Elisabeth Sørli: Det handler om mennesker – fotografiske klimaendringer i Arbeiderbladet mellom 1948 og 1997

Ingrid Fadnes: Mardøla-aksjonen(e). Et tilbakeblikk på en av norgeshistoriens viktigste miljøvernaksjoner

Marte Veimo og Andreas Ytterstad: Den sprikende kraften i «det grønne skiftet»

Marianne Takle: Hva innebærer det å ta hensyn til fremtidige generasjoner?

Eva Åsén Ekstrand: Sökande efter "Svenskhet" och "folket" i Småläningens Jul under beredskapstiden (1939-1945)

Årgang 18:

Nr. 35/2021

Birgitte Kjos Fonn, Leder: Avisens hjerte

Per Bonde Hansen og Gudrun Rudningen:

«Desken var avisens hjerte som aldri lukket et øye»

Veronica Årseth Ljosheim: På nett med historien:

Å tallfeste Dagbladets journalistikk

Henrik G. Bastiansen: Brikker til en ny filologi

Håkon Benjaminsen: Et løfta blikk. Karina Jensen og norsk fotojournalistikk i årene 1980–1999

Nr. 36/2021

Birgitte Kjos Fonn, Leder: En bredere mediehistorie

Jens Petter Kollhøj, Are Flågan, Anne Hege Simonsen: Offentlig fotografi. Fotografisk mangfold i publiserings- og kunnskapsprosesser

Marthe Tolnes Fjellestad: Å vise vanskelige bilder.

Fotografier fra Sydspissen fangeleir i Tromsø, 1945

Tone Svinningen: Krigsbilder på vandring. Bruken av Kari Berggravs bilder fra felttoget våren 1940

Olaf Knarvik: Jørgen Grindes fotografier fra Midtøsten 1956-59

Nina Bratland: Fotograferte samtaler. Arbeid for nøyaktighet og økonomi i Televerket

Stig Storheil: Ingenmannsland. Brefotografier, vitenskap og materialitet

Arne B. Langleite: Med ryggen mot kameraet.

Bildebyråets ryggfigur i det norske landskapet

Guro Tangvald: Oljeplattform i solnedgang. Postkort fra norsk oljeindustri 1970-2021

Jens Petter Kollhøj: Bedre enn originalen? Fotografier som halvfabrikata i bokproduksjon på 1950- og 60-tallet

Årgang 19:

Nr. 37-38/2022

Birgitte Kjos Fonn og Rolf Werenskjold: Leder: Nordisk utenriksjournalistikk i det lange 20. århundret

Hans Fredrik Dahl: 'Nordic foreign journalism in the long 20th century' – an introduction

Øystein Pedersen Dahlen og Rolf Werenskjold: Presse, PR og politikk Utenriksdepartementets pressekontor 1919-1924

Eva Åsén Ekstrand: När Spaniens sak blev vår: svensk lokalpress under spanska inbördeskriget 1936–1939

Hans Fredrik Dahl: The Spanish Civil War in a Nordic Perspective

Hans Fredrik Dahl og Rolf Werenskjold: Bibliografi: The Spanish Civil War in a Nordic Perspective

Rune Ottosen: Gunnar Garbo som journalist og presseman

Josef Batikha: Koldkrigsjournalistikk

Heidi Kurvinen: Gendering the history of foreign correspondents: The case of Helsingin Sanomat's Majja-Liisa Heini

Rolf Werenskjold: Ottar Odland: radiomannen og utenrikskorrespondenten, 1953–1987

Rune Ottosen: Conflict coverage and security policy orientation: A longitudinal study of war coverage in Norway in a Nordic comparative perspective

Birgitte Kjos Fonn: Nye måter å dekke Vesten på. En studie av internasjonalt stoff i to norske aviser 1975–2005

Årgang 20:

Nr. 39/2023

Henrik G. Bastiansen og Carl Emil Vogt:

Innledning: Mediene, offentligheten og Holocaust.

Guri Hjeltnes: Da Hollywood lanserte «Holocaust». Hans Fredrik Dahl: Debatten om Holocaust i perspektiv

Bjørn Westlie: Aftenpostens brutale mellom krigshistorie

Terje Emberland: Norsk ungkonservatisme, nasjonal-sosialismen og jødeforfølgelsene i Tyskland:

En lesning av tidsskriftene *Minerva* og *Unge Høire*, 1932 – 1939

Kjetil Braut Simonsen_ En apokalyptisk antisemitisme: Nasjonal Samling og jødene, belyst ved invasjonen i Sovjetunionen

Rune Ottosen: Holocaust i norske og svenske aviser: En nærlesning av *Aftenposten* og *Dagens Nyheter* fra 26. november 1942

Øystein Hetland og William Hamre: «Jødernes utrydelse er ingen tom frase, det er det nyordnede Europas rystende virkelighet». Omtale av jødar og Holocaust i *Norsk Tidend*

Carl Emil Vogt: «Jødeforfølgelsene» i hjemmefrontledelsens illegale avis *Bulletinen*

Ingjerd Brakstad: "De siste års tragedie" – genocidal prosess eller nasjonalmyte? Holocaust og norske aviser 1945-55

Bjørn Sørensen: Holocaust og norsk film

Gunnar D. Hatlehol: David Irving vs. Penguin Books og Deborah Lipstadt sett med norske øyne: Holocaust og medievirkeligheten 2000

Mette Langeid: Holocausts ansikt: En studie av bokomslag fra den norske holocaustlitteraturen

Thomas Lewe: Visuelle perspektiver og utfordringer i formidlingen av Holocaust

Bernt Hagtvet: «Sannheten om hakekorset» – filmen som forandret alt

Elsa Kvamme: Dokumentaristens dilemmaer i møte med Holocaust

Nina Grünfeld: Mine formative filmår: Fra "Holocaust" til "Shoah"

Birgitte Kjos Fonn: Har vi hjemmefronten nå?

En gjennomgang av den såkalte «Michelet-debatten»

Henrik G. Bastiansen: Fjernsynet fyller 100 år: Hvordan kan vi utforske en så omfattende TV-historie?

Carl Henrik Grøndahl: Hvem lager vi radio for?

Tormod Kjensjord: Da Petre ble til

Cecilia Aare: Barbro Alving's folkhemsblick exotiserer Norrland

Nr. 40/2023

Øystein Pedersen Dahlen: Påvirkning og sensur

Cecilie Authen: Fotografi på plateomslag knyttet til norsk folkemusikk

Kristina Krake: Det danske Socialdemokratis propagandaapparat, HIPA

Rolf Werenskjold og Øystein Pedersen Dahlen: Politisk sensur med silkehånd: Tysk stormaktspress og norsk politisk sensur 1914–1940

Øvind Hanche: Et farlig sted for smitte? Spanskesyken 1918–19 og kinoene i Norge

Helge Østbye: Avviklinga av partipressa i Norge – et historisk-politisk og økonomisk perspektiv

Henrik G. Bastiansen: Pressestrukturens primat. Svar til Helge Østbye

Hans Fredrik Dahl: Bok: Enda en teori om mediene

Alf Skjeseth: Medieminner: «Kast styret – støtt Rekve»

Yngvil Kiran: Medieminner: Ordene som forsvant

Nr. 41/2024

Nik. Brandal og Erik Brazier: Norge som propagandaslagmark: Britisk og tysk påvirkningsarbeid under første verdenskrig

Eva Åsén Ekstrand: Frivilliga på Östfronten. Francos blå division och Waffen-SS/Nordland

Astrid Marie Holand og Tanja Ellingsen: Terroranslag og terroroppslag i Den nyliberale orden, 1989-2019

Johann Roppen: Bladmannaskulen: Den første norske journalistutdanninga

Birgitte Kjos Fonn, Ellen Lexerød Hovlid og Paul Bjerke: Journalistikkens logikk? Debatten om en sakprosa-etikk i Norge

Alf Skjeseth: Odd Karsten Tveits irakiske ørkenstorm. Fra lutefisk til fangenskap

Arnild Skre: Kampskrift i lammepels: Anmeldelse av Joel Halldorf: Bokens folk. En sivilisasjonshistorie fra papyrus til pikslar

Kayla Tungodden: Mot en bevisst digitalisering av kulturarven: Anmeldelse av Henrik Bastiansen: Når fortiden blir digital – Medier, kilder og historie i digitaliseringens tid

Hans Fredrik Dahl: Syv svenske sosialreportasjer:
Anmeldelse av Cecilia Aare: Den engagerade
reportern. Svenska sociala reportage 1910-2010
Henrik G. Bastiansen: Mediehistorisk tidsskrift fyller 20 år
Helge Østbye: Partipressa og endringer i norsk
pressestruktur etter 1950 – noen kommentarer til
Henrik Bastiansen

I nummeret undersøkes ulike hybride mediemøter mellom samer og den nasjonale majoriteten:

Eli Skogerbø, Amalie Habbestad, Maren Rønning Fjærli og Eva Josefsen analyserer mediedekningen av Sannhets- og forsoningskommisjonen.

Inker-Anni Sara undersøker nyhetsdekningen i NRK Sápmi av vindkraftutbyggingen på Fosen i 2023 og Sámi Áigis dekning av vannkraftutbyggingen i Alta-Kautokeino i 1979 og 1980.

Eli Skogerbø og **Niamh Ní Bhroin** analyserer NRK Sápmis direkte-sendte sending fra reinflyttingen (Giđđajoh̄tin) fra 24. april til 3. mai 2017.

Torbjörn Söder undersøker utviklingen og bruken av det sydsamiske skriftspråket (det sydlapska bokspråket) i Sverige på midten av 1700-tallet og frem til andre halvdel av 1800-tallet.

Hans Fredrik Dahl anmelder bøkene *Pressestøtten og Fagpressen 125 år*.

Gunvald Opstad minnes tidligere redaktør og læremester **Per Buer**.

Mediehistorisk Forening finnes på [facebook.com/mediehistorisk](https://www.facebook.com/mediehistorisk)

Mediehistorisk Forening finnes på twitter på [@Mediehistorisk](https://twitter.com/Mediehistorisk)